

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВАНИК

3. 10. 1986. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLVIII • 150 ДИН • БРОЈ 1814

Фирма

Веровати или не!

МАЧЈИ РЕП

У ВОЈСЦИ ДРЕВНОГ ЕГИПТА НУБИЈСКЕ ТРУПЕ СУ УМЕСТО ЗНАМЕЊА НОСИЛЕ ДВА МАЧЈА РЕПА - ЈЕДАН ОКО СТРУКА, ДРУГИ ОКО КОЛЕНА.

Кућа за козе

ЧЛАНОВИ ПЛЕМЕНА ЈУНАГ (ИНДИЈА) ГРАДЕ ЛЕПЕ И УДОБНЕ КУЋЕ ОД СЛАМЕ И ПРУГА, АЛИ СПАВАЈУ НАПОЉУ, НА ЗЕМЉИ, ЈЕР НОГУ СВОЈЕ МЕСТО УСТУПАЈУ - КОЗАМА.

У ЈЕСЕН

ЖЕНЕ ПРОИЗВОЂАЧА БЕЛОГ ЛУКА ИЗ ЛАС УРДЕСА У ШПАНИЈИ УКРАШАВАЈУ СВОЈУ КОСУ ВЕНЦИМА БЕЛОГ ЛУКА.

ВИЛИЈАМ РЕНДЕЛ (1858 - 1947)

СЕДАМДЕСЕТ ЧЕТИРИ ГОДИНЕ ЖИВЕО ЈЕ ПОТПУНО ОДСЕЧЕН ОД СВЕТА У ДРВЕНОЈ КОЛИБИ КРАЈ ЈЕДНОГ РУКАВЦА РЕКЕ ЈЕЛОУСТОН (САД). НА СРЕГУ, БИО ЈЕ ЧЕЛИЧНОГ ЗДРАВЉА И УМРО ЈЕ У 89. ГОДИНИ.

Гробиони листови

БИЉКА ЗВАНА ПРОЗОР (HAWORTHIA RETUSA), ИЗ ЈУЖНЕ АФРИКЕ, ИМА ПРОВИДНЕ ЛИСТОВЕ КОЈИ ДРУГИМ БИЉКАМА У СЕЊИ ТАКО ОМОГУЋАВАЈУ ДА ПРИМАЈУ СУНЧЕВУ СВЕЛОСТ.

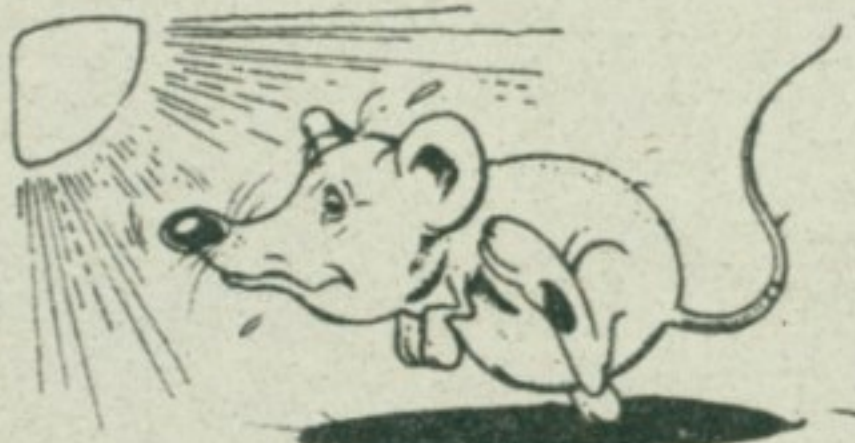
ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

●●● Том Микс је заборављено име најславнијег каубоја у неким филмовима од пре педесетак година. Пре него што је отишао у глумце био је шериф у Канзасу.

●●● на врховима Килиманџара (5.895 м) постоји лед дебео 50 метара. Уз то је и вечан нако се ова планина налази у близини Екватора.

●●● миш може да издржи више без воде него камила.

●●● на Брионима има више од 250 врста растиња, од храста до сибирске брезе.

●●● најнижа температура измерена је у совјетској истраживачкој станици Восток на Антарктику. Годне 1960. температура је износила минус 93°C.

●●● израчунато је да крокодили у Африци годишње усмрте око 3.000 људи, претежно жена и деце.

●●● пароброд „Слога” на линији Сисак-Земун запловио је Савом 1844. године.

●●● најчувенији светски заводник Ђовани Ђакомо Казанова умро је у чешком граду Духову као библиотекар у замку грофа Валштајна.

●●● „Креј 2” је најсавршенији компјутер нашег времена. У једној секунди може да обави

250 милиона операција. Кошта 17 милиона долара, а купила га је NASA.

●●● алкарско копље је широко 316 милиметара, а дугачко 257 центиметара.

●●● близу Ниша се налази Брзи Брод. То није брод који брзо плови Нишавом, већ село са 600 становника.

●●● најчешћа презимена у Немачкој су: Милер, Шмит и Шулиц; у Француској: Мартен, Лефевр и Бернар; у Шведској: Јохансон, Андерсон и Карлсон; у СССР-у: Иванов, Петров и Васиљев, а у Кини: Чанг, Ванг и Ли.

●●● најбољи играч свих времена је Бразилац Пеле, чије је

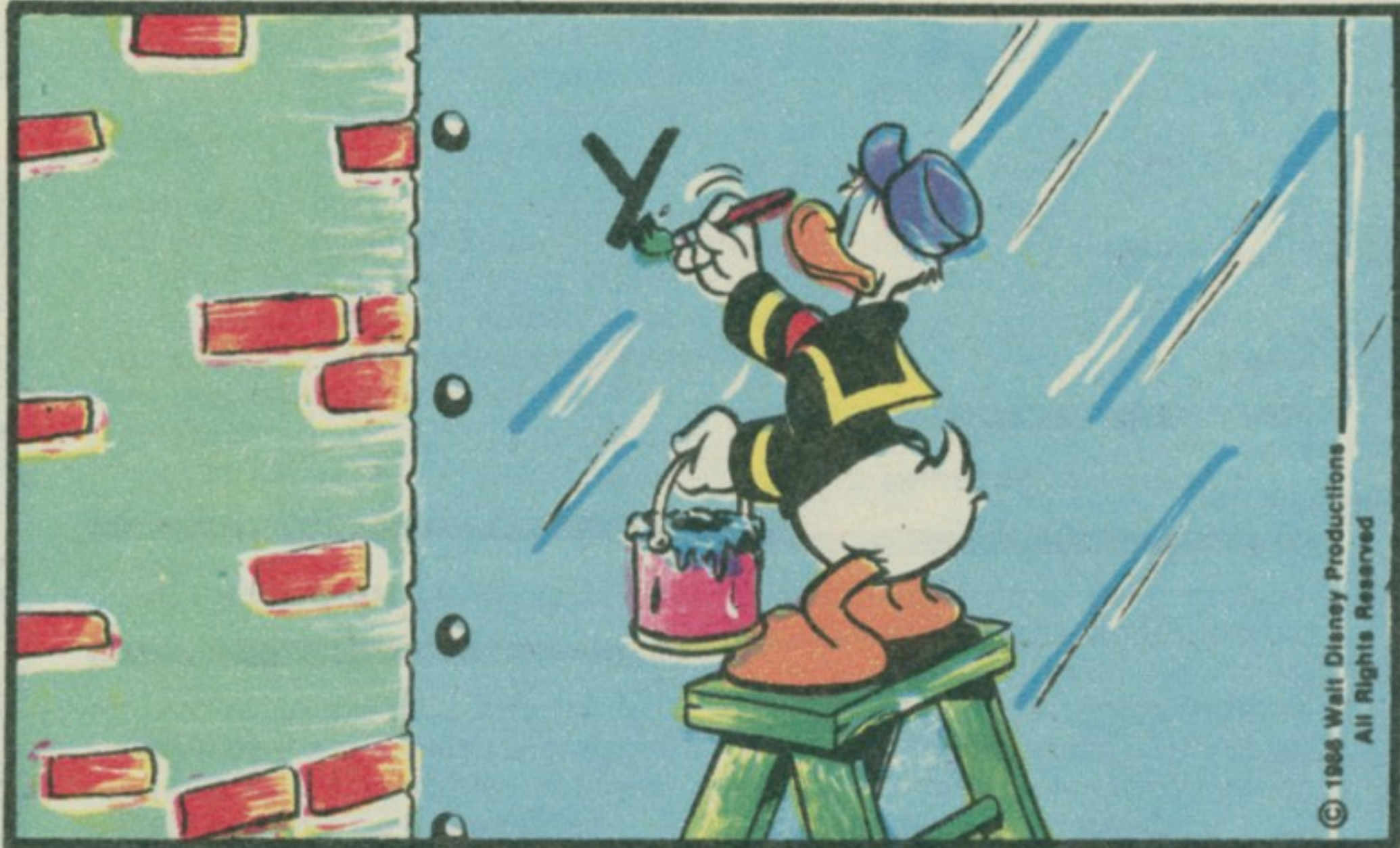
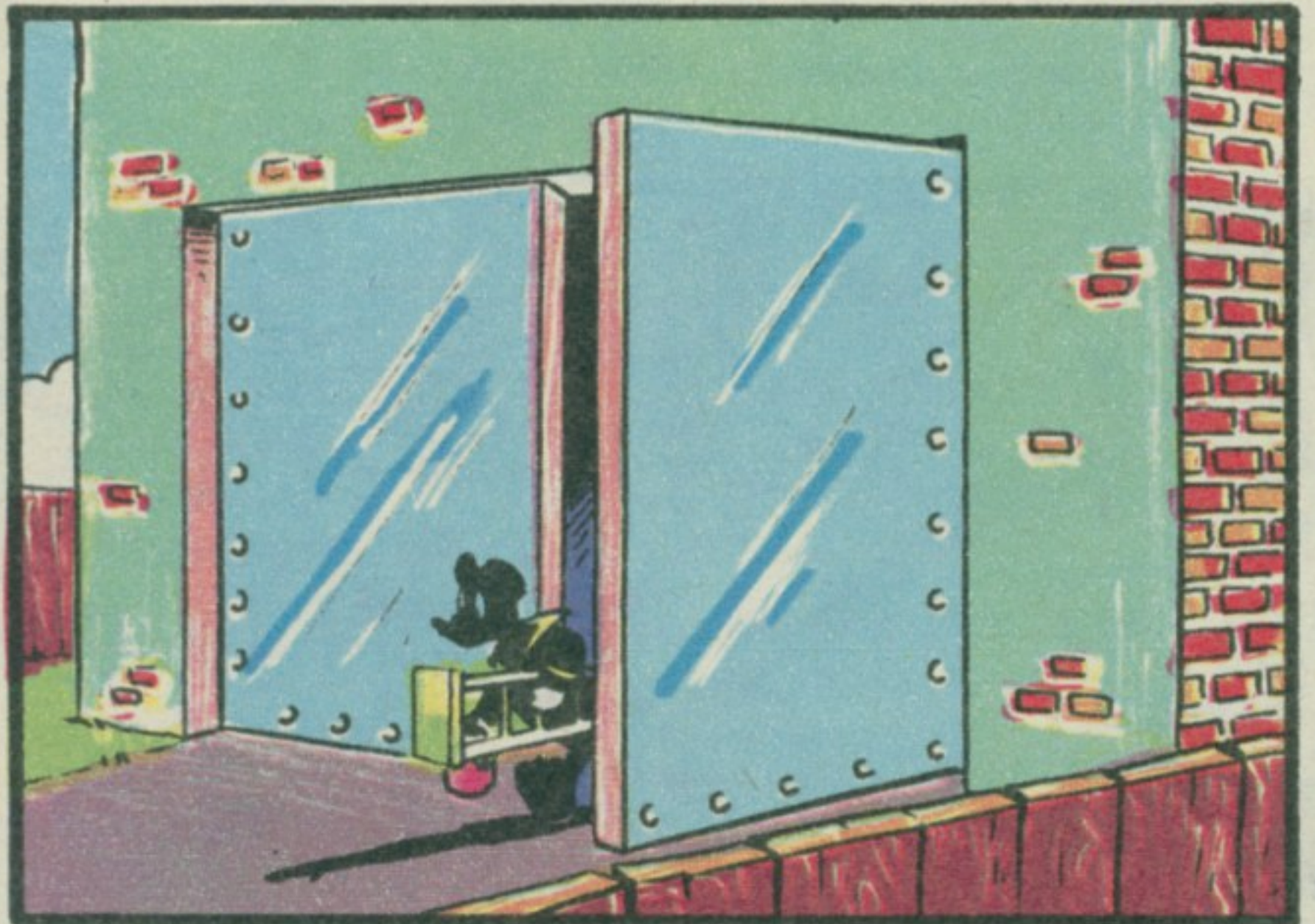
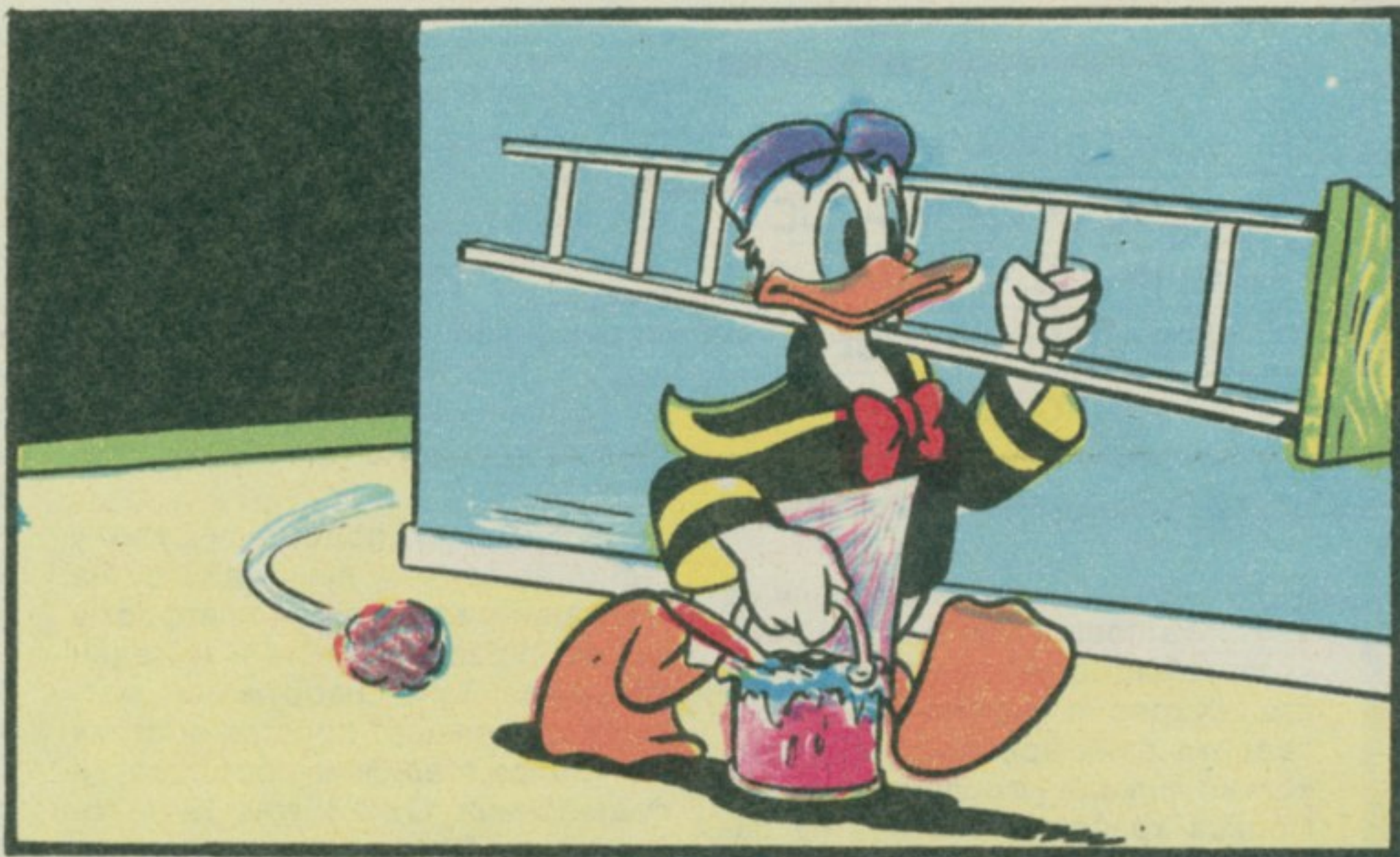
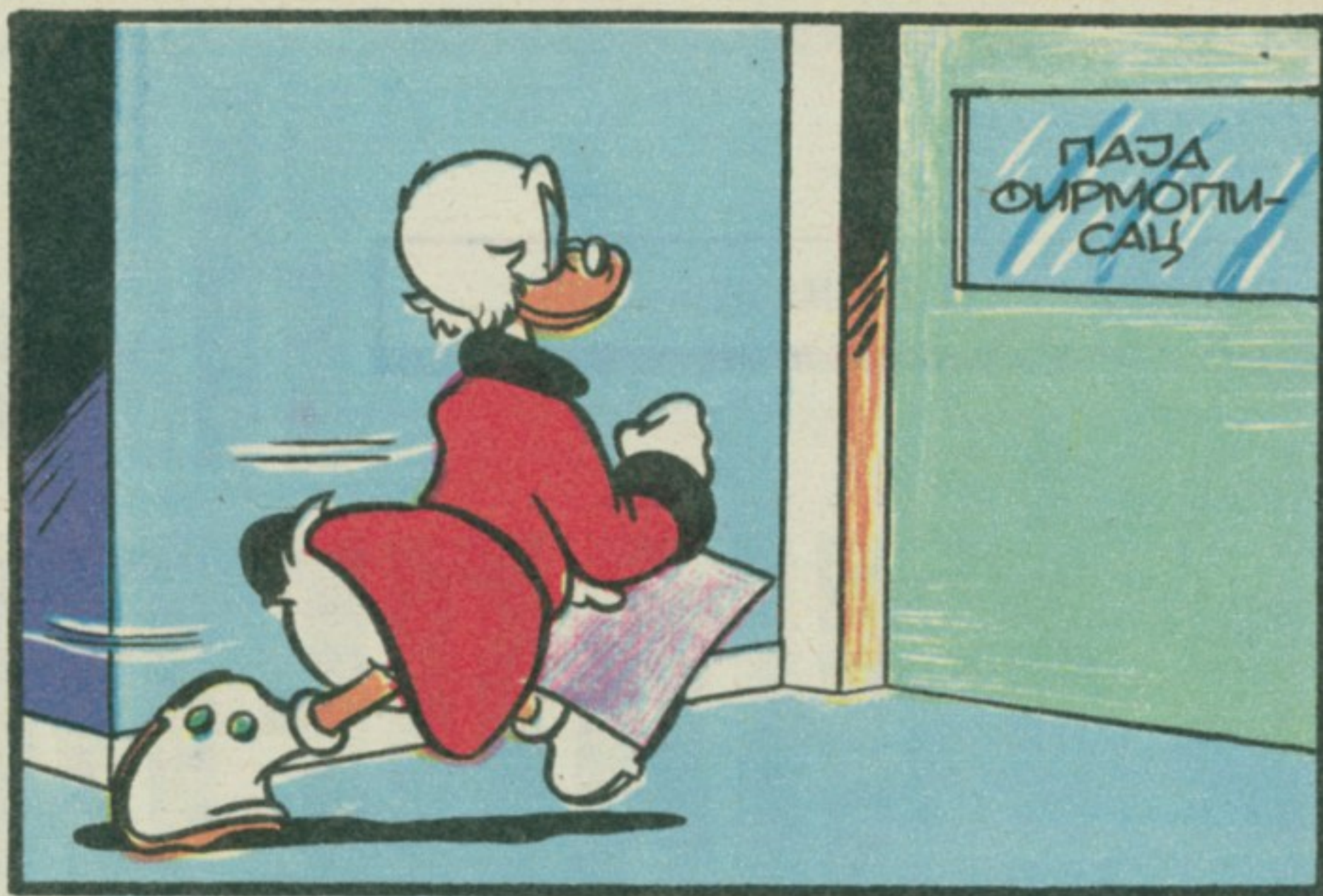
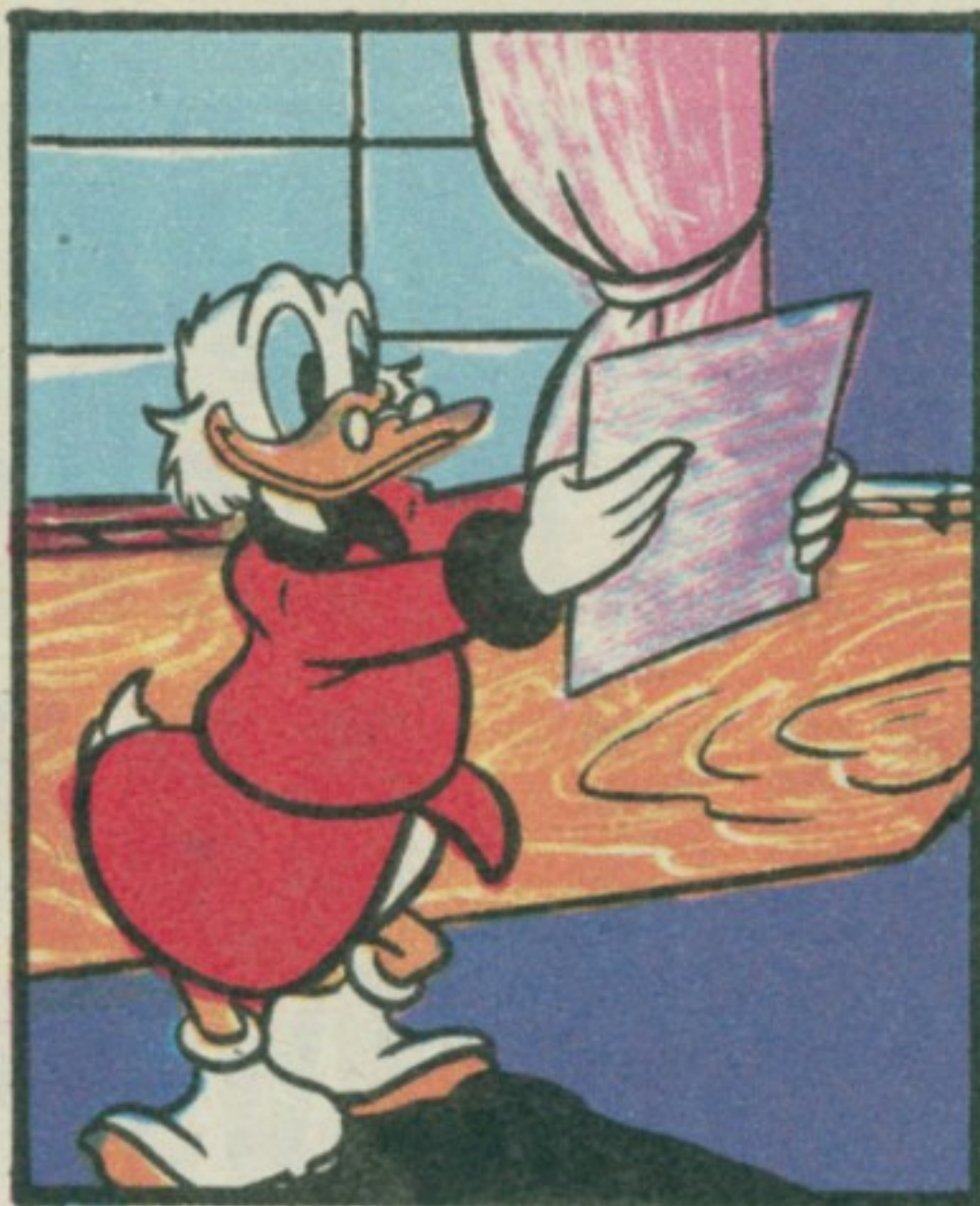

право име Етсон Арантес До Нашименто. Он је на првенственим утакмицама дао 1.000 голова.

●●● пре 55 година на 185.581 становника Загреба долазило је 750 аутомобила.

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

© 1986 Walt Disney Productions
All Rights Reserved

ЈУГОСЛОВЕНИ И РАТ НА АТЛАНТИКУ

НАЈДУЖИ ДАН КАПЕТАНА МАРКА

**ТОРПЕДО! НЕМАЧКА
ПОДМОРНИЦА ИПАК ЈЕ
НАШЛА ЈОШ ЈЕДАН ЦИЉ
НЕДАЛЕКО ОД НОВЕ
ШКОТСКЕ...**

На његовом избораном челу не пише повест. Ни његова седа коса не наводи на помисао да се, ето, сусрео с једним од ретких сведока оних времена кад је неколико хиљада југословенских помораца храбро пролазило не само Атлантиком него и свим морима на којима су дивљале немачке подморнице и рејдери (закамуфлирани трговачки бродови). И историја их је тако рећи заобишла. Мало где је забележено да су ти људи својом храброшћу и упорношћу допринели победи савезника за чији рачун су пловили.

А он је један од тих безимених јунака.

Уплашити сопствени страх

Капетан дуге пловидбе Марко Мрчевић припада оној генерацији југословенских помораца које је почетак другог светског рата затекао на различитим странама света. Срећнији су пловили као кормилари, морнари, кадети, или у својству трећег официра палубе. То је већ био „висок степен“ за тако младе поморце, а остали су чекали код својих кућа прву прилику да се отисну на море. Помораца је, наиме, и у то време било више него што су могли да приме домаћи бродови.

Уз помоћ стрица, познатог поморца чије је име добио, укрцао се на јахту „Тиха“ и допловио до Марсеља. У луци је био усидрен брод „Немања“, власништво „Југословенског Лојда“ из Сплита. Брод је имао 5.226 бруто регистарских тона а посада је бројала 45 чланова. Добио је место трећег официра, и до 7. априла 1942. године пловио Атлантиком и Пацификом.

За напад на Југославију сазнао је на путу за Јапан где су, из америчких лука, превозили старо гвожђе. Удаљени хиљаде миља од својих најближих, не знајући шта се заправо збива у домовини, поморци с „Немање“ крстарили су морима као и две и по хиљаде других југословенских помораца на југословенским бродовима. У лукама су обично призивали успомене.

Да су у рату, подсетили су их у једној америчкој луци када су на „Немањи“ монтирали платформу за противавионски топ и један митраљез. Тако „наоружани“ могли су да „плаше“ сопствени страх од непријатељских бродова и подморница. Од 23. јуна 1941. године и тај брод је дошао под команду британског Министарства ратног транспорта које је нашло начина да и „неутралне“ бродовласнике присили да плове за рачун савезника.

Извештаји о потапању савезничких бродова били су све чешћи. Али, до напада Немачке на Југославију наши се поморци заваљавали „неутралношћу“, иако су немачке подморнице слале на дно сваки брод за који су претпостављале да помаже савезницима.

Штитили смо вредније

У то време преко Атлантика се пловило углавном у конвојима.

— Тако смо се осећали сигурније — сећа се данас капетан Марко Мрчевић, мада, када мало размислим о томе, долазим до закључка да за то и нисмо имали баш неке чарсте разлоге. Истина, конвоје су пратили енглески ратни бродови, али преко Атлантика су пловили и конвоји у чијим је браздама било око 250 бродова. Ко би могао да заштити такву армаду раштркану по океану! „Немања“ је, са својих 7,5 миља брзине, спадао у спорије бродове и по распореду командора конвоја, био са најспоријим и најстаријим бродовима, на зачељу. Зашто? Па да у случају напада немачких подморница или бродова остали, вреднији бродови, остану нетакнути. Ми смо их, дакле, штитили!

Одахнули би тек кад угледају и

обале Енглеске, односно Америке.

— Те ноћи, 7. априла, пловили смо из Кубе за Халифакс да бисмо затим наставили пут за Енглеску. Био сам на стражи. Сат на командном мосту показивао је 22.05. Наредио сам кормилару да скрене 45 степени лево, придржавајући се упутстава о пловидби у циклусу добијених пре испловљавања из луке. Дакле, четири сата лево, четири десно, па затим опет равно у курсу. Тако смо избегавали подморнице...

Наочит двадесет петогодишњи поморац, трећи официр палубе Марко Мрчевић водио је те ноћи брод „Немању“ према задатом курсу. Прошли су близу Бермудских острва. Напрезао се да види у мраку испред брода, јер је знао да је заповедник, капетан Вјекослав Лосер, пре испловљавања

упозорен да је „у западној хемисфери регистрована 21 немачка подморница“. Дан раније израчунали су свој положај и утврдили да ће се убрзо наћи на позицији једне од њих... Отуд такав опрез. Но, надали су се да се ипак неће „срести“ с подморницом, пошто им тада не би било спаса...

Марко је за тренутак напустио командни мост и попео се до горњег компаса да и на њему провери курс пловидбе. Спустио се у таму натраг, узео амерички двоглед с којим је могло да се осматра и

**Преживео „плаву гробницу”
другог светског рата – капетан
дуге пловидбе Марко Мрчевић**

по ноћи и почео да испитује пучину. Тог тренутка на двадесетак метара од њега одјекнула је снажна експлозија. Блесак и велики пламен заслепили су младог поморца.

Торпедо! Немачка подморница ипак је нашла још један циљ недалеко од Нове Шкотске...

Документа у море!

– Када ми је онако севнуло пред очима – сећа се капетан Марко – схватио сам да смо торпедовани. Подморницу нисмо видели пре но што је послала торпедо на нас. Експлозија ме је вероватно одбацила натраг, јер сам ударио главом у ограду и за тренутак се онесвестио. Управо тог часа капетан Лосер дошао је на мост и спотакао се о мене. Веро-

ватно је и то помогло да брже дођем себи. Прва мисао која ми је пала на ум била је да бацам бродска документа у море. Имали смо, наиме, строга наређења да у случају било какве несреће сву документацију обавезно уништимо. Било је важно да шифре не падну непријатељу у руке. Документа су се, иначе, налазила у челичној кутији која је имала рупе да би брже потонула. Нашао сам кутију и бацио је преко ограде...

Млади поморац се затим несвесно упутио у своју кабину. Пипајући је нашао торбу у којој је имао чоколаду и вињак, „за сваки

случај” и поново се попео на мост. Када данас о томе прича, тешко може да објасни то своје кретање у потпуном мраку. Али то му је спасло живот. Док је био у кабини, заповедник Вјекослав Лосер испалио је беличасту ракету – знак да је брод торпедован. Марко се упутио пустом палубом према месту где је знао да постоји чамац за спасавање. Тек тад се сетио да мора да „закочи” кормило, како би брод наставио пловидбу укруг да би се чамци лакше спустили у море.

– Никада нисам заборавио те детаље... Силазим на палубу. Видим да је на мојој десној страни нестало чамац за спасавање. Нема га на месту. Долазим до крме. „Немања” још није нагнут, али је знатно уронио. Торпедо је погодио машинско одељење и складиште број три пуно шећера. Мало складиште између моста и димњака било је отворено. Из отвора машинског одељења шикљала је пара. Касније сам сазнао да је трећи машиниста Марко Цефарин, одмах после експлозије, појурио на палубу чамаца, где се налазио вентил за заустављање главног мотора с палубе. Намеравао је да затвори пару. Успео је али кад је с горње палубе покушао да скочи на доњу, вероватно је превидео да је складиште било отворено, и... пао је с висине од петнаестак метара...

Марко је појурио према крми. Из машинског одељења чуо је дозивање у помоћ. Глас је једва чујан, али га разазнаје:

– У помоћ! Опарен сам!

То је ложац Иван Саблић, по-

мислио је Марко и застао немоћан да у мраку било шта учини. Дошао је, додуше, до тог отвора, али доле не види ништа. Очајан је што не може да помогне другу у невољи. Стигао је некако до крме. Доњи део брода већ је озбиљно уронио у море. „Немања” незадрживо тоне.

„Немањин” последњи круг

– Вратио сам се и дошао до моста где се већи део посаде већ укрцао у чамац за спасавање – наставља капетан причу. – Али, тај се чамац запетљао у конопце и никако да се спусти у море. Неки се морнар сетио и пресекао конопце, али не да нам се – чамац се, ударивши о палубу, оштетио. Кад се нашао у мору, вода је почела да продире. Учинио ми се да је већ пун и да морам да потражим друге. Потрчао сам према месту где се налазио, мањи, али тамо су већ били заповедник Вјекослав Лосер, главни машиниста Душан Шеговић, радио-телеграфиста Петар Бедалов и још неки морнари. Не могу да објасним свој поступак, али кад сам их угледао крај малог чамца, вратио сам се натраг, до великог, и у задњи час скочио у њега...

„Немања” је за то време правио свој последњи круг. То је чинила и немачка подморница која га је гађала па се нашао на истом путу као и чамац у ком је Марко. Један од морнара одлучио је да светлосним сигналом упозори подморницу на њихово присуство.

– Знали смо у то време да немачки подморничари ретко остављају за собом живе сведоке. Пучали су и у бродоломце, али нисмо имали шта да изгубимо. За дивно чудо, подморница нас је „обишла” на само неколико метара. Таласи које је правила опасно су нас заплускивали. Опет је гађала наш брод и он коначно тоне...

Неизвесност једног броја „Немањиних” бродоломаца потрајала је још 36 сати. Сами на пучини великог океана, трудили су се да скрену на себе пажњу неког трговачког брода. А таквог ни за лек. Океан пуст.

Трећег дана ујутро на видику се указао танкер. Покупили су их и заплвили највећом брзином према Халифаксу. Постојала је опасност да по други пут постану бродоломци.

Према сећању капетана Марка Мрчевића, те ноћи на „Немањи” је погинуло 13, а не 8 чланова посаде како се наводи у службеним извештајима. Он је све време рата још пловио на другим бродовима, пловио је и после рата – скрасио се закратко у управи бродара, па опет – на море. До пензије.

Марко Мрчевић је један од стотине југословенских помораца који су, пловећи за рачун савезника, имали срећу да преживе. Око 250 њих остало је, међутим, у туђини. Море им је гробница.

Градимира Радивојевић

Илустровао: Слободан Стефановић

**МАНИЈА „ХАЈДЕ ДА СЕ
ИГРАМО РАТНИХ ИГАРА”
ПОЧЕЛА ЈЕ ПРЕ ДЕСЕТАК
ГОДИНА И НЕ ПОКАЗУЈЕ
НИКАКВЕ ЗНАКЕ
СМИРИВАЊА. ГОТОВО
СВАКЕ НЕДЕЉЕ, НЕГДЕ У
САД, РЕПРИЗИРА СЕ НЕКА,
ВЕЋА ИЛИ МАЊА
ИСТОРИЈСКА БИТКА**

У почетку се битка код Манасаса одвијала према очекивањима Севера. У подне је дошло до преокрета.

Усред страховитог метежа, један војник Конфедерације (Југа) је, погођен, полетео ка земљи за помажући: „Ништа не видим!”. На противничкој страни, редов у северњачкој униформи је, у наставку панике, почео да бежи. Његов пуковник је извукао пиштољ и повикао: „Дајем ти две секунде да се вратиш на положај или си мртав!”. Кукавица се покуњено дошуњала назад. За невероватно кратко време, северњачка артиљерија је десеткована, а до три и петнаест после подне прва битка код Бул Рана, како су Северњаци касније назвали свој катастрофални пораз, била је окончана.

— Потпрашите пете тим проклетим Јенкијима! — заурлала је жена са трибина за гледаоце.

Трен касније, небом је протутњао суперсонични „конкорд”.

Погибије и дезертерства, по вољи

Тако је, 125 година мање један дан од стварне битке код Манасаса, по други пут вођен исти окршај. Овај се, додуше, померио отприлике осам километара од првобитног бојишта, на 500 ари које је специјално за ту прилику „моделирао” један приватни предузимач. Била је то једна од највећих реприза неке историјске битке откако је пре десет година, после прославе двестагодишњице независности САД, земљу захва-

Важно је бити уверљив

тило национално лудило које до данас не показује знаке смиривања.

Тачан број поклоника новог хобија званог „хајде да се играмо историје” не зна се поуздано, делимично и зато што љубитељи америчког Рата за независност немају много разлога да се друже са заљубљеницима у Грађански рат. Ипак, претпоставља се да око 50 хиљада Американаца, укључујући жене и децу, ужива у потпаљивању старих логорских ватри и војевању давно изгубљених и добијених битака.

Четрдесет четворогодишњи Кристофер Нелсон, потпредседник једне јапанске фирме у Вирџинији, сачувао је хладнокрвност упркос хуци и буци репризиране битке за Манасас. Таква му је, уосталом, и улога. Држао се баш као што се очекује од северњачког официра кога су из Вашингтона послали да окршај проматра са оближњег брежуљка.

На себи је имао тамноплаве вулене панталоне, трегере, официрски копоран, о боку мач, у футроли „колт” калибра 44 mm, ориги-

нални модел какав су носили официри америчке војске пре 1862. године. Све у свему, опрема вредна око 500 долара.

Чему све то? Што се Кристофера Нелсона тиче, реч је о занимању за битку у којој је, први пут у историји, употребљен топ-хаубица и у којој су први пут трупе до места окршаја пребачене железницом. „Ниједан од тих генерала никада раније није командовао толиким хиљадама људи. Процењује се да је 35 хиљада војника Конфедерације и отприлике исти број северњачких трупа учествовао у стварној бици”, каже Нелсон.

Реприза је била нешто скромнија: шест и по хиљада људи.

Правило број један у игрању сопствене историје је аутентичност. У случају Манасаса, битка се одвијала према упутствима на дванаест густо куцаних страна сценарија и 32 мапе. И једно и друго дело је Патрика Масенцилија, картографа запосленог у Пентегону, који је једнодневни окршај згуснуо у два и по сата жестоких борби. У покретима трупа није било ни трукке импровизације, али

су зато погибије на бојном пољу, дезертерства и сличне акције остварљиве машти учесника.

Диван сам, хоћу да кажем да сам стопроцентна будала!

Репризирани Манасас био је тако бучан и забаван да организатори већ размишљају о новим-старим ратним играма. Фаворити су битке код Гетизбурга и Апоматокса. Помињу се и датуми репризе: 1988. за Гетизбург и 1990. за Апоматокс. Не постоји никаква опасност да, у међувремену, завлада мир и смртна досада.

Битке се бију свуда. У Форт Нијагари, рестаурираном француском упоришту из 18. века, сваке недеље. Боре се здружене индијанско-француске снаге против Енглеза по сценарију који је веран опсади Форт Нијагаре из 1759. године када су Енглези победили. Једне, не тако давне суботе, репризирана је и опсада Форт Освига (1756), само што су се Французи и њихови индијански савезници мало занели: приморали су Британце на предају што би било сасвим у

НОВО АМЕРИЧКО ЛУДИЛО

БУМ. БУМ. МРТАВ СИ!

Мада је реч о игри, топови су први

Чак и наочаре морају да буду из 18. века

Путовање у прошлост: битка за Манасас, као да је права

реду да у стварности исход није био обрнут.

Француско-енглеске чарке су занимљиве, али је Рат за независност далеко популарнији. Нипошто се не би могло рећи да то нема везе са кићеношћу енглеских униформи: добропознатих црвених мундира, шкотских килтова и кицошких официрских униформи.

Од лорда Корнволиса, заповедника британских снага у јужној Каролини, не очекује се да се предаје баш сваког викенда, али када треба, он то чини аристократски достојанствено. У веома популарној репризи битке код Јорктауна (1781) којом је окончана енглеска колонијална превласт у САД, улогу злосрећног Корнволиса игра четрдесет двогодишњи Кен Сигел, саветник у једној компанији из Нидема у Масачусетсу.

За ту прилику Сигел навлачи беле свилене чарапе, тамносмеђе јахачке чизме, беле вунене панталоне постављене кожом, бели прслук са обавезним златним цепним сатом, гримизни опасач, љубичасти генералски мундир од вуне са плавим реверима и сомот-

ским манжетнама са 20 четрнаестократних дугметанаца, белу перику и двороги шешир. Сваки од наведених предмета потиче из 18. века. Укупан износ се не зна, али само мач опточен златом, коштао је Сигела Корнволиса хиљаду и по долара. Све за аутентичност, што би се рекло. Или, како не без поноса истиче сам Сигел: „На крају битке, од мене праве стопроцентну, уображену будалу”.

Сигел је припадник Британске бригаде чији су чланови раштркани у седамнаест америчких држава. Бригада је у стању да у сваком тренутку на бојно поље изведе 600 војника, укључујући једног генерала на коњу и његове штабне официре, 20 драгона, артиљеријски батаљон са седам (правих) топова, четири пешадијска пука, десет резервних пешадијских чета, укључујући четири јединице Шкотских брђана у килтовима. У саставу коњице налазе се чак и два професионална каскадера који, према сценарију, стручно обарају коње. Следеће године бригада ће гостовати у Великој Британији.

Француска предаја у Форт Нијагари

Савршена прилика да лорд Корнволис добије мудрија упутства.

Аутентичност је, речено је, правило број један. Од 50 хиљада Американаца залуђених играњем сопствене историје ни један, тврди се, не носи синтетичку кошуљу. Све су платнене и шивене руком.

Кока-кола не долази у обзир

Томас Даунс, у животу аутомеханичар из Кливленда, а у 2. хемширском пуку капетан, каже: „Није нам дозвољено да пијемо „кока-колу” или пиво у конзерви чак ни док логорујемо. Ствар би тада изгубила аутентичност. Али, ако неко успе да набави виски, то је у реду. У реду су, изгледа, и савршене копије кременјача јапанске производње (треба, ипак, наоружати педесетак хиљада људи) по цени од 285 долара, с тим што се та чињеница нерадо спомиње.

Међу хиљаду припадника Бригада америчког рата за независност нема ни једне једине жене. „Ако их тада није било у војсци, а није, неће их бити ни сада” каже генерал Џорџ Вудбриџ, иначе илустратор запослен у чувеном часопису „Мед”.

Па, како се узме, односно како ко узима. Двадесетогодишња Беки Андерсон је, рецимо, пуноправни припадник 10. вирџинијског пука. Истину за вољу, када се игра историје, носи мушко име (Натанијел). Раме уз раме са Беки-Натанијелом, битке бије и Денис Фармер, кустос историјског музеја из округа Монроу у Мичигену. Денис Фармер је поручник што је кошта око 10 хиљада долара колико је утрошила на набавку стварица какве су логорска опрема, униформе (има их више), мускета и пар оквира за наочаре из 18. века.

Према сценарију, у бици за Гринфилд Вилиџ, Андерсонова, Фармерова и остали досељеници (Американци) губе од Енглеца што они обавезно и чине. Само, последњег пута губици су били неубичајно мали. Да то нема неке везе с послеподневним плуском који се тог дана сручио на земљу? Има, признаје један од учесника.

Свака част аутентичности, али чишћење униформе пошто си претходно издахнуо у блату за своју земљу, врашки је напорно.

Мина Илић

У Гринфил Вилиџу Енглези увек побеђују

Беки Андерсон, када ратује Натанијел

Британска бригада има 600 војника

ТАНЈУГ ЈЕ ЈАВИО:

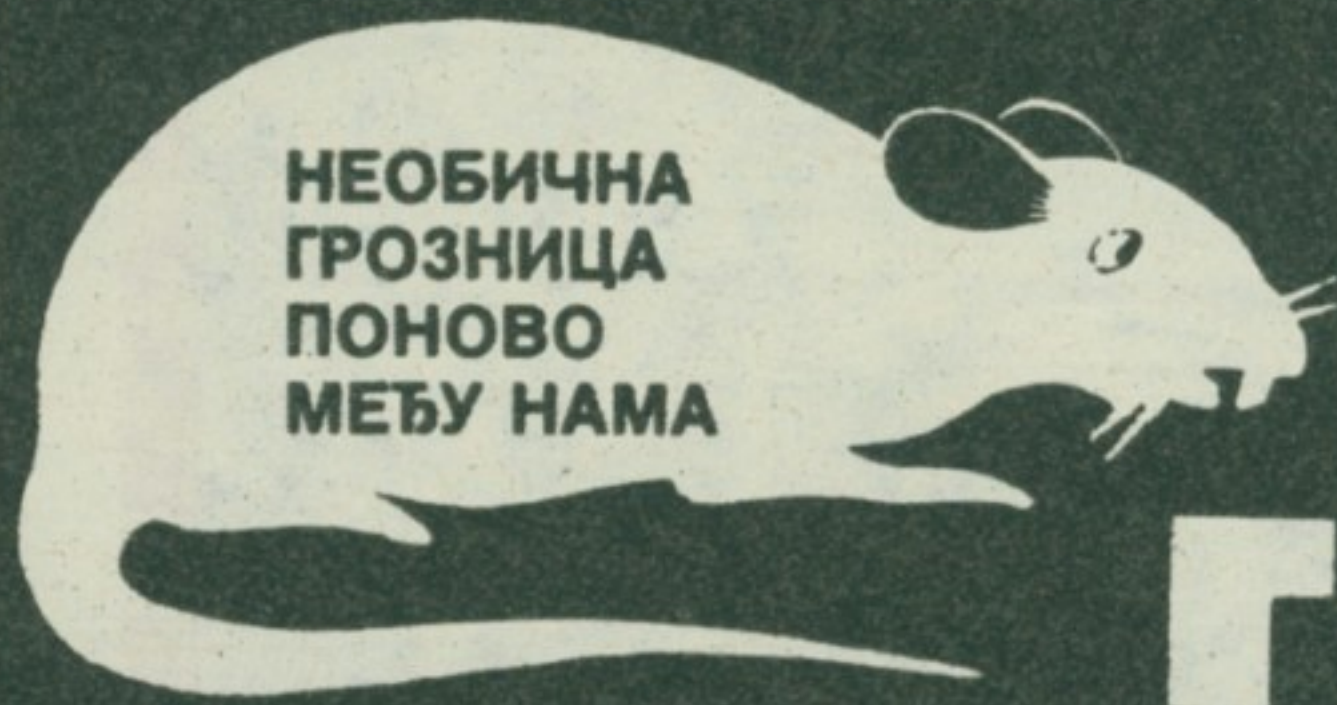
„ХЕМОРАЛГИЧНА

ГРОЗНИЦА

ЗАХВАТИЛА СЕВЕРНЕ
КРАЈЕВЕ ЦРНЕ ГОРЕ!“

ГРИП, ИЛИ НЕШТО
ДРУГО?

„МИСТЕРИОЗНА
БОЛЕСТ“ КОЈА ЈЕ
ДЕСЕТКОВАЛА
ЈАПАНСКУ КОЊИЦУ,
ВИРУС ЗА КОЈИ, И
ПОСЛЕ ТРИ И ПО
ДЕЦЕНИЈЕ, НИЈЕ
ПРОНАЂЕН СЕРУМ

МИШЈА ГОДИНА

У време кинеско-јапанског рата (1931/41) док су 1936. јапанске трупе надирале према Манџурији, међу коњичким јединицама појавила се непозната болест која је сваког дана из строја избацивала по неколико десетина војника. Сваки други оболели је умирао, а лекари нису знали како ни узроке тако ни прави лек. У почетку је све личило на епидемију грипа: грозница, висока температура и до 40 степени, главобоља, општа малаксалост, да би после пар дана оболели добијали неносне болове у мишићима, крварење на свим слузним површинама. Десетог дана болест је добијала драматичан ток: повраћање, болови у трбушној дупљи, црвенило коже, пуцање капилара, отказивали су бубрези. При анализи крви бела крвна зрнца су достигала цифру и до 100 хиљада, а крвни притисак је падао на критичну тачку. Страдао је и централни нервни систем — болесници су у почетку били апатични а у жеку болести њихово понашање је прелазило и у агресију — до шока из кога се мали број враћао.

Све је ово лекаре доводило у недоумицу јер нису знали о каквој се болести ради. Руски и јапански медицински стручњаци су, нешто касније, дошли до закључка да ову болест изазива вирус чији су природни „резервоар“ пољски глодари, углавном мишеви а да га на човека преносе инсекти углавном крпељ и гриња. Отуда није чудо што се хеморалгична грозница у јапанској војсци прво појавила међу коњичким јединицама и то уходаним путем! Мишеви, сено, коњи, инсекти и на крају људи. Болест како је дошла тако је и прошла а

да медицина није много учинила. Једино су јој дали име — ХЕМОРАЛГИЧНА ГРОЗНИЦА која напада виталне органе, поготово бубреге, а с обзиром да су узрочници тј. носиоци вируса пољски мишеви у народу је позната под именом „мишја грозница“.

Катунска болест

Лекаре је натерало да јој се поново врате у време корејског рата јер се крајем пролећа 1951. године појавила, овог пута, међу војницима Уједињених нација који су тада били стационирани у Кореји. Оболело је више од две хиљаде људи. По неким

изворима, с обзиром да до тада није била регистрована у Кореји, на ратиште су је донеле кинеске јединице. Још тада је закључено да се болест јавља периодично а најчешће у пролеће и у јесен. Погодује јој сушна година и то на мочварном земљишту, теренима под шикаром, селима и катунима наравно уз услов да су се ту накотили мишеви.

Нова епидемија 1958. године јавила се на Тајланду. Оболевала су углавном

деца од 4 до 7 година. Смртност је била велика, што је разумљиво узбудило светску јавност јер је штампа надуго и нашироко писала о „мистериозној“ болести која коси децу. Врло брзо дошло се до закључка да је у питању хеморалгична грозница а медицина је опет била немоћна. Вирус је био отпоран на све антибиотике а серума није било — нема га ни данас.

Ова болест није мимоишла ни нашу земљу. Први пут је препозната 1952. године у околини Фојнице да би се на истом терену појавила и петнаест година

касније. Регистровано је 200 оболелих од којих је неколико подлегло. У исто време јавила се и у Црној Гори али у мањим размерама. Од тада хеморалгична грозница јављала се углавном у црногорским катунима па је за протеклих 19 година регистровано 18 оболелих а четири лица нису преболела. То очигледно, није много бринуло здравствену службу. Није, све до почетка јула ове године, када је као поплава захватила северне крајеве Црне Горе. Мало планинско место Колашин убрзо је постало транзитна станица за болеснике који су овамо стизали са планина одакле су их, већину у

тешком стању пребацивали у Клинички центар у Титограду. Поред епидемије, која је из дана у дан, узимала све више маха народ овог краја је хватао и панични страх поготову када је болести подлегла једна двадесет четворогодишња девојка.

— У почетку нисмо били сигурни о каквој болести се ради — причао нам је један од најiskusнијих колашинских лекара др Максим Поповић. — И пролетос смо имали један случај који је по свему био хеморалгична грозница. Пацијент је имао високу температуру није реаговао ни на какве антибиотике, а у међувремену се јавило и црвенило коже па смо га лечили од хеморалгичне грознице. Симптоми болести су некарактеристични. У почетку све личи на грип, јачу прехладу или неку инфективну болест. Први знак је црвенило коже и температура која може да пређе и 40 степени. Лечење се тада усмерава на јачање опште отпорности организма и заштиту од неке друге инфекције. Болеснику се путем инфузије дају витамини и минерали како би се у организму успоставила изгубљена равнотежа течности и електролита. У тежим случајевима болеснику се прикључује апарат за дијализу јер бубрези нису у стању да обављају уобичајену функцију. Смрт обично наступа у току шока, инфаркта неког од виталних органа, губитка крви или уремије. До ово-

га, пак, не долази увек ако се пацијент на време јави лекару.

Једнодневни „Хантон“

У којој мери се народ северних крајева Црне Горе летос био уплашио ове болести најбоље се могло видети на пијаци. Нико није хтео да купује сир и кајмак. Жене планинке су узалуд долазиле на пијаци. Домаћице су их заобилазиле, а ако би нека и погледала изложене производе продавачица би се окомила на њу са свим могућим објашњењима да у њеном селу нема мишева.

— Ево погледај — узвикује сељанка опасана чистом белом кецељом, узима комад сира и једе. — Не бој се! Код нас нема мишева. Дјеце ми, миша нијесмо видјели од лањске године. То је тамо на планинама. Код нас у селу их нема.

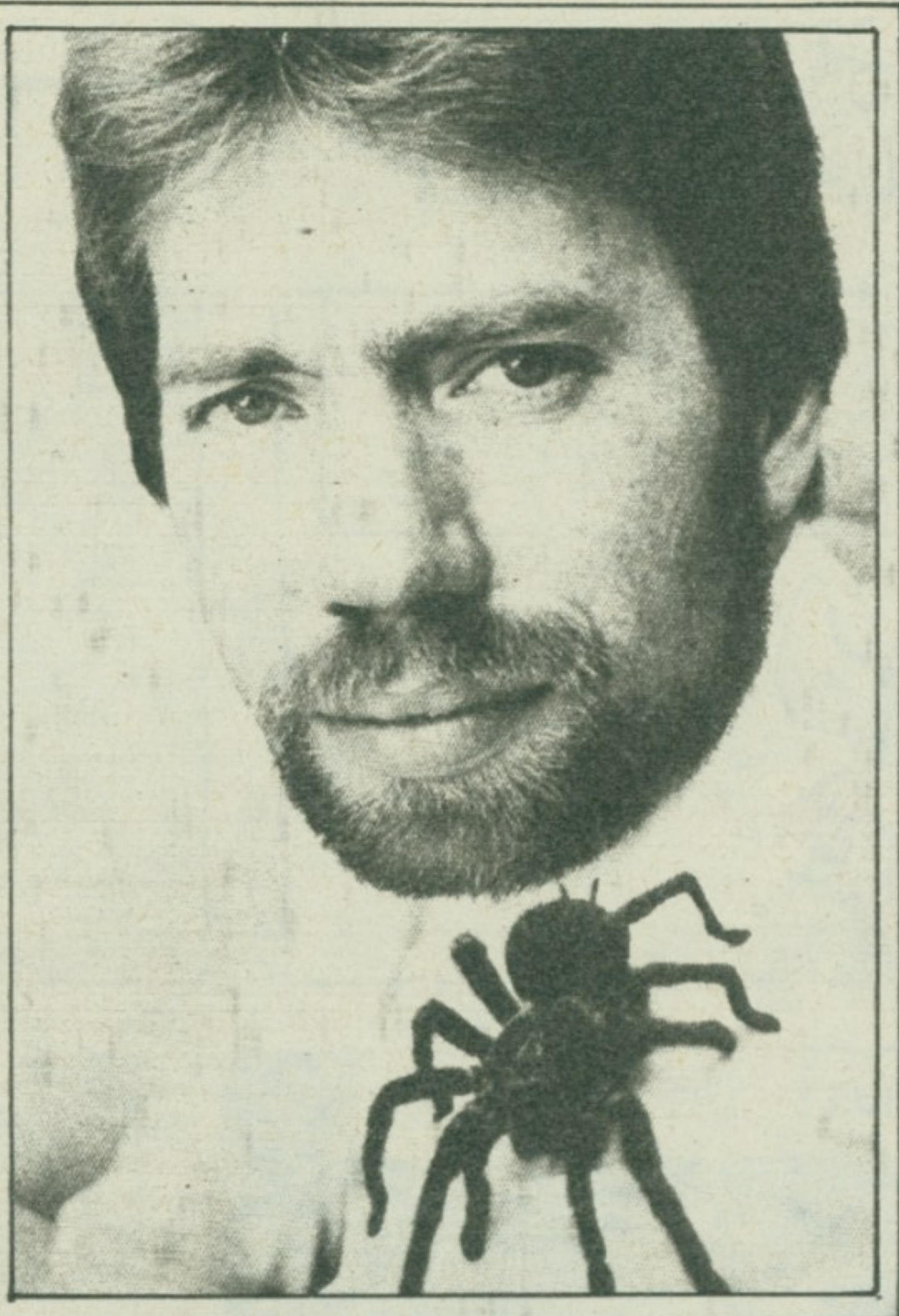
Сељак Васо Бацковић, крепак шездесетогодишњак не памти да је овај крај, познат по здравој клими, икада снашла оваква невоља.

— Ово је „мишја година“ — каже и додаје. — Накотила се гамад по планинама да се од њих не можеш одбрани. Пред очима планинке љетос су ускакали у котлове с вареником. Све им је било под ногама, налазили смо их тамо гдје смо вјеровали да ни мува не може да прође.

Овакви и слични разговори летос су могли да се чују на сваком кораку. Народ је захватила паника и никаква објашњења лекара да се ради о вирусу именом „ХАНТОН“ који живи само 24 часа те да од сира и кајмака који се продаје на пијацама нема опасности, нису помагала. У страху су велике очи.

Ипак је најважније да је појава ове болести у Црној Гори већ на самом почетку веома озбиљно схваћена. Читаво здравство било је на ногама. Док су екипе лекара обилазиле села и катуне и објашњавале народу како да се чува, друге су вршиле дезинсекцију и дератизацију што је већ средином августа дало добре резултате. Кроз Медицински завод у Титограду прошло је нешто мање од 50 оболелих који су потпуно излечени. Последица нема. Остала је само опомена и народу и здравственој служби да „хантон“ негде вреба. Тако ће бити све дотле док стручњаци за хеморалгичну грозницу не пронађу сепум. До тада: РАТ МИШЕВИМА!

Зора Меденица и
Петар Милатовић

Пол и Хари се већ две године одлично слажу, али се провалницима ризик сасвим сигурно не би исплатио.

ЧУВАЈ СЕ БУБЕ -ЧУВАРА!

ЗАБОРАВИТЕ НА
АЛАРМНЕ УРЕЂАЈЕ,
СИГУРНОСНЕ БРАВЕ,
ПОЛУТЕ НА ВРАТИМА
И ПСЕ ПРЕТЕЋЕГ
ИЗГЛЕДА. ШТО СЕ
ПОЛА СКИЛКОРНА
ТИЧЕ, СВЕ СУ ТО
БУДАЛАШТИНЕ

Већ од самог написа на табли у кухињском прозору Пола Скилкорна човека спопада језа:

„Ове просторије чувају и њима се крећу жива отровна створења која пуштамо на слободу када нисмо код куће. Уколико уђете непозвани, чините то на сопствену одговорност. ДОГОДИ ЛИ ВАМ СЕ ДА БУДЕТЕ УЈЕДЕНИ ИЛИ УБОДЕНИ, СМЕСТА ПОЗОВИТЕ ХИТНУ ПОМОЋ!“

Полу Скилкорну већ две године ни пријатељи не долазе у госте непозвани.

По цени од 60 фунти (око три милиона и шесто хиљада старих динара) двадесет осмогодишњи Пол на позив одлази у кућу, канцеларију или радњу и заинтересоване снабдева последњом речју технике у заштити од провалника: тарантулама великим као људска шака или, већ према жељи, шкорпијама са застрашујућим жаокама на репу.

Агенција за безбедност „Тарантула“ постоји тек неколико месеци, али је Пол убеђен да ће посао цветати. „Полазим од принципа да је страх најефикаснији вид заштите од провалника“, објашњава. Кома ово не звучи довољно убедљиво, требало би свакако да упозна Харија, Половог личног телохранитеља.

Хари је родом са Хаитија, иначе је тарантула са распоном ногу од 17,5 центиметара, нимало пријатног (длакаво-претећег) изгледа, а ноћи проводи слободно шеткајући по дневној соби.

— Хари не напада без повода. Али, када би га изазвали, сигурно је да би вас угризао и да би вам од тога рука остала страховито натечена бар недељу дана — објашњава газда Пол држећи шћућуреног Харија на длану.

Ни лопови нису имуни на болне отеклине, па макар оне и не биле смртоносне. Али, не шкрипи ли ипак нешто у систему тарантула-обезбеђења? Не би ли, рецимо, провалник могао једноставно да згази Харија или да се, пошто види с ким има посла, други пут врати наоружан великом боцом јаког инсектицида?

— Могао би да покуша — каже Пол. — Само, тарантуле су брже од људи када су раздражене. Ризик се не би исплатио, верујте ми на реч.

Зашто да му не верујемо, човек зна о чему прича.

Када је већ тако, шта са Половим клијентима? Не би баш било згодно да вам сопствени чувар убризга дозу отрова у крвоток... Питање као да је увредило Пола. Истога часа Хари, који му се још налазио на длану мирно шћућурен, страшно се накомстрешао.

— Ако с њима поступате правилно и не правите нагле покрете или звуке који би могли да их уплаше, тарантуле и шкорпије никада неће повредити господара.

Узмимо за пример Харија. Он већ две године живи са Скилкорновима — Полом, његовом женом Лином и њихово двоје деце од девет и шест година. За то време Хари ни један једини пут није ни покушао да грицне некога од њих.

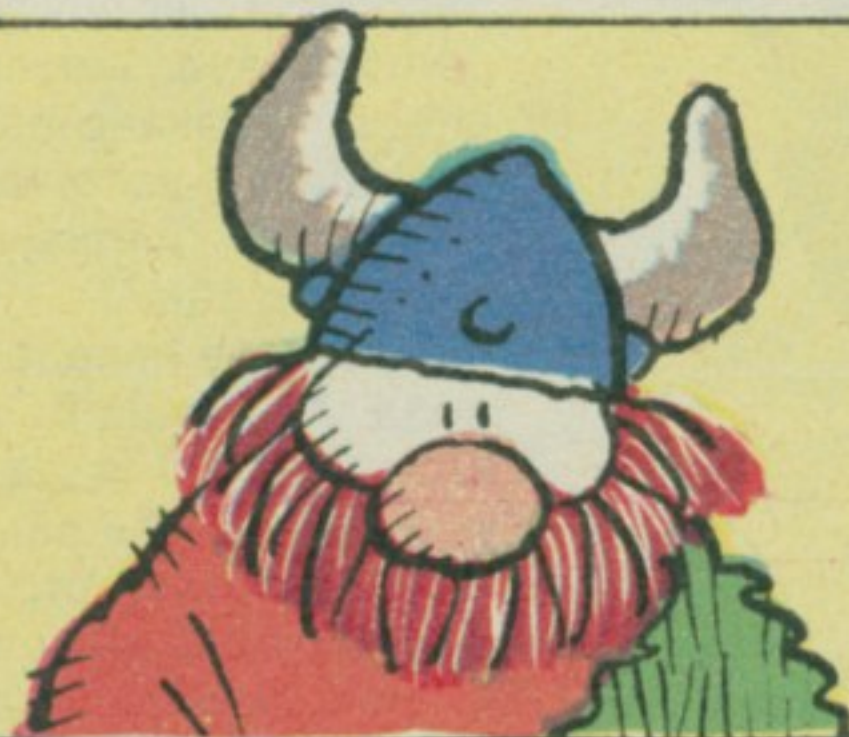
У цену Полових услуга, поред тарантула и шкорпија, урачунат је и кратак курс правилног поступања са отровним бубама-чуварима. За малу додатну суму, Пол је спреман да сваке недеље обилази клијенту како би нахранио мини-чуваре. Хари се, рецимо, већ две године слади зрикавцима и скакавцима.

М. И.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ДОСТА МИ ЈЕ СВЕГА! ВАЖИМ ЗА
БРИЖНОГ ОЦА, ДОБРОГ МУЖА,
НЕУСТРАШИВОГ ВИКИНГА, ВОДЕ-
НОГ ЗЕТА И ОМИЉЕНОГ ДРУГАРА...

... А КАД БОЉЕ ПРОМИСЛИМ...

...НИКО МЕ УОПШТЕ НЕ СЛУША!

ДЕЦА МИСЛЕ ДА САМ
ОДУВЕК БИО СТАР И
УМОРАН...

...А МОЈА ЖЕНА МЕ
НЕ ЗАРЕЗУЈЕ НИ
ЗА СУВУ ШЉИВУ!

КАД ПОДВИКНЕМ СВОЈОЈ ВИ-
КИНСКОЈ ПОСАДИ, ОНИ СЕ
ВАЂАЈУ ОД СМЕХА!

ПА ЗАР МЕ НИКО
НЕ ЧУЈЕ!?

МОЛИМ?

DIK
BROWNE
6-15

СВЕ ЗА УШТЕДУ У ВРЕМЕНУ

Драмски писац који је пошто-пото желео да главну улогу у свом комаду повери једној од најславнијих енглеских глумица двадесетих година овог века, Гертруди Лоренс, успео је коначно да је наговори да јој прочита своје дело

Већ после неколико уводних страница Лоренсовој је било јасно да је чека пар дозлабога досадних сати. Будући да је била права дама, глумица је стончки слушала читање које се отезало унедоголед.

На почетку трећег чина писац је упитао:

– Надам се да вам не смета што не умем да изговорим слово р?

– Ни најмање – одговорила је већ исцрпљена Гертруда. – Све за уштеду у времену.

ВИКЕНД А ЛА – ДРАКУЛА

За оне жељне бизарности и са јаким нервима широм су отворена врата хотела „Дракула“ у британском граду Скарбро. Ту ће моћи да се „забављају“ до миле воље. Још на вратима ће их дочекати Дракулини следбеници, може им се догодити да им „случајно“ падне секира

Све је то део вешто урађеног сценарија да се гости који дођу за викенд непрекидно плаше. Због тога су дошли и платили поприличне паре.

Ручак и вечера сервирају се за столовима који подсећају на мртвачке сандуке, испод салвете се често открије покоји убојени пацов. Келнери су, шта друго, него авети лично. Организован је и излет до суседног града, до Витбија где је Брем

тик поред носа, у шољи чаја, сасвим природна ствар, пронаћи ће одсечен прст, вештачко око. У собама им неће бити ништа мање узбудљиво. Орман с костуром унутра, паучина која свуда виси, поломљена огледала, слике иза којих вас неко проматра, авети које „лепршају“ по ходницима.

Стоукер добио инспирацију да напише чувену новелу о Дракули. У Витбију им се, у истом оном ресторану у којем је вечерао Брем Стоукер, сервира јело. Ако се у вечери нађе мало крви, и то је део „живљања“. Наравно, све је то вештачко, али ко мари! Важно је да делује „стварно“. ■

АКО ЈЕ МЕТЕЖ, НЕК' ЈЕ РЕД

Чувари у токијском метроу свакодневно вредно скупљају ципеле које нађу на платформама за чекање, а онда их уредно ређају на местима која су за то унапред одређена. Пре или касније, покупиће их власници који су их изгубили у метежу при уласку у метро.

ГДЕ РУПУ НАЂЕШ, ТИ ДРВО ПОСАДИ

Такси возач Брус Плафто више није могао да поднесе. На улицама у његовом граду Берлингтону у америчкој држави Вермонт било је толико рупа да се више није могло возити без трукцања. Брус је решио да томе стане на пут. Једне ноћи

почео је да поставља младице дрвећа по тим рупама. Тако једне, па друге, па треће ноћи. Читав град се дигао, локалне новине су само о томе писале, радио је имао специјалне емисије о „лудаку из Берлингтона“. Само мали број га је осуђивао, други су му се дивили. Још кад се открило о коме се ради, Брус је постао звезда.

И, да видите, његова

акција је уродила плодом. Локалне власти су сместа сазвале ванредан састанак и сместа одобриле средства за оправке коловоза. Брус Плаф је задовољан. Каже да је следећи град на списку – Њујорк.

А шта би се десило да којим случајем дође у неки од наших градова, на пример, Београд. Ту би могао читаву шуму да посади на улицама. ■

МОЛИМ ТЕ ДОЂИ У БОСТОН!

Мајрон Варшауер је савршено свестан колико је лако паркирати кола, па онда заборавити где си их оставио. Научио је то из искуства, а оно је, могло би се рећи, огромно. Његова гаража у Чикагу има десет спратова.

Уместо да губи време помажући заборавницима, Мајрон је смислио савршен начин да им помогне. На сваком од десет спратова гараже постављени су звучници са којих грешти по једна песма ве-

зана за неки град чије је име уочљивим словима исписано по зидовима.

На првом из звучника допиру тактови „Априла

ка, Даласа и Канзас Ситија све до Бостона.

Песма која се чује на десетом је „Молим те дођи у Бостон“. Да не би,

у Паризу“, на другом, „Наћи ћемо се у Сент Луису“, и тако, од Феникса, Њујорка, Чикага, Мајамија преко Сан Францис-

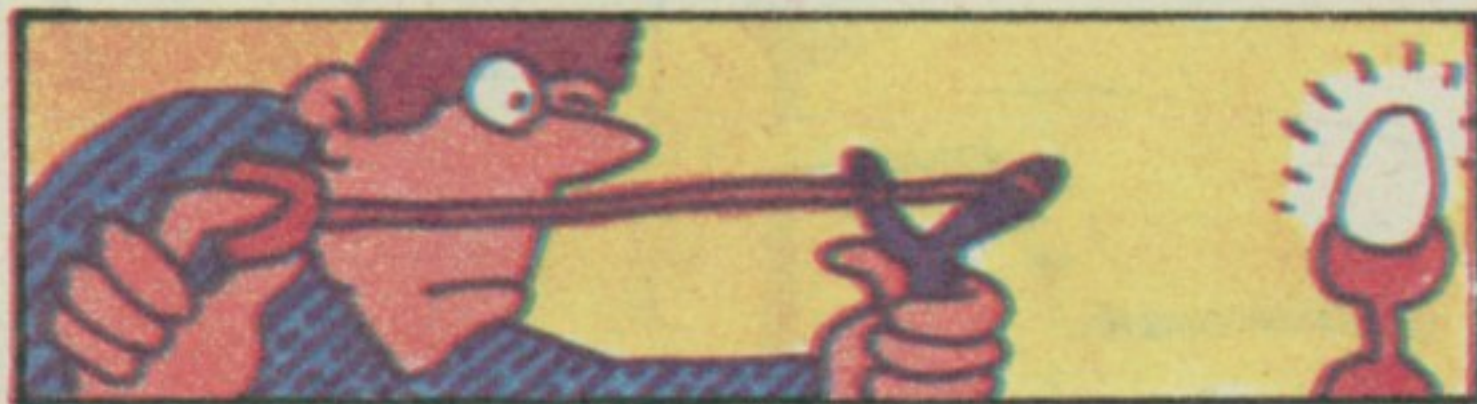
кожа, ипак било једноставније када би човек у овом случају запамтио само да је кола оставио на последњем спрату?

КАКО ЈЕ СТУАРТ УЈЕО ЦЕЈДА

Какав господар, такав пас, с тим што увек постоји и друга могућност: да се први мало много уживи у њу оног другог. У енглеском граду Бристолу, мешанца по имену Цејд ујео је за уху господар Стјуарт Смејл зато што је Цејд у његовом одсуству направио крш у кући. Цејд се опоравља, а Смејлу је одлуком суда забрањено да у следећих годину дана држи куче.

ПРОСЕЧНО ВРЕМЕ ЗА РАЗБИЈАЊЕ ПРОСЕЧНОГ ЈАЈЕТА

Сада је и то утврђено ван сваке сумње: човеку је потребно 0,54 секунде да разбије јаје. До наведеног податка дошло се током истраживања које је спровело

америчко Министарство пољопривреде, а чији је основни циљ био да се утврди колико је Американцима потребно времена да спреме доручак. Испитивање је, иначе, коштало 45 хиљада долара. Можда је цифра висока, али су недоумице у вези са доручком и јајима зато заувек разрешене.

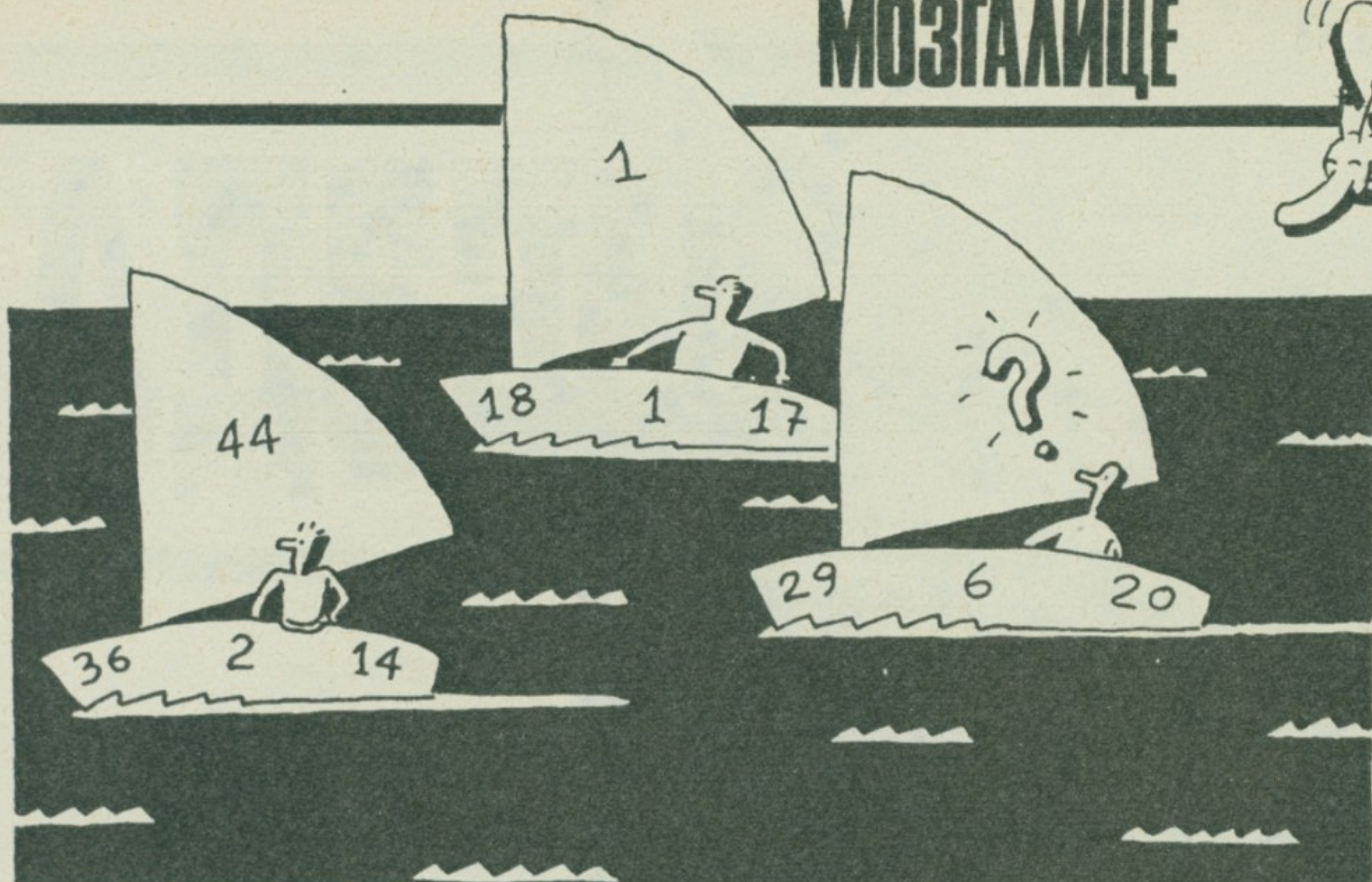
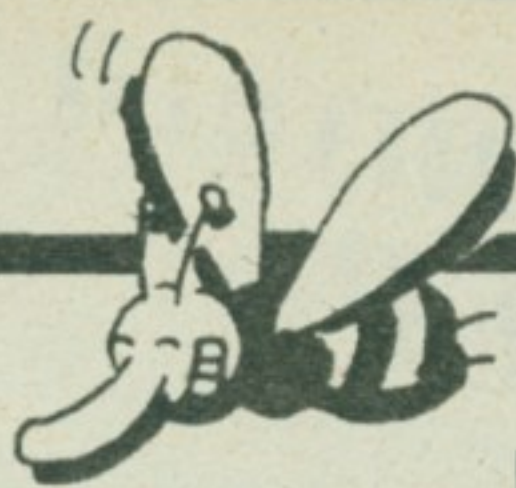
МОЗГАЛИЦЕ

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

Забавник вам пружа јединствену прилику да проверите да ли сте за време одмора мало „закречили“. Ако решите 20 мозгалица, не брините!

МОЗГАЛИЦЕ

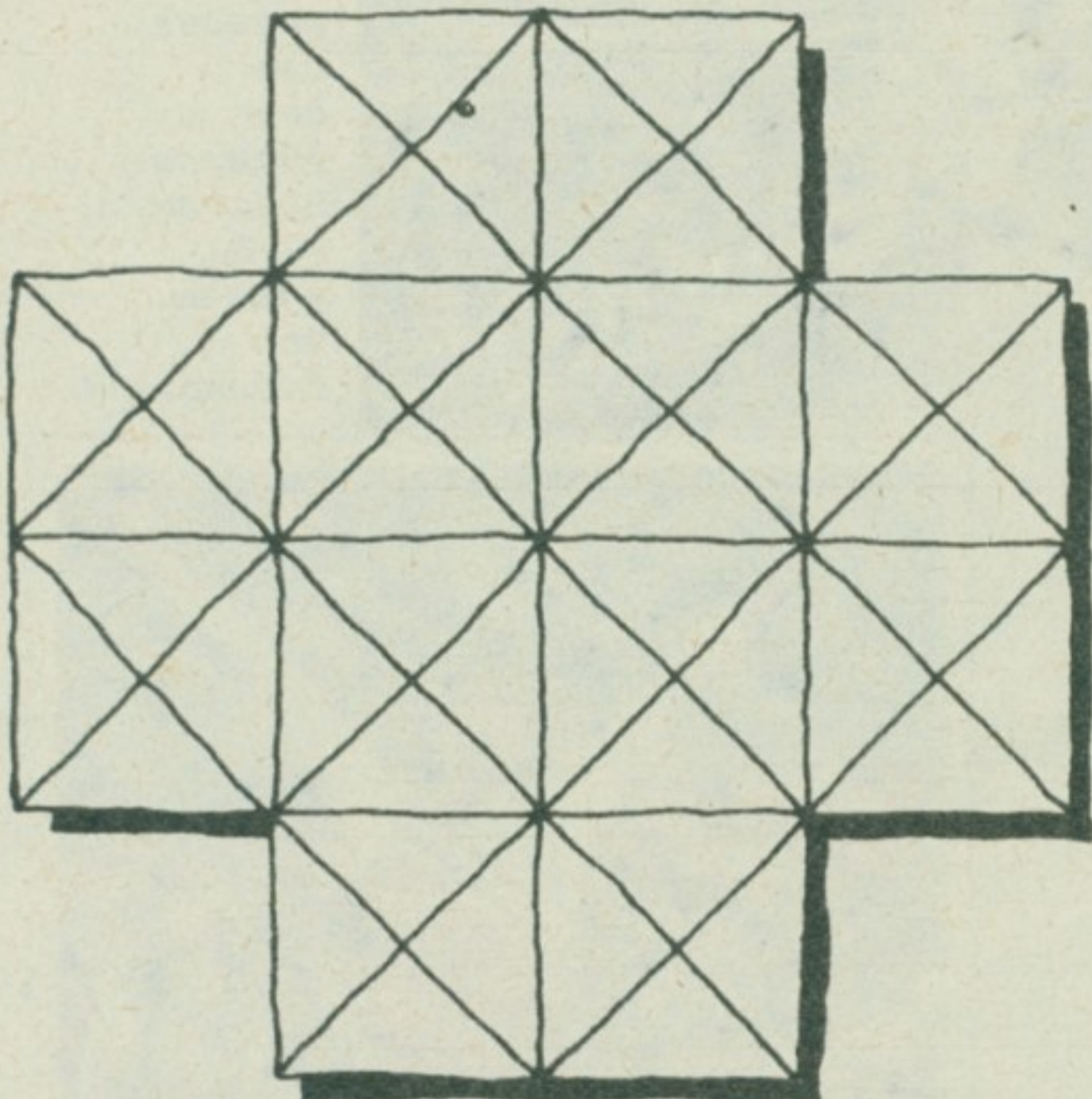
Једрилице

Пред вашим очима лагано промичу ове три једрилице. Посматрајући их полако вам постаје јасно да бројеви које носе на прамцу, у средини, на крми и на једру имају логички редослед. Који би број, по вашем мишљењу, требало да стоји уместо знака питања на једру треће барке?

(Одговор: 54. Број крме напредује у средина, а број средине напредује на једру.)

Колико има квадрата

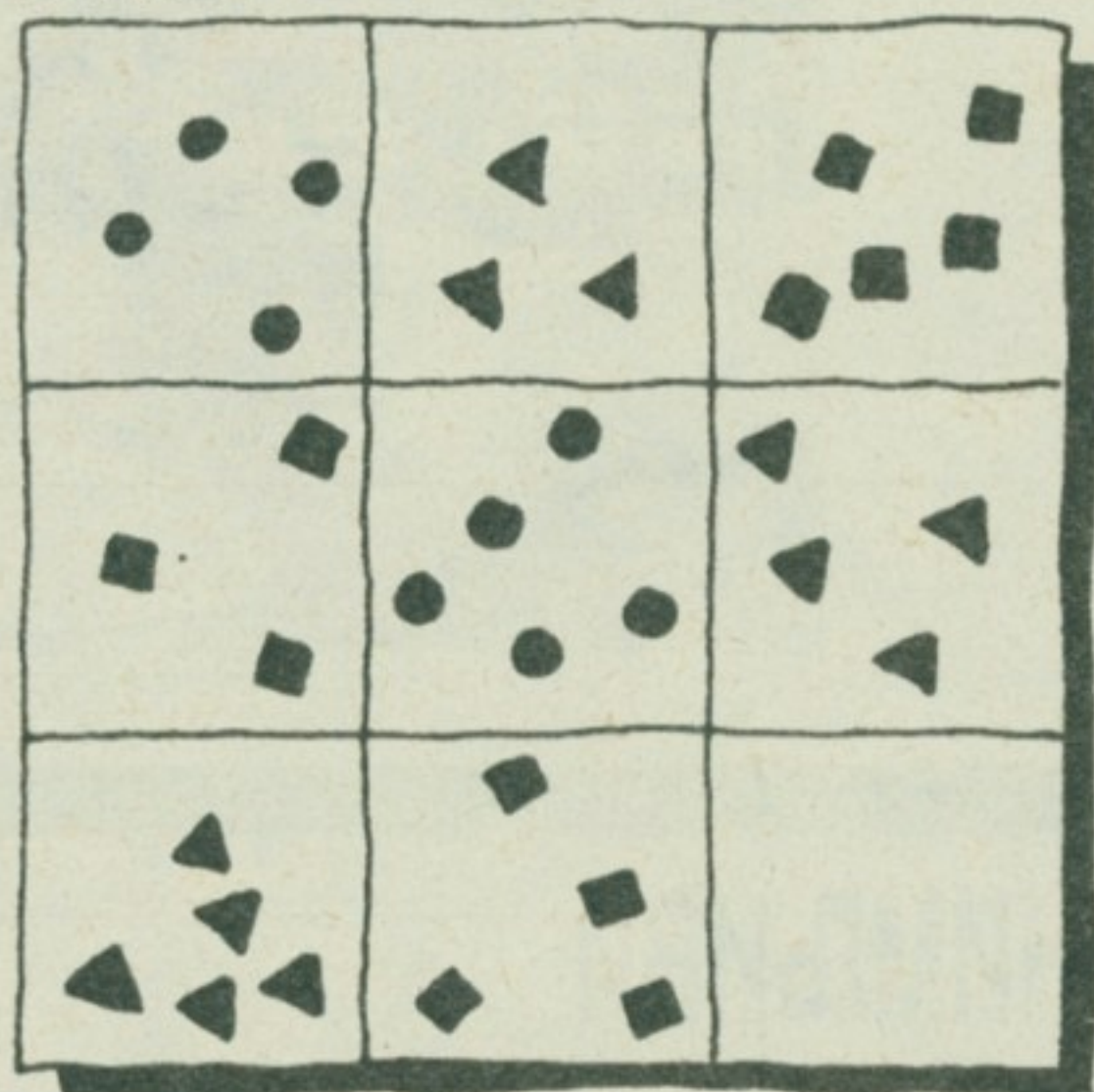
Потребно је добро око и доста стрпљења да се изброје сви квадрати који су учртани на овој фигури. Колико их има?

(Одговор: 47)

Шта недостаје?

Допуните фигуру у доњем десном квадрату, бирајући један од предлога А, Б, Ц, Д који су приказани испод, онако како би логично требало да следи.

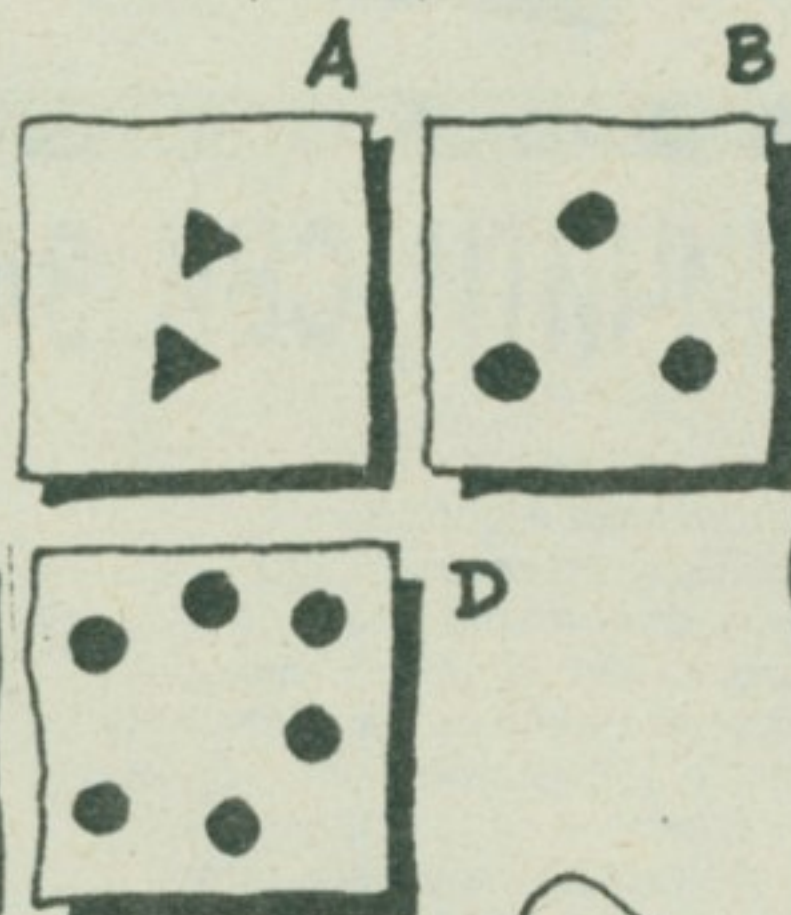

(Одговор: Б - сваки симбол: троугао, квадрат, круг, мора да буде заситљен 3, 4 и 5 пута.)

Какво је време било

Имам једног пријатеља „Филозофа“ који је у стању да и најобичнију ствар искомпликује. Ево шта ми је одговорио кад сам га замолио да погледа кроз прозор и каже ми да ли пада киша или не: „Не верујем да је правилно негирати да се греши у тврдњи да је лажно рећи да пада киша“. Било ми је потребно два дана да схватим шта је хтео да каже. У међувремену се и време променило. Дакле, шта ви мислите, да ли је тог дана падала киша или је било лепо време?

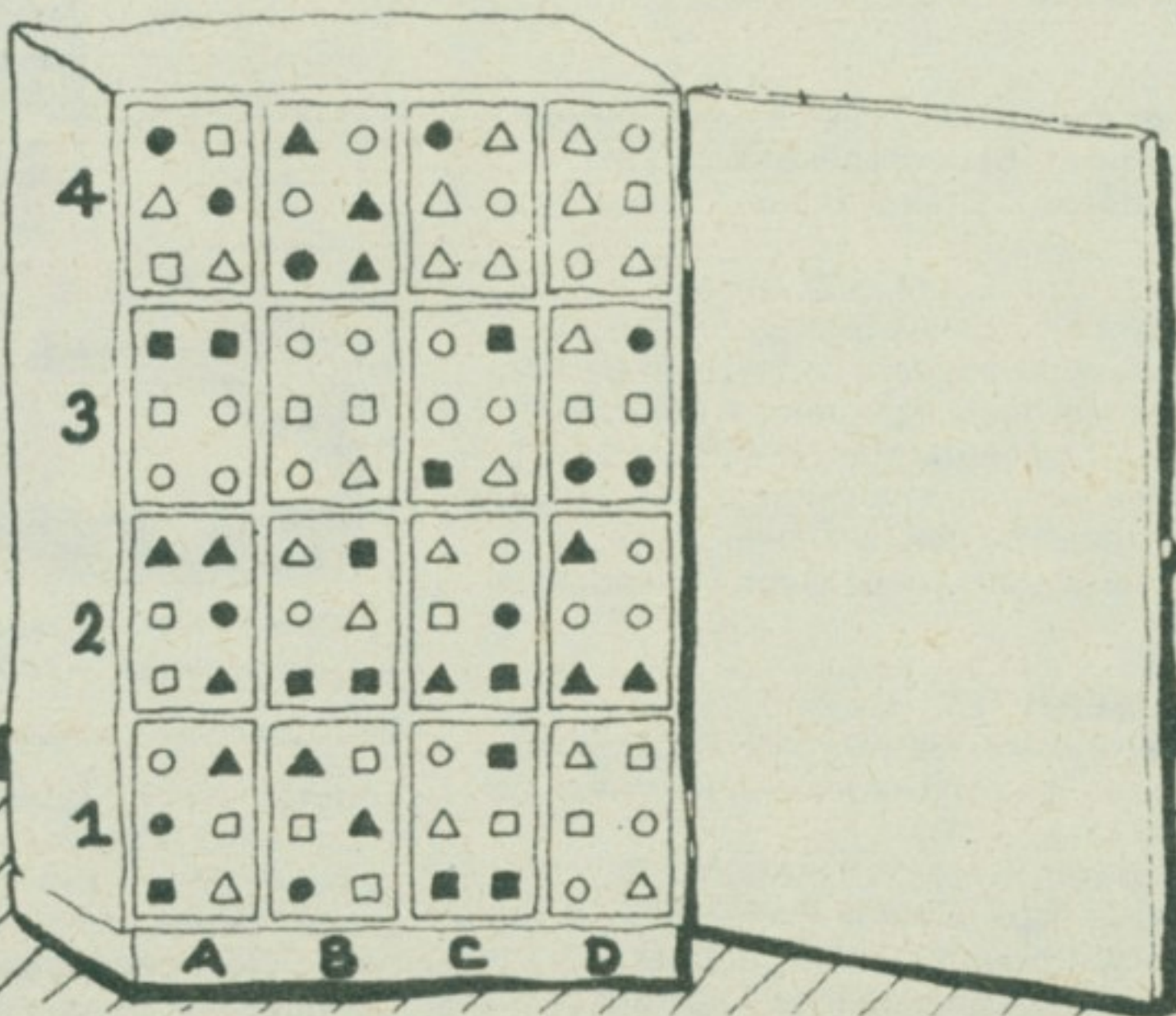
(Одговор: падала је киша)

Орман

Да ли два од 16 одељака овог ормана садрже потпуно идентичне ствари?

(Одговор: не, у свим одељацима су различите ствари.)

НАСТАВАК У ИДУЋЕМ БРОЈУ

Велики универзитети БОУЛДЕР

ЗВЕЗДА

Кажу да студенти у Боулдеру морају много да се упињу да не би подлегли чарима Стеновитих планина и зову дивљине. Уживање се одлаже за „касније“.

НЕДАЛЕКО ОД ДЕН-
ВЕРА, НА ИЗВОРУ
РЕКЕ КОЛОРАДО,
НАЛАЗИ СЕ МАЛИ
УНИВЕРЗИТЕТ О
КОМЕ СЕ СВЕ ВИШЕ
ПРИЧА: ОН ЈЕДИНИ
УЧЕСТВУЈЕ У КОС-
МИЧКОМ ПРОГРА-
МУ „ОСВАЈАЊЕ
ЗВЕЗДА“

Неко је израчунао да амерички студент педесет одсто свог времена проводи учећи, у триви или библиотеци.

Мали водич кроз најпознатије универзитете САД

СВИ РАЗЛИЧИТИ, СВИ ЗАНИМЉИВИ

КАРНЕГИ-МЕЛОН, Пенсилванија

Најјаче катедре: информатика и роботика
Приватан универзитет. Број студената 4.130.
Уписнина: 8.400 долара, стан и храна за једну годину 3.500 долара (један долар око 40.000 ст. динара).
Студенти овог универзитета деле се на „воћке“ (у аргоу „промашени геније“), студенте уметности и „поврће“ – то су они залуђени за информатику, слепи за све остало. Док на друге универзитете студенти долазе са hi-fi уређајима, овде стижу са личним компјутерима од којих се не одвајају. Кад се нађе овако велики број „микротипова“ на једном месту, од друштвеног живота нема ништа јер студенти највећи део времена проводе пред екраном.

КОЛУМБИЈА УНИВЕРЗИТЕТ, Њујорк

Најјаче катедре: хемија, физика, историја и историја уметности. Изванредно одељење за писце филмских сценарија и први амерички програм за новинаре.
Број студената: 3.033. Уписнина: 9.526 долара. Стан и храна: 3.674 долара годишње.
Неки му пребацују што нема свој универзитетски град (кемпус), а други им одговарају: „Па Колумбија је Њујорк“. Управо овај град је најчешће и разлог што се и уписују на Колумбију. Звезде универзитета, који се иначе поноси са девет Нобелових награда: певач Гарфанкел и режисер Брајан де Палма.

ХАРВАРД, Масачусетс

Најјаче катедре: хемија, физика, биохемија, зоологија, економија, историја, психологија, филозофија и музика.

Приватан универзитет: Број студената: 6.600.

Уписнина 13.000 долара. Стан и храна 4.500 долара годишње.

Најпознатији универзитет на свету захваљујући квалитету наставе. „Близак“ му је Ретклиф универзитет. најславнији ђаци: Џон, Роберт и Каролина Кенеди, Норман Мајлер и отац атомске бомбе Роберт Опенхајмер.
Најпознатији професор: Хенри Кисинџер.

ЊУЈОРК, Њујорк

Најјаче катедре: филм, биологија, хемија, бизнис.
Приватан универзитет. Број студената: 14.231.
Уписнина: 7.850 долара. Стан и храна 4.000 долара годишње.

Познат по високој стручности свог филмског програма. Налази се у Гринич Вилиџу, у близини Вашингтон сквера и пружа својим студентима цео Менхетн са свим његовим најбољим и најгорим странама. Већина студената станује на периферији и сваког јутра путује метроом на универзитет. Највећа разонода – сам град Њујорк. Омиљен спорт: мачевање. Славни ђаци: глумци Берт Ланкастер и Вуди Ален.

ПРИНСТОН УНИВЕРЗИТЕТ, Њуџерси

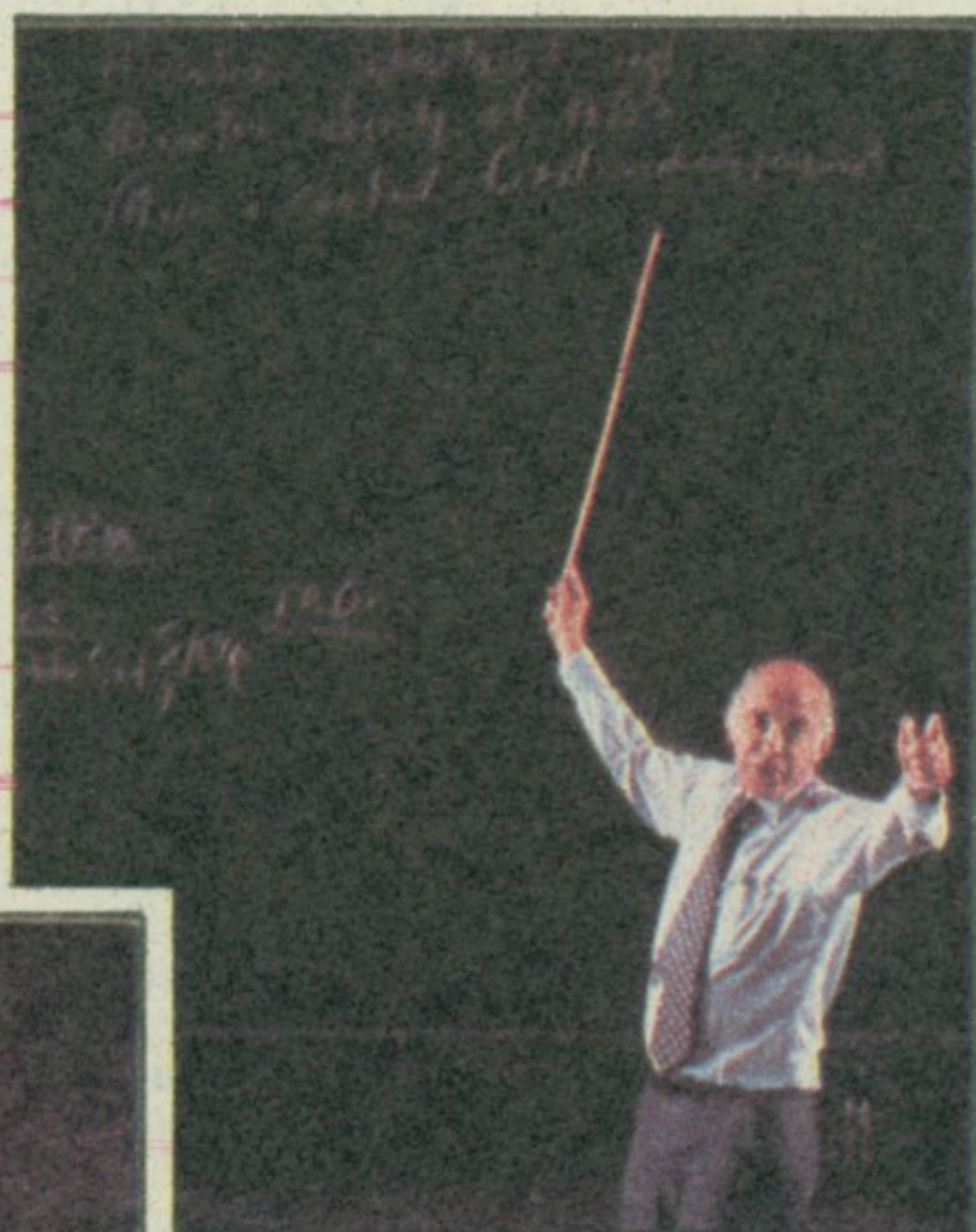
Најјаче катедре: физика, математика, економија, историја уметности, француски језик и књижевност, филозофија, музика.
Приватан универзитет. Број студената: 4.530.
Уписнина: 10.200 долара. Стан и храна: 3.730 долара.
Некад на гласу као конзервативан, снобовски универзитет, отворен само за високо друштво и то

Они дижу температуру на утакмицама: „навијачица“ храбри своју екипу.

протестантско, Принстон се последњих година доста променио. Издаје три листа, између осталог и чувени „Мед“. Интензиван и занимљив клупски живот. Некадашњи ученици: славни писац Едгар Алан По, председници Вудро Вилсон и Џон Фицџералд Кенеди.

ДИВЉЕТ ЗАПАДА

На универзитету се учи, али и истражује и ствара. То важи како за студенте тако и за професоре које чак сваке године заједнички оцењују студенти и корисници универзитетских услуга (индустрија, приватне агенције и фирме...) Јер, амерички универзитети, за разлику од окоштаних конзервативних европских, послују као свако добро предузеће: чврсто су повезани са животом нације пратећи њен развој у сваком смислу: у медицини, економији, литератури, али и – наоружању.

Боулдер има свега 48.000 становника, идеалну климу у сва четири годишња доба, идиличне пејзаже. Изгубљен у дивљој природи, с главом у звездама, прави је рај за такозване јупијевце, што је међу америчком студентском омладином израз за „златну младеж“. (То је оно друштво коме је више од свега стало да се разликује од осталих, да одскаче. По ономе шта облачи, где излази, с ким се дружи. Овај „крем кремова“ има и свој кодекс понашања кога се чврсто држи, али га сваки час мења из страха од имитатора...) Али, Боулдер је далеко од тога да буде град за уживању и забаву, он јесте у Сједињеним Државама познат као један од најотменијих, затим један од три најсимпатичнија универзитета (поред Остина и Берклија), али и као права тврђава знања, најјача у држави Колорадо. А студенти у Боулдеру, чак и кад су јупијевци, нису ништа друго до будући кадрови, лекари, инжењери, правници, који, док се спремају да уђу у високо друштво некадашњег Дивљег запада, крваво уче по дванаест сати дневно и ретко нађу мало времена да се скијају, пентрају по стенама и кампују у дивљини.

По квалитету живота Боулдер се налази на ви-

ДРЖАВНИ УНИВЕРЗИТЕТ САН ФРАНЦИСКО, Калифорнија
Најјаче катедре: бизнис, медицина, радиодифузија. Државни универзитет. Број студената: 18.677. Уписнина: 3.500 долара. Стан и храна 2.800 долара годишње. Најпре фантастична плажа, затим најлепши град, кажу, у САД и, најзад – нико није савршен – магла. Један од ретких америчких универзитета где студенти изгледају више забављени спољним животом него студијама. Најомиљенији је курс из рокенрола.

СТЕНФОРД, Калифорнија
Најјаче катедре: електротехника, механика, биохемија, информатика, физика, економија, психологија. Приватан универзитет. Број студената: 6.563. Уписнина: 9.027 долара. Стан и храна 3.812 долара годишње. Студенти Стенфорда мешавина су „сурфера“ (возача даске), власника натпросечног коефицијента интелигенције и шарене масе која стиже буквално из целих САД. Налази се у средишту Силиконске долине и заједно с Берклијем важи за најбољи технолошки факултет у земљи. Оно на чему им посебно завиде колеге с источне обале – непрегледне плаже и клима о којој може само да се сања, вечно лето. Стенфорд се хвали да мрежа његових некадашњих ђака чини данас Реганов тим, и то, онај бољи део. Бивши ђаци: Херберт Хувер, тенисер Џон Мекинро.

КАЛИФОРНИЈСКИ УНИВЕРЗИТЕТ У ЛОС АНЂЕЛЕСУ, ПОЗНАТИЈИ КАО **UCLA**, Калифорнија
Најјаче катедре: докторати високог квалитета из готово свих области. Најпознатији су уметнички програми: филм, телевизија и позориште. Државни универзитет. Број

студената 22.228. Уписнина: 4.722 долара. Стан и храна 2.540 долара. Студенти који ујутру одлазе на овај универзитет лако се препознају: возе голф кабриолет, носе наочаре марке „реј бен“ и слушају на касети последњи хит. Кемпус има свој сопствени трговачки центар што сведочи о његовој величини. Па ипак, већина студената не живи овде већ у Лос Анђелесу и долази колима жалећи се при том да нема довољно места за паркинг. Године потребне да би се добило алкохолно пиће – 21 (граница која важи за целу Калифорнију). Некадашњи ђаци: тенисери Еш и Конорс, кошаркаш Карим Абдул Џабар, од жена Перл Бак. Омиљени спорт: кошарка.

УНИВЕРЗИТЕТ ПЕН, Пенсилванија
Најјаче катедре: бизнис. Приватан универзитет. Број студената: 9.025. Уписнина: 9.600 долара. Стан и храна: 4.215 долара. Основао га је Бенџамин Франклин и то је први универзитет са источне обале који је 1877. отворио девојкама врата и такође први 1879. примио једног црног студента. Упркос славној прошлости све више његових студената сања о Харварду или Јелу. Омиљено пиће: пунч од алкохола са бобицама (ужасно јак). Традиционалан спорт: кошарка. Некадашњи ученици: велики пивац Езра Паунд и глумица Кендис Берген.

ВИРѢНИЈА УНИВЕРЗИТЕТ, ВирѢнија
Најјаче катедре: економија, трговина, књижевност. Државни универзитет. Број студената: 10.500. Уписнина: 4.320 долара. Стан и храна: 2.688 долара годишње. Основао га је Томас Џеферсон а и данас је један од најлепших и најпривлачнијих студентских градова САД. Фудбалске утакмице овде су прави догађај

Тако се зарађује џепарац: сокови у сунцем обасјаном Берклију.

који не треба пропустити. Мана ове школе: већина студената понаша се елитистички, што ће рећи уображени су. Овде су студирали многи славни Црнци спортисти.

ЈЕЛ, Конектикат
Најјаче катедре: математика, биохемија, биологија, молекуларна физика, економија, историја, политичке науке, психологија, историја уметности. Број студената: 5.200. Уписнина, стан и храна 13.950 долара. Јел је постао мит без сумње највише захваљујући некадашњим ђацима који су постали славни. Најпознатији од њих: Џоди Фостер, Реган (јуниор), Џорџ Буш. Традиција школе: чувени божићни ручак и годишњи сусрет у фудбалу Харвард-Јел.

соком петом месту међу америчким универзитетима (у САД их има укупно 3.000, од чега је, кажу Американци, „само“ 300 одлично), али последњих година изашао је на глас због нечег сасвим другог.

Ракета у баштини

Не зна се јесу ли лепо звездано небо и прозрачна атмосфера дали овдашњим научницима идеју да почну да се баве истраживањем космоса, тек управо је ова грана науке прославила Боулдер. Ту је најпре потпуно самосталан програм назван „Освајање звезда“ који финансирају астрофизичке истраживачке лабораторије инсталиране у овом крају државе Колорадо, а недавно је у наставни план универзитета Боулдер ушло и више него занимљиво истраживање постојања и структуре планетарних прстенова које ће сонда Војаџер открити на свом путовању према Урану, Сатурну и Нептуну. Мало је познато да је уређај за снимање Халејеве комете конструисан у Боулдеру, али је, на жалост, пошто је монтиран на ракету „Челинџер“, нестао у експлозији при њеном неуспелом старту.

Колико је универзитет у Боулдеру на цени најбоље показује занимање за њега саме организације NASA: Национална аеронаутичка и свемирска агенција шаље овде редовно своје стручњаке на

грам (прикупљање података и њихова анализа) налази се у рукама студента.

Боулдеровци не крију амбиције да желе да отварају авангардне катедре. Тако је, рецимо, курс за космичке уређаје постао прави хит у САД. „Онај ко успешно заврши течај – каже један странац са смешком – заиста може да конструише своју ракету, код куће, у башти.“

NASA је недавно понудила Боулдеру да потпише уговор о учествовању у посебном програму који је назван Get Away (Бекство у космос).

Неподношљива лакоћа ваздуха

У последње време, међутим, финансије су постале слаба тачка Боулдера. Иако у пуној експанзији, у оштрој конкуренцији на десетине универзитета, Боулдер не успева да од компанија добије одобрење за све буџете који су му потребни. Као и други државни универзитети (они најелитнији су приватни, као Харвард, Стенфорд, Корнел, Колумбија, Мериленд, Принстон, Јел) грубо је погођен смањивањем буџета тако да је морао да сузи своје планове за набавку скупе научне опреме.

Овде је, на пример, основан изванредан правни институт који се специјализовао за природна богатства што је на америчком Западу једно од горућих питања. Сада се мало

Наврх језика

Из биографија славних проналазача знамо колико је тешко свима њима било да дођу до новца да би остварили своју идеју, да би доказали да изум функционише. Неки су умрли у беду не дочекавши тај дан.

Други, опет, нађу финансијера, остваре изум, али се онда покаже да је непрактичан и да га нико неће.

Овог пута говорићемо о једном заиста необичном случају: проналазак је остварен, испробан, показало се да ништа не ваља и... сви га хоће, јер бољег нема!

Тај проналазак је машина за преводње, или МТ како је често називају, скраћеницом од енглеских речи Machine Translation (машински превод).

Идеја о таквом уређају јавила се још у време првих компјутера, одмах после другог светског рата. Наравно, није реч о преводјењу песама или романа, него научне литературе. У свету се сваке године објави на стотине хиљада научних радова, помоћу којих се научници узајамно обавештавају о постигнутим резултатима. Али шта ако је рад написан на страном језику? Танталовске муке нису ништа према патњама научника који добије чланак о проблему којим се и сам бави, а не може да га прочита.

Постоје преводиоци, али њих треба плаћати, а уз то су прилично спори. Према неким статистикама, у просеку преводе 4-6 куцаних страница на дан, а то значи да на превод неке мало дуже студије треба чекати месецима.

Зато су многе научне, а посебно војне установе у САД биле спремне да издано финансирају рад на стварању робота-преводиоца. Првенствено их је занимао руски језик, јер на њему има највише литературе, а и најтежи је за разумевање. У мислима су већ видели како у свакој лабораторији, поред писаће машине и апарата за копирање, стоји МТ-машина. Свршено је с чекањем, с обигравањем око преводиоца! Одеш до машине, притиснеш дугме и – добијеш превод!

Плаве косачице

У начелу, ту нема ничег немогућег. У меморију компјутера могу се унети све, рецимо, руске речи из највећег руско-енглеског

ЈЕСТЕ ГЛУП, АЛИ РАДИ

речника, са одговарајућим преводима. Кад му се „откуца“ руски текст, или му се да на магнетној траци, компјутер ће сваку руску реч заменити енглеском. Уз то – будући да ред речи у два језика није исти – он ће бити програмиран да речи распореди по правилима енглеске синтаксе. И – готово.

На таквом принципу био је заснован први „механички преводилац“ на Џорџтаунском универзитету у Вашингтону, на коме су научници радили пуних дванаест година, од 1952. до 1964. У међувремену су слични експерименти започети на два друга америчка универзитета, а затим и у Канади, Француској и Западној Немачкој. Сваки од тих компјутера уступљен је на употребу понекој државној установи или међународној агенцији, да би се у пракси видело колико вреди. Кад се једном уклоне недостаци и машина усаврши – сматрало се – прећи ће се на серијску производњу. На жалост, до те фазе се никад није стигло.

У чему је била тешкоћа?

Пре свега у нечему што зна сваки средњошколац: за већину речи постоји не један, него два, три, пет или више могућих превода, и у зависности од контекста треба изабрати онај прави. То ни ђацима није лако, а компјутеру је било тако рећи недостижно. Затим, речи у реченици нису напросто нанизане једна уз другу, него чине одређен склоп, узајамно су зависне, стоје у одређеним односима између себе. Ту међузависност ми људи

осећамо подсвесно, на основу урођеног језичког осећања, али компјутер о њој нема појма.

Примера ради, замислимо да треба на страни језик превести синтагму „девојке плаве косе“. Компјутер у својој меморији налази да је „девојке“ или генитив или множина од „девојка“, али не зна шта од тога двога важи у овом случају. Он не зна да ли је „плаве“ овде облик од придева **плав** или од глагола **плавити**, и вероватно и не слуту да кад људи кажу „плава коса“, то ни пошто није иста боја као кад кажу „плава хаљина“. Најтеже му је с речју „косе“, која може да значи и „длаке на глави“, и „оруђа за кошење“, и „благе падине“, а може да буде и облик придева **кос**, или глагола **косити**...

Зато није никакво чудо ако се у компјутерском преводу уместо „девојка плаве косе“ јави девојчина коса боје мастила, или плаве девојке које косе траву, или искошене девојке које праве поплаву на падинама, или нешто четврто.

Ипак – потребан човек

Године 1964. влада у Вашингтону изгубила је стрпљење. Основала је одбор од седморице научника, назван АЛПАК (скраћеница која значи „Саветодавни одбор за аутоматску обраду језика“), задужен да утврди докле се стигло са „МТ“ пројектима и вреди ли их још финансирати.

Чланови одбора нису губили време на празно теоретисање. Пребројали су преводиоце у државној

усавршавање. И универзитет као што је Корнел, један од „најстрашнијих“ у САД, неприкосновени Масачусетски технолошки институт, кад је техника у питању, затим не тако далек тексашки Остин, најбогатији у Америци, изгубили су више сјајних стручњака које је у Боулдер привукао вештачки сателит Solar Mesospheric Explorer (SME), једини такав уређај у свету који је у космос лансирао један универзитет. Цео про-

стало са његовим развојем.

Студентима и истраживачима и даље остаје врло мало слободног времена. Али зато за време распуста, или још чешће, пред крај студија, многи се одлучују да се сасвим преселе овде да би искористили, како то становници Боулдера кажу, „један од оних немогуће прозрачних дана каквих има само у срцу Стеновитих планина“.

В. М.

Илустровала
Босиљка Кићевац

да компјутер весело преводи извештаје, 24 сата на дан, а преводиоци остају у служби по више година.

Не МТ, него МАТ

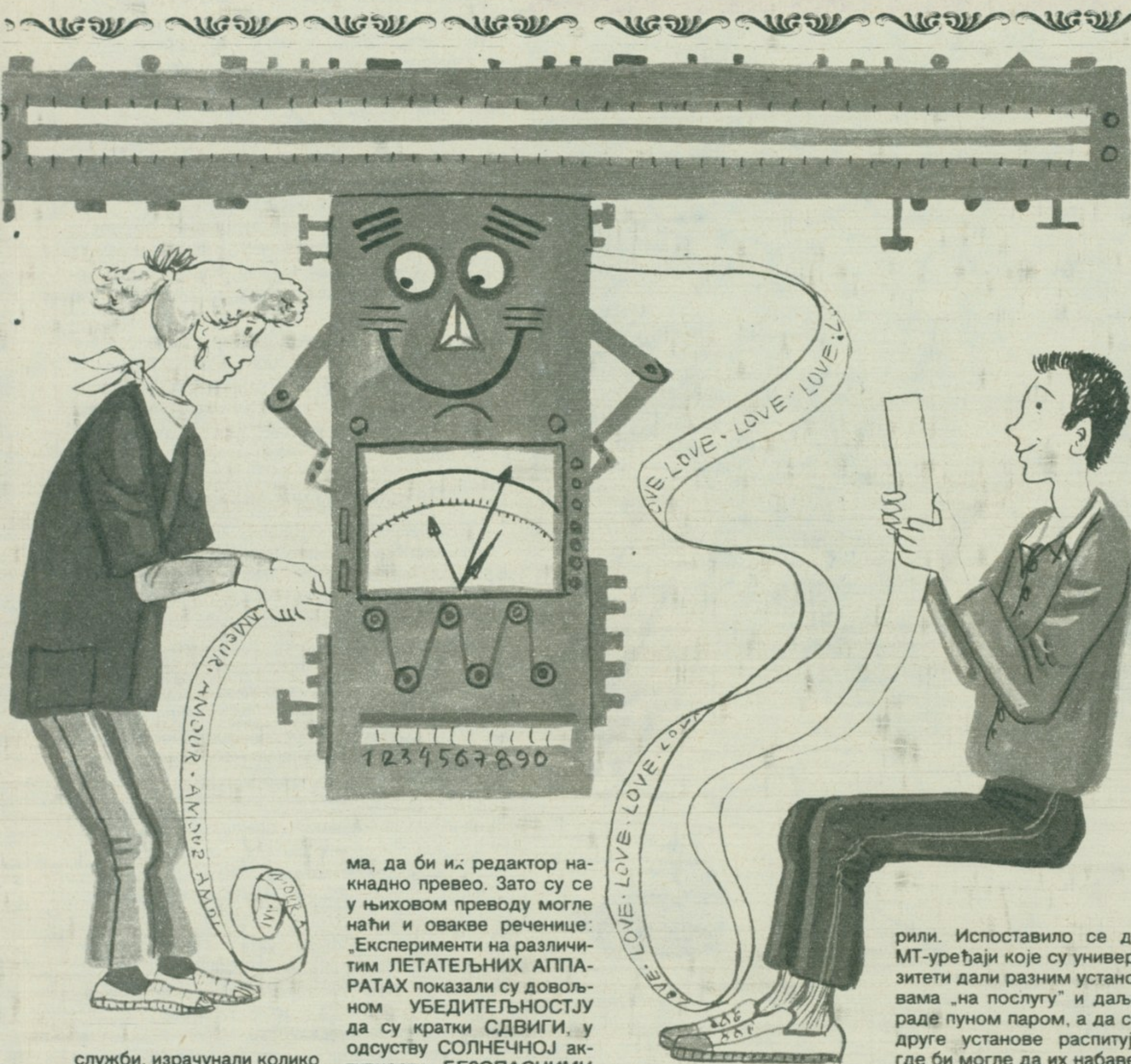
Током седамдесетих година јављало се све више муштерија за аутоматске преводиоце, какви год били. То је побудило интересовање великих произвођача компјутера, па су они почели да финансирају истраживачки рад, којим се данас претежно баве западноевропски и јапански универзитети: Гренобл, Манхајм, Сарбрикен, Кјото... Чак је и Универзитет у Хонгконгу конструисао МТ-систем помоћу кога комплетне бројеве пекиншких физичких и математичких часописа преводи на енглески, да би омогућио њихово коришћење у осталом свету.

Захваљујући напретку у компјутерској техници, данашњи МТ-преводиоци осетно су савршенији него они од пре двадесет година. Додуше, „паметни“ још нису постали; по речима једног научника, они још увек „не разумеју“ текст који преводје.

Зато последњих година научници усредсређују напоре не толико на МТ колико на МАТ (Machine-Aided Translation, тј. превод уз помоћ машине): човек и компјутер сарађују на истом послу. Најчешће то бива тако што компјутер „тражи речи“ за преводиоца: у својој меморији он има превод за теже термине, нарочито за дугачке техничке изразе који се могу наћи само у тешко доступним приручницима. Кад од компјутера добије превод тих израза, преводиоцу је лако да састави реченицу. Тиме се постиже знатна уштеда у времену, преводилац је ослобођен заморног претурњања по речницима, а компјутер онога што му је одувек најтеже ишло – писања текста.

Све је то далеко од снова којима су се заносили први кибернетичари у годинама после рата, али – ипак се креће. Имајући у виду како су нагло напредовали компјутери у другим областима, можемо се надати да ће и овде једног дана наступити одлучујући „пробој“. Онда ћемо, можда, добити машину какву засад има једино Пајин рођак Стаја: лево прорез – убациш чланак на страном језику, десно прорез – цак, цак, цак, испада готов превод...

Иван Клајн

служби, израчунали колико раде, којом брзином раде, колико су плаћени. Дали су исти текст на превод људима и компјутерима. Са штоперицом у руци мерили су колико је свакоме од њих потребно за превод и колико се времена утроши на накнадно редиговање текста. Онда су једне и друге преводје послали уредницима научних часописа, с молбом за мишљење...

После две године објављен је извештај АЛПАК-а, а није био нимало ласкав за компјутере. Закључено је да је МТ-превођење јефтиније од људског, али не много; да је брже од људског, али и опет не много, јер се у машинском тексту свака реченица морала накнадно поправљати – и то уз упоређење с оригиналом, што значи да се без човека-преводиоца ипак није могло...

Неки компјутери имали су доста ограничене речнике, а били су програмирани да све руске речи које не знају једноставно препишу, великим слови-

ма, да би их редактор накнадно превео. Зато су се у њиховом преводу могле наћи и овакве реченице: „Експерименти на различитим ЛЕТАТЕЉНИХ АППАРАТАХ показали су довољном УБЕДИТЕЉНОСТЈУ да су кратки СДВИГИ, у одсуству СОЛНЕЧНОЈ активности, БЕЗОПАСНИМИ на ТКАЊЕВОМ и КЛЕТОЧНОМ нивоу...”

Други компјутери, опет, имали су све речи у својој меморији, али нису умели да се одлуче између различитих синонима. Зато су их све набрајали, одвајајући их косом цртом, па је испадало овако нешто: „Посебна/нарочита/специјална пажња поклоњена је испитивању/истраживању/анализи крвног система, али наш рад указује/показује/назначује/открива да у овој области/пољу има још/и даље/више/доста/много нерешених проблема...” Један компјутер, наставши да руско **јест** значи „има, постоји“ али и „јести“, написао је: „Има основа/једу основу за наду да ће се истраживања наставити“!

Слабе оцене

С граматиком су МТ-компјутери стално ратовали. Местимице би им промакле неразумљиве речи, које ни на руском ни на енглеском не значе ништа.

Што се тиче разумљивости текста уопште, чланови АЛПАК-а послали су три компјутерска и три људска превода истог текста 36-орици непристрасних читалаца, с молбом да их оцене на скали од 1 (потпуно неразумљиво) до 9 (савршено јасно). Кад су израчунати просеци, испало је да су људски преводи добили оцене од 7,36 до 8,30, а машински – од 4,73 до 5,72.

Послецица „АЛПАК“ извештаја била је да је америчка влада најпре смањила, а затим и потпуно укинула дотације за рад на машинском превођењу. Следећих десетак година, истраживања су замрла. Узалуд су се уцвељени лингвисти бунили и оптуживали АЛПАК за претерану строгост: изгледало је да је идеја о роботу-преводиоцу заувек сахрањена.

Онда су се, мало-по-мало, хоризонти ипак развед-

рили. Испоставило се да МТ-уређаји које су универзитети дали разним установама „на послугу“ и даље раде пуном паром, а да се друге установе распитују где би могле да их набаве. Јесте да су компјутери „глупи“ – објашњавали су шефови преводилачких служби – и јесте да дају грозан текст, али посла има толико да без њих не бисмо могли да изађемо на крај. Компјутер зачас испреведе стотине страница, и мада то све после треба редиговати реч по реч, ипак је лакше него кад би преводиоци све морали да ураде сами.

Машине имају над живим преводиоцима и ту предност што не знају за умор и досаду. У Канадском метеоролошком центру, рецимо, свакодневно су се преводили извештаји о времену с енглеског на француски. Посао је био толико монотон (сваког дана „облачно с кишом повремено, температура без промене...“) да преводиоци нису могли да издрже: у просеку, остајали су на том послу само око шест месеци. Онда се неко сетио да за потребе метеоролога прилагоди експериментални МТ-уређај Универзитета у Монреалу. Са-

ХОЋЕ ЛИ ТАТА ВИДЕТИ ДА МЕ НЕМА

**КАД ЈЕ УГЛЕДАО НОГЕ КАКО
ИЗВИРУЈУ ИЗНАД ПОВРШИНЕ
ЈЕЗЕРА, ЕДВАРД ВУДМЕН СЕ
СКАМЕНИО. КО ТО МОЖЕ ДА
БУДЕ? ОКРЕНУО СЕ И СТАО ДА
ДОЗИВА СВОЈУ КЋЕР ЕЛИЗАБЕТУ.
НА ЈЕДРИЛИЦИ ЈЕ БИО САМО
ЊЕГОВ СИН ДЕЈВИД...**

И Елизабет и Дејвид обојавали су излете са оцем. Знали су да ће Едвард Вудмен, њихов тата, да их изненади „одласком у непознато“, како су њих троје звали своје „авантуре“. Тог априлског викенда прошле године кренули су пут језера Оровил у америчкој држави Калифорнији.

Кад су се укрцали на малу једрилицу, сивкаста измаглица још се вила над водом. Решили су да се возикају по језеру и, кад се сунце појави, да пронађу најлепши ресторан на обали и да тамо ручају. Ако им буде лепо, ту ће провести и ноћ.

У једном тренутку, Едвард Вудмен се запречао с једанаестогодишњим Дејвидом. Пошто је био разведен од своје жене и већ две године није живео с породицом, било је толико тога што су деца желела да му испричају. Дејвид се управо жалио Едварду Вудмену на математику. Неке ствари му нису улазиле у главу, зашто га терају да се бакће с тим бројевима, кад он воли да се затвори у своју собу и да сатима чита неку књигу.

Осмогодишња Елизабет му је рекла да је већ досађан с тим истим причама, могао би да промени плочу. Љутито се окренула и пошла према прамцу. Кад промене тему, нек је позову. Брзо је заборавила да је љута. Сагле се преко оgrade и посматрала гранчице, лишће и дебла која су плутала по површини језера. У једном тренутку од неког дрвета учинило јој се као да је неки човек. Имао је и руке и главу, велики нос. Ха, па зар ово дрво не личи на Дејвидовог професора математике? Мора да га дохвати, већ је видела како праве шале на рачун професора. Тако ће се најлакше помирити.

Елизабет се сувише нагла, изгубила је равнотежу и пала у воду. Ковитлац воде је повукао надоле. Таман кад је мислила да ће испливати на површину, цемпер јој се закахио за пропелер мотора. Покушала је да га откачи другом руком, али што је више вукла, цемпер се све више увлачио међу лопатице пропелера. А онда је осетила ужасан бол, метал јој је секао кожу на мишици леве руке. Глава јој је остала под водом, само су ноге вириле изнад површине.

Сетила се очевих речи – „Кад год се нађеш у некој тешкој ситуацији, труди се да те не ухвати паника, тако једино постоји шанса да се извучеш! Трезвено о свему размисли и одлучи шта је најбоље да урадиш у том тренутку!“

Молила га је за помоћ

Само да тата и Дејвид одмах примете да ме нема, мислила је Елизабет, иначе... Ма колико настојала да остане што прибранија, добро је знала да сама баш ништа не може да уради.

Едвард Вудмен је пажљиво слушао Дејвида али, чим је чуо неки тупи звук, као да је нешто пало у воду, дигао се и стао да осматра површину језера. Кад

је угледао нечије ноге како извирују изнад површине воде, Едвард се скаменио. Сместа је стао да дозива своју кћер. Толико је желео да му одговори.

Није дуго оклевао, скочио је у воду претходно само одбацивши јакну. Заронио је и угледао Елизабетино преплашено лице. Гледала га је широм отворених очију. Молила га је за помоћ.

– Мораћу да јој дам дисање уста на уста, онда ћу је отпетљати и извући на површину. Важно је да јој мозак буде снабдевен кисеоником, да не дође до неких оштећења помислио је Едвард.

Једном руком је ухватио око струка, другом је привукао главу и полако почео да јој удише ваздух у уста. После неколико секунди, Елизабет је затворила очи, као да је желела да му каже да престане на час.

Сад је требало откачити цемпер од пропелера и извући Елизабет на површину. Едвард Вудмен је повукао једном, па други пут. Материјал се просто увукао у елису. Не сме да повуче јаче јер ће још више озледити кћер. Ионако већ има две дубоке ране на мишици.

Проклето издржљиви цемпер

Кад је изронио на површину видео је само два преплашена ока. Дејвид га је немо посматрао, знао је да је ситуација гора него што је помислио. Јадна његова мала сестрица, кад би бар он нешто могао да учини. Ако и он скочи у воду, биће само на сметњи. Знао је да ће његов отац урадити све што је могуће.

Едвард Вудмен је израњао на површину, тек толико да удахне ваздух пуним плућима и поново урањао испод. Мозак му је грозничаво радио. Пожелео је у једном трену да урла, да вришти, да моли за помоћ. Толико се плашио, зар је могуће да ће му кћер умрети на његове очи?

Кад је поново изронио на површину, Дејвид му је пружио нож. Едварда је хватала несвестица, али помисао да ће ножем коначно успети да ослободи Елизабет од пропелера који је ухватио као канџама, дала му је нову снагу.

Кад је почео да сече материјал, схватио је да ни од тога нема много помоћи. Плашио се да ће још више озледити руку своје кћери. А она? Више није отварала очи, опустила је десну, слободну руку, читаво тело јој је било беживотно.

Кад је по ко зна који пут изронио напоље, Едвард се у себи зарекао да ће још једном заронити и спасити кћер. То је била последња нада. Није смео ни да мисли шта би могло да буде.

Као помахнута секао је цемпер. Ако треба и зубима ће га покидати! Штитећи Елизабетину мишицу, вукао је, секао материјал. Најзад је цемпер пустио.

Изнео је кћер на површину. Дејвид му је помогао да је пребаци на једрилицу. Онда је и он ускочио унутра. Наставио је да даје Елизавети дисање уста на уста. Дејвид му је само кратко рекао да је од тренутка кад је Елизабета пала у воду, до тада, прошло између шест и осам минута.

Питајте њу да л' се плашила!

И отац и син су прећутно знали шта треба радиати. Док је Едвард Вудмен био уз кћер и враћао је у живот преврћујући јој дубоке ране на руци, Дејвид је покренуо једрилицу и кренуо пут пристаништа.

Чим су стигли на одредиште, Дејвид је истрачао и обавестио обалску патролу. Ови су сместа позвали кола хитне помоћи. Елизабет Вудман је брзо пребачена у болницу.

Сутрадан ујутру, кад је телефон зазвонио у болници, Едвард Вудмен је био ту. Неки новинар се јавио, интересовао се да ли се Елизабет плашила док је била под водом.

– Зашто не питате њу? – саветовао га је Едвард.

– О, па ја сам била сигурна да ће ме мој татица спасти! – рекла је Елизабет новинару кад је стигао.

В. С.

ТАЛИЧНИ
ТОМ!

ДАЛТОН СИТИ

ПЛЕО

ЦРТА: МОРИС
(MORRIS)

ПИШЕ: ГОЩИНИ
(GOSCINNY)

ТРЕБАЛО ЈЕ
ДА НАМ КАЖЕШ
ДА БЕШ НАС ОСЛО-
БОДИТИ ПОМОГУ
ДИНАМИТА ЦО!

А, ЗНАЧИ-ТО
ЈЕ БИЛО ТО?

ПОЖУРИТЕ! СИГУРНО СУ
СЕ СВИ РАЗБУДИЛИ!

ЗАИСТА...

ТА ЕКСПЛО-
ЗИЈА... БЕЗ СУМЊЕ СИГНАЛ...
ЈАВЉАЈУ МИ ДА СУ ПОШЛИ
У ПОТРАГУ ЗА МНОМ...

ПА ДА! ЕВО ЈУДИ
ИЗ ЗАТВОРА!
СПАСЕН САМ!

НАБАВИО
САМ
КОЊЕ!

НЕ ЗНАМ... НЕКА-
КО МИ СЕ ЧИНИ
ДА ТО НИСУ ОНИ
ИСТИ С КОЈИ-
МА САМ
ПОШАО...

ЗНАТЕ ЛИ КУД
ВАС ВОДИМ?

НАДАМ СЕ
НА НЕКО
МЕСТО ГДЕ
ИМА ДОВОЉНО
СУВОГ ХЛЕБА
ЗА СВЕ...

И ЈА САМ ИЗ ПРИКРАЈ-
КА СЛУШАО ПРИЧЕ
ОНОГ ОВТОНА! МИ
БЕМО ЗАУЗЕТИ ЊЕ-
ГОВ НАПУШТЕНИ
ГРАД...

... И
ОСНОВА-
БЕМО
ДАЛТОН
СИТИ!

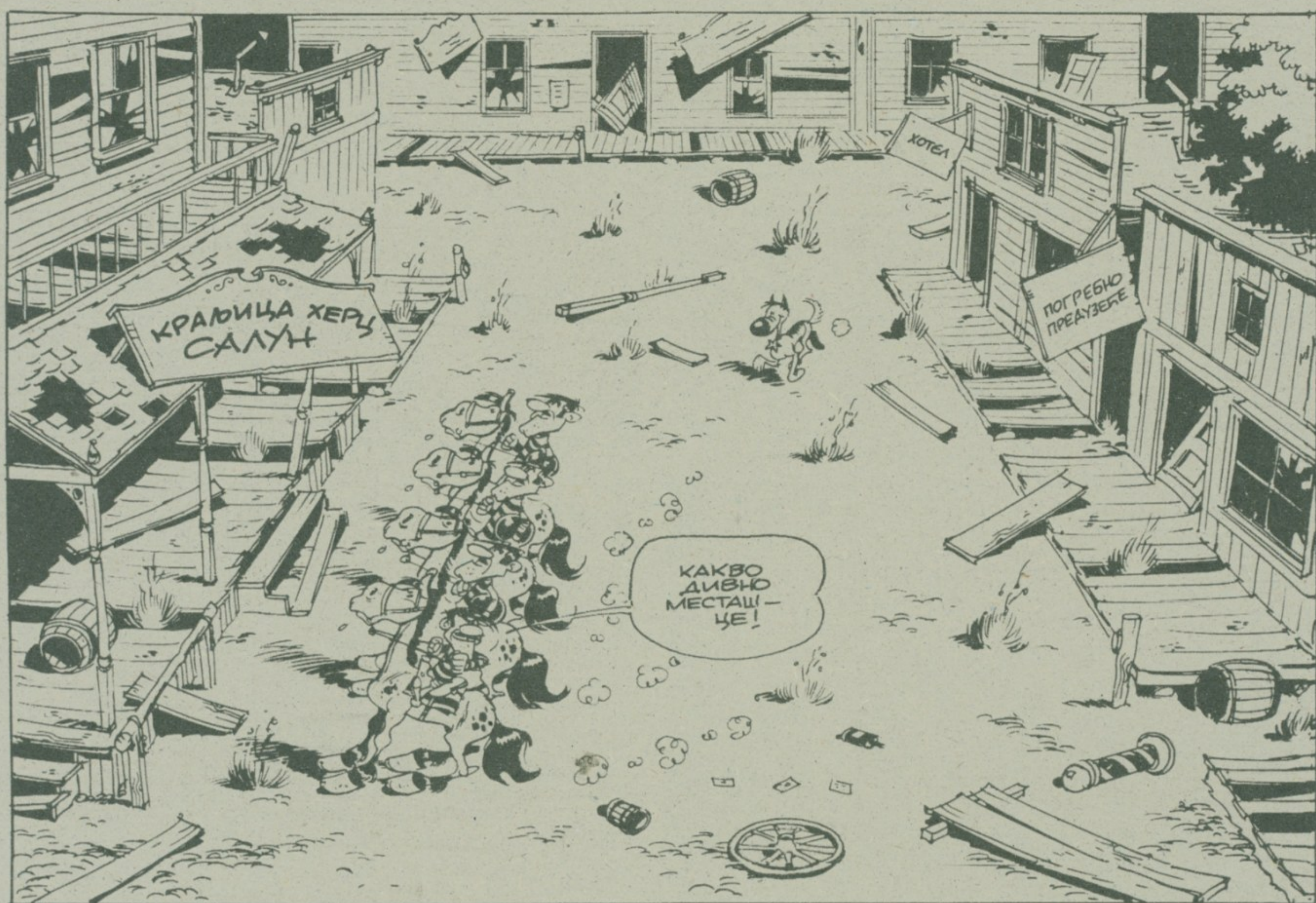
НАШ ГРАД! С НА-
ШИМ БАНКАМА,
КОЈЕ МОЖЕМО
ДА ПЛАЊКАМО
КАД ГОД ЗА-
ЖЕЛИМО!

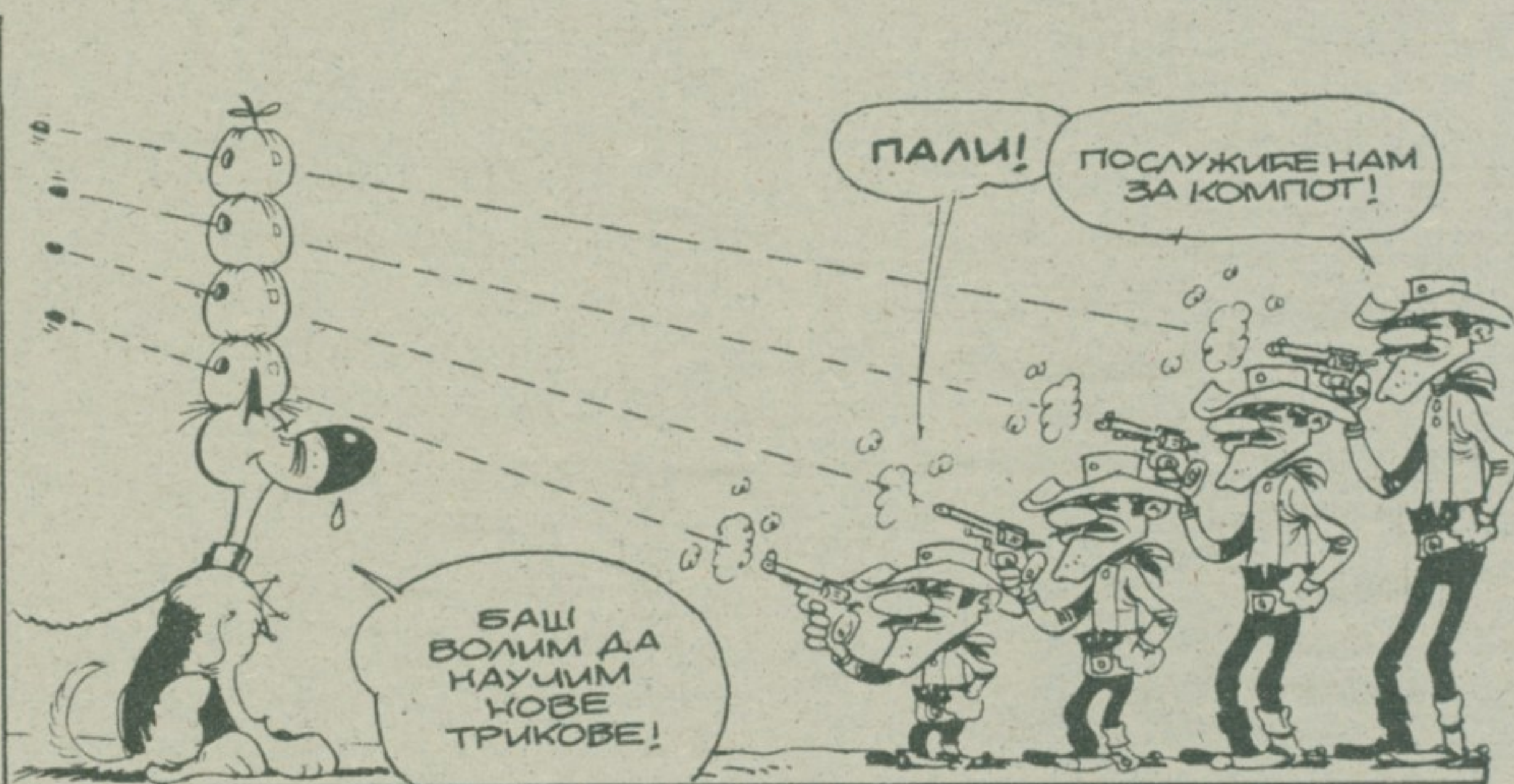
ЦО, ХОГУ ЛИ ЈА МОРИ
ДА ПРЕУЗЕМ РЕСТО-
РАН?

ЕЈ, ЧЕКАЈ-
ТЕ
МЕ!

© MORRIS + GOSCINNY

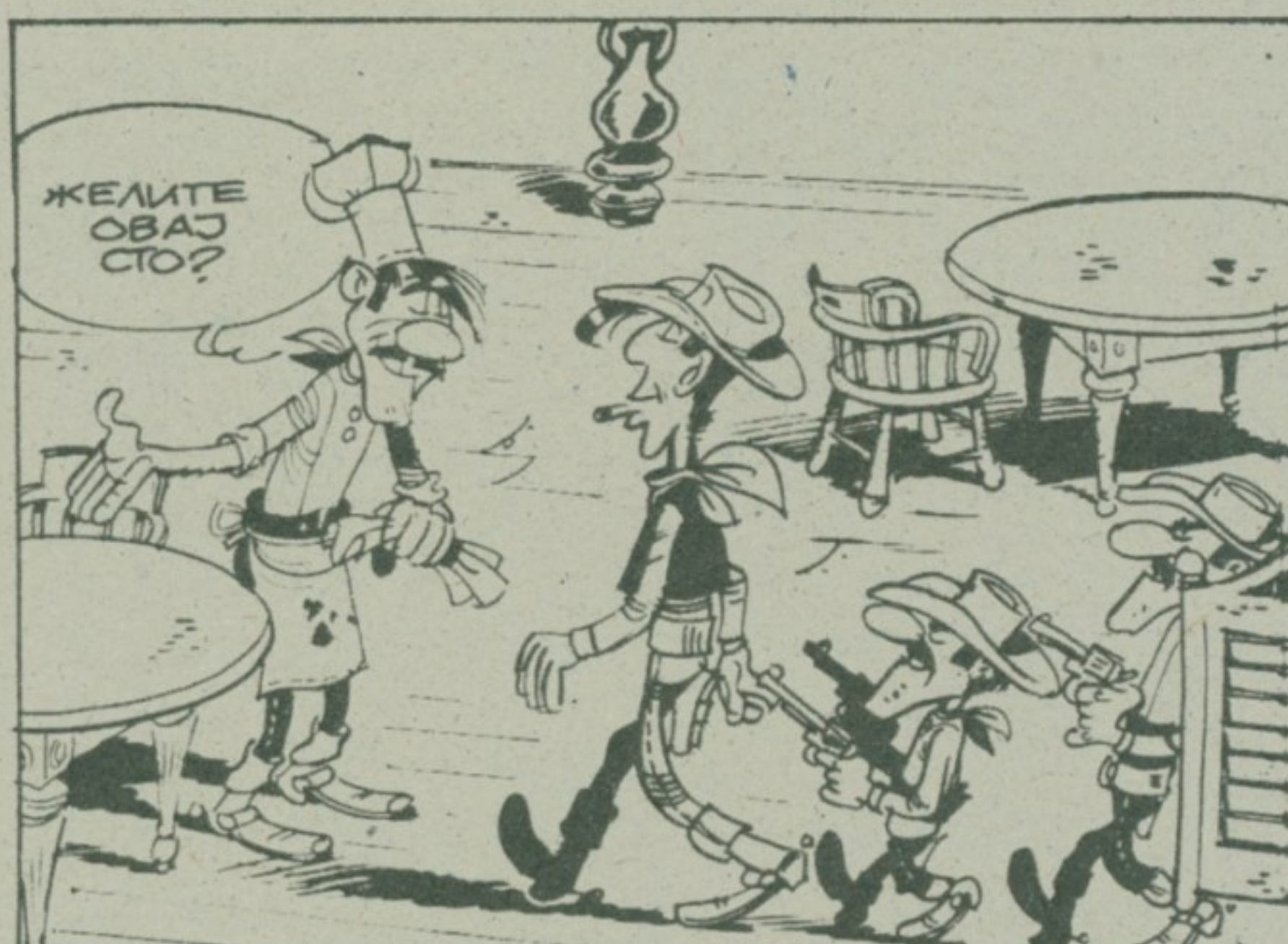

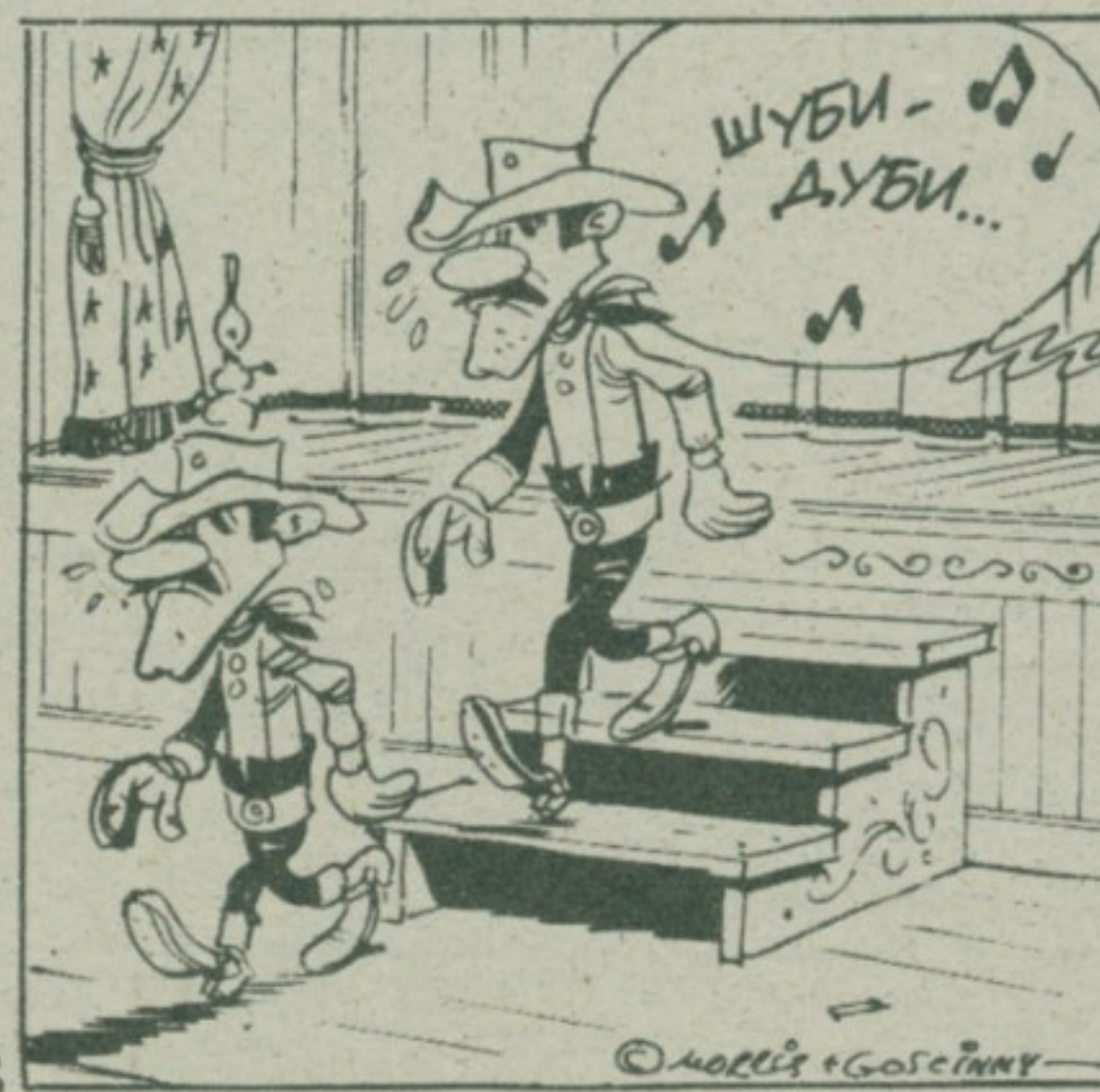
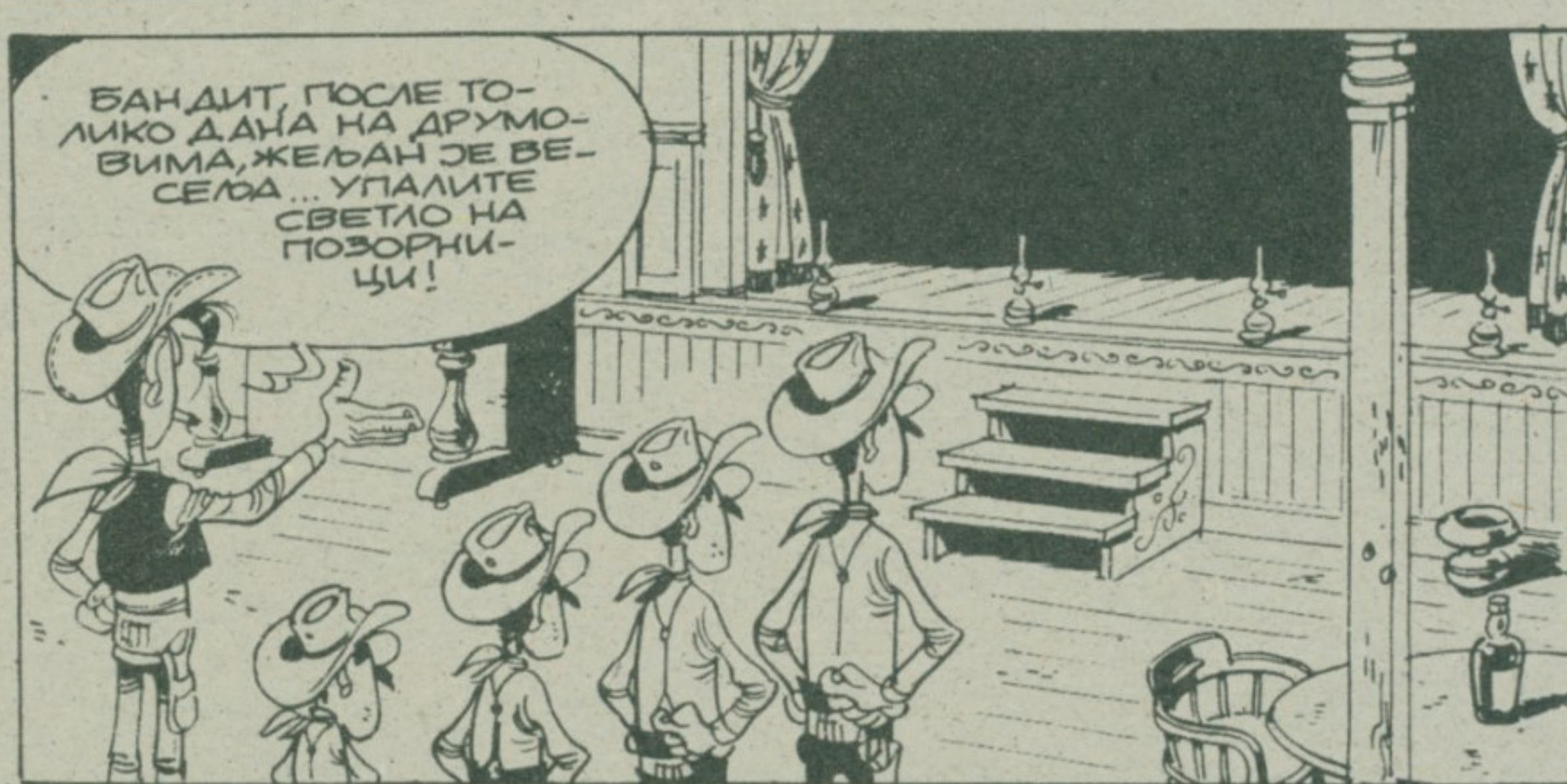

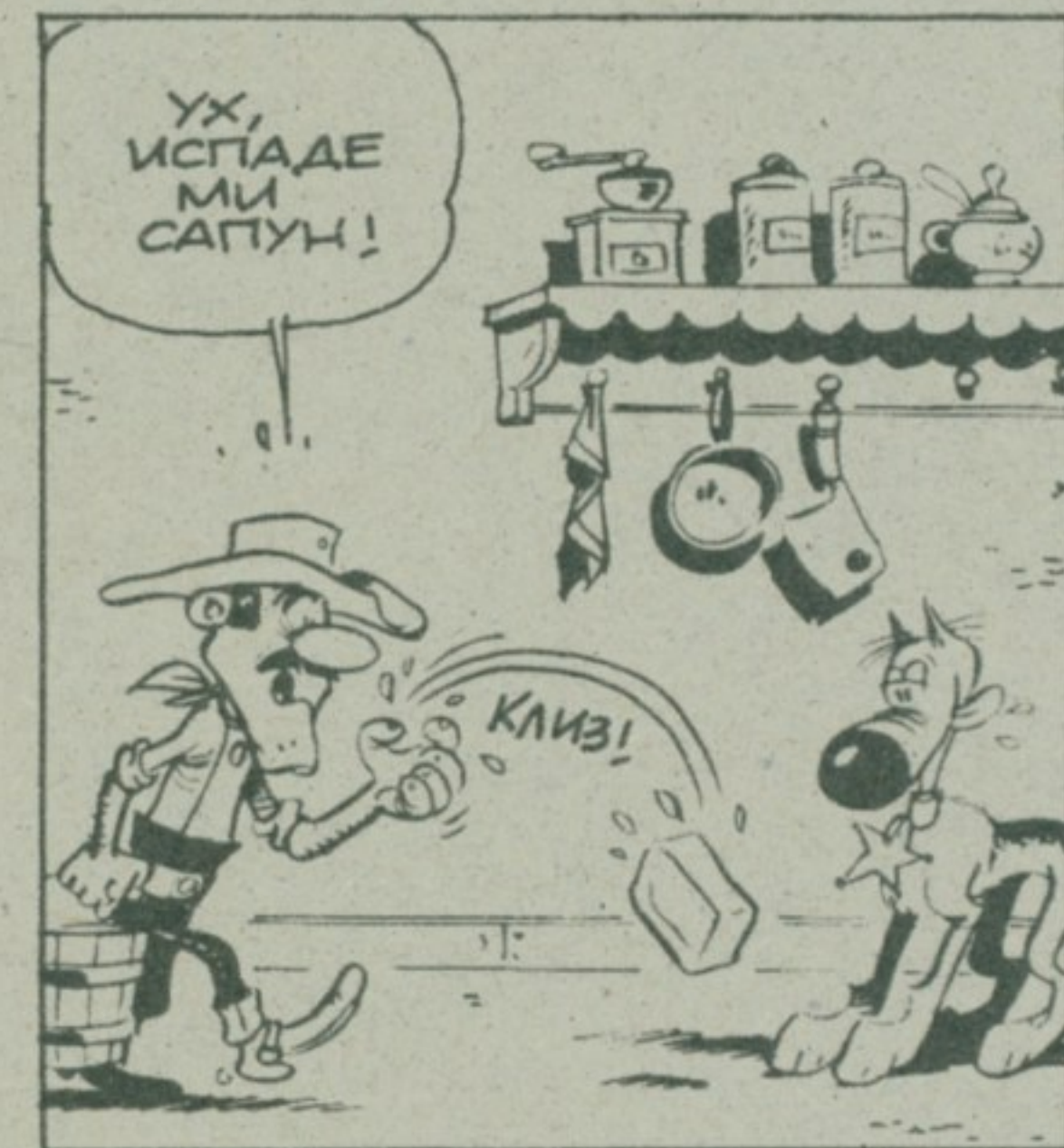

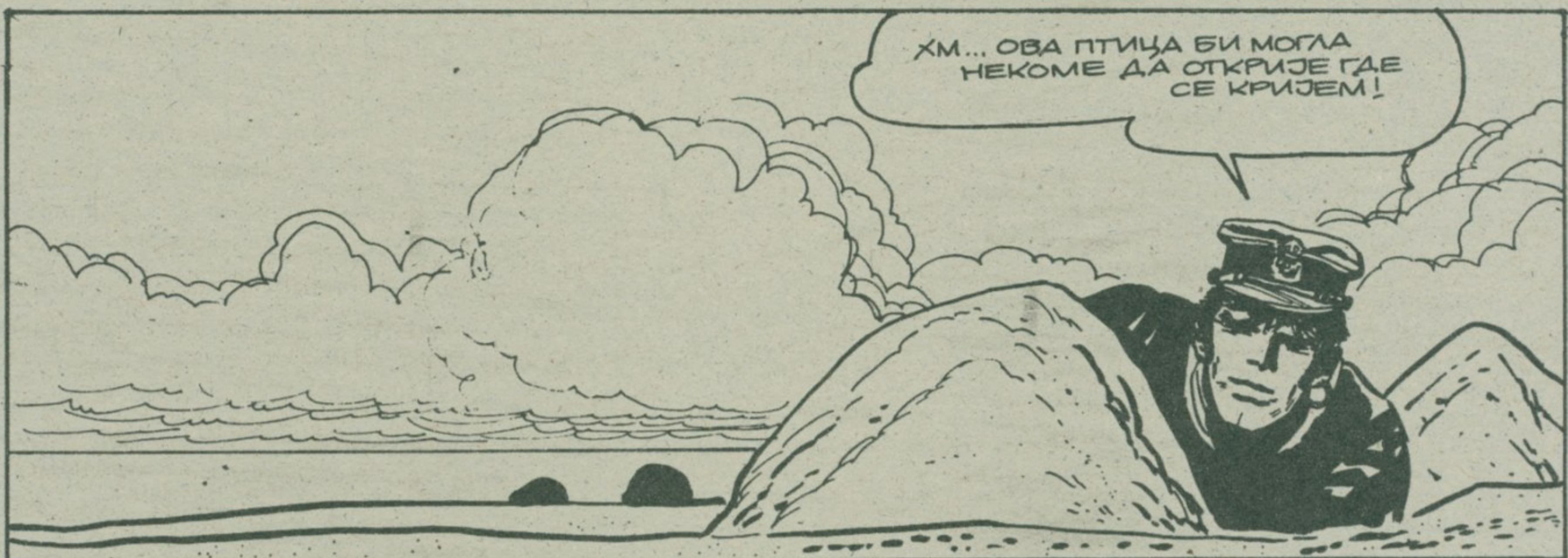

КОРТО
МАЛТЕЗЕ;

СВЕ ЗБОГ ГАЛЕБА

ХУГО ПРАТ (HUGO PRATT)

13

ЈЕДРА КАТА-
МАРАНА...

...СТАРОГ РАСПУКИНА...

ЈЕДРА...ВЕЛИКА
КАО...

...И ПАНДОРА...

...А ЗАТИМ
КРИК...

...БРОДОЛОМ...НОВА
ГВИНЕЈА...СА КАИНОМ
СИ ИТИ...

ПАНДОРА
ЈЕ БЛАГА...

НЕКО ЈЕ НА
МЕНЕ ПУЦАО...
ПАНДОРА,
АЛИ...

БАНГ!

ТАРАО...
ГДЕ СИ
ТАРАО?

МОЖДА ЈЕ
КАИН...

ДОБАР ДАН, СЛАТЕРЕ!
УСПЕЛИ СТЕ ДА СЕ
ПРОБИЈЕТЕ?

БОЛИ МЕ
ГЛАВА...

ФРАТАР?! КЛАДИМ СЕ
ДА ЈЕ ОН...

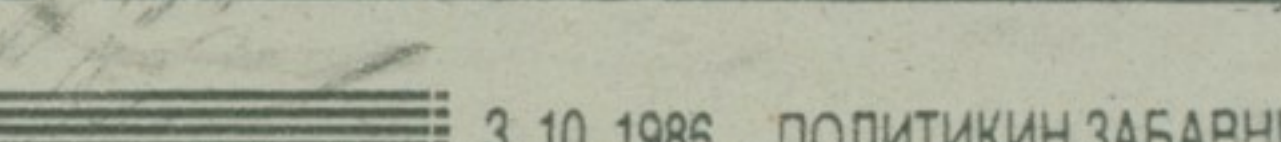
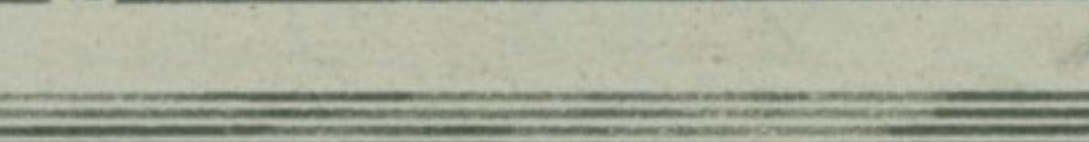
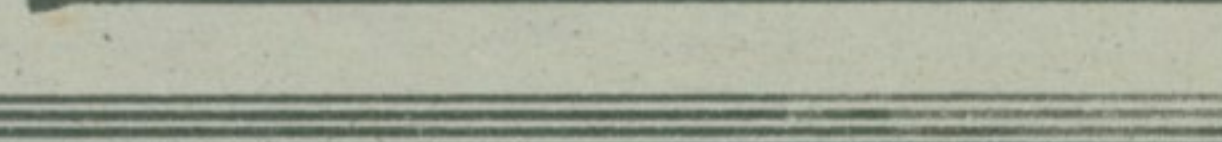
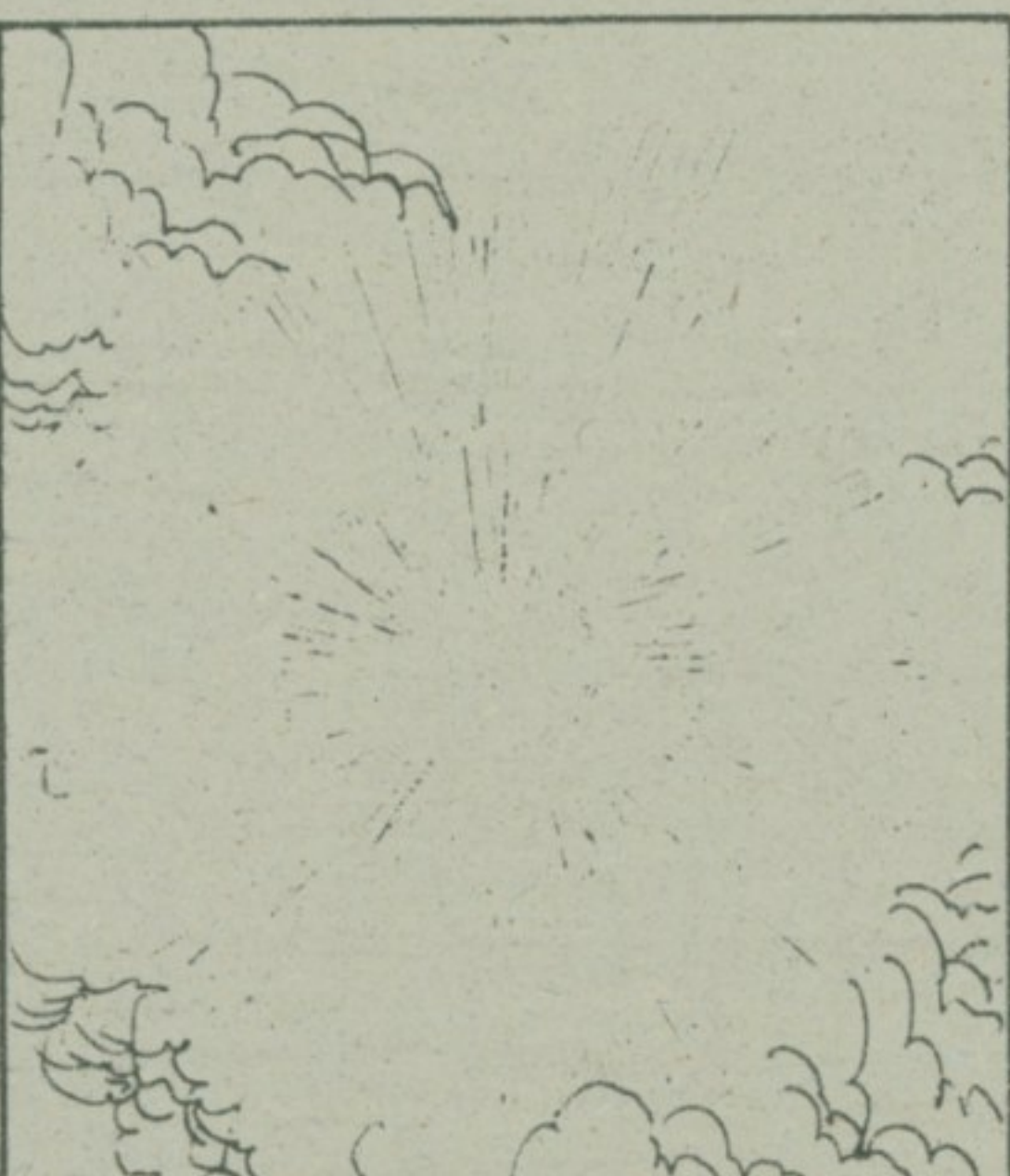

...И ВАС ТАКОЈЕ?
ДА...

ТО СТЕ ВИ, ШТАЈНЕ-
РЕ... ТРИСТАН...
МОРГАНА И
ГОСПОЂА ЖАВА...

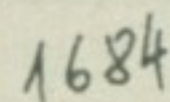
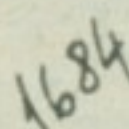
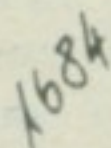
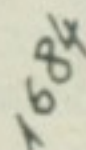
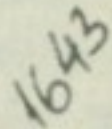
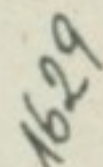

КО МЕ ЈЕ УДАРИО
ПО ГЛАВИ?

ЛУ ЗАЛЕПИ НА
КАРТОН И
ИСЕЦИ.

Узун кунлар

B Bropara Nukoo Cuneovent 86

СВЕ ШТО БИСТЕ ХТЕЛИ ДА ЗНАТЕ О СЕБИ А НИСТЕ СЕ УСУДИЛИ ДА ПИТАТЕ

КАКО МАМА КАЖЕ!

Драга Весна, хтела бих да те питам шта да радим са својим старомодним родитељима? Имам 18 година, а они се према мени односе као да сам још мала. Од када смо се доселили у Београд све је постало још горе: пуни су прича о дроги, силовањима, криминалу. Мере ми сваки корак. Са рођендана и забава враћам се најраније, па су почели да ме задикују речима из оне рекламе „како мама каже“. Убија ме седење са њима пошто они најчешће ни једно другом немају шта да кажу. Све је утолико теже што сам јединица. Веруј ми да немају разлога за страх. Покушавала сам да им то објасним на најлепши могући начин, али није вредело.

Гоца

Драга Гоцо, бројни су разлози због којих се твоји родитељи постављају претерано заштитнички: властита застрашеност доласком у нову средину, тешкоће прилагођавања на животни стил младих, типично дрхтање над јединим дететом... Твој покушај да им све то при-

ближиш вероватно би се одбио пред оном најскривенијом и најважнијом препреком – лошим међусобним односима. Имам утисак да сви разлози које наводе помало служе и као параван за драму која се одиграва између њих а које нису у потпуности свесни. Мислим да би требало да их пустиш да до ње допру сами. Исто тако мислим да не би требало да сумњаш у њихову искреност: они заиста верују да са твог животног пута треба да уклоне сваку тешкоћу, не схватајући да ти тиме само привидно помажу... Молим те, пази да из твоје огромне

Свако од нас носи у себи нешто што му не да мира, неку дилему коју не зна како да реши, неку невољу због које каткад пагн. Понегде о томе и нешто може да се прочита, нешто се може поверити добром другу, пријатељу или блиском рођаку. Само, остаје сумња: да ли смо добили прави одговор.

Хтели бисмо да вам помогнемо да о овоме говорите отворено, без осећања стида и кривице. Пишите нам. На ваша писма одговориће психолог Весна Васић

жеље за самодоказивањем не западнеш у какву невољу! Не само да би те још више штитили, него би и ти, што је горе, могла да посумњаш да су заиста у праву и да је свет пун застрашујућих опасности... Мислим да не би било лоше да их мало боље упознаш са својим друговима и да чешће организујете сусрете у твојој кући. Можда би могла да их упознаш и са родитељима твојих другова?! Тада би вероватно све ишло лакше.

Што се другова тиче, потруди се да промениш твој однос према њиховом задикивању. Рецимо, кад дође време твог повратка кући, нехајно устани и реци: „Па, ето, морам кући – како мама каже“, а ако се уз то и насмејеш на свој рачун, заједно са њима, верујем да ће их брзо проћи воља за задикивањем. Кад то будеш могла да кажеш не глумећи, односно кад се једноставно дигнеш и одеш, биће то знак да си и емотивно прихватила своју ситуацију, са рационалним сазнањем о њеној неминовности али и привремености.

У БИОСКОПУ СЕ ЋУТИ

Драга Весна, имам 15 година, а још се нисам забављао. Доста сам затворен и стидљив према девојкама. Могу да замислим да некој приђем, али шта после да радим? Не знам колико и шта треба да причам? Бојим се да не будем досадан. И ово лето сам провео сам, мада бих волео да ме неко воли и да ја неког волим. Можеш ли нешто да ми предложиш?

Зоран

Уколико имаш намеру да се забављаш и тако упознајеш различите девојке, све док не сретнеш ону коју можеш и да волиш то не значи да ћеш у том периоду бити мање усамљен – можда могу да ти дам неколико једноставних предлога. На пример, ако је и сама затворена и стидљива, можете отићи у биоскоп (тамо се ћути), а затим разменити утиске. Ако је отворенија, онда можете отићи у неко друштво (боље је твоје), где ће ти разговор са друговима дати и неки путоказ. Да одмах „признаш“ своју стидљивост, што не би наишло баш на такав подсмех какав ти очекујеш, не верујем да би прихватио?

Са друге стране, када бисмо направили помало вештачку поделу између оних твојих израза „забављати се“ и „волет“, могла бих да ти кажем да твоја бојазан има више смисла у односу на „забављање“. Када једног дана будеш излазио са девојком која те воли, видећеш да не можеш да јој будеш досадан. А ако и ти њу будеш волео, осетићеш колико је неважно шта ћеш и кад рећи. Биће тренутака када ће и ћутање удвоје, поглед и додир руке, бити довољни.

Знаш, све што чинимо први пут изгледа много неизвесно. А и тај први пут свако учини у неко друго време. Онда када то може.

ОБЛИК НАЈПОЗНАТИЈЕ
ФЛАШЕ НА СВЕТУ
НАСТАО ЈЕ
ГРЕШКОМ –
КРИВИ СУ ЈЕДАН
БИБЛИОТЕКАР
ИЗ ИНДИЈАНЕ
И ИЗДАЊЕ
ЕНЦИКЛОПЕДИЈЕ
„БРИТАНИКА”
ЗА 1910.
ГОДИНУ

ЛИНИЈЕ
КОЈЕ
ПРЕПОЗНАЈЕ
ВЕЋИНА
ЧОВЕЧАН-
СТВА

КАО
КРАСТАВАЦ
С
ВИЈУТАМА!

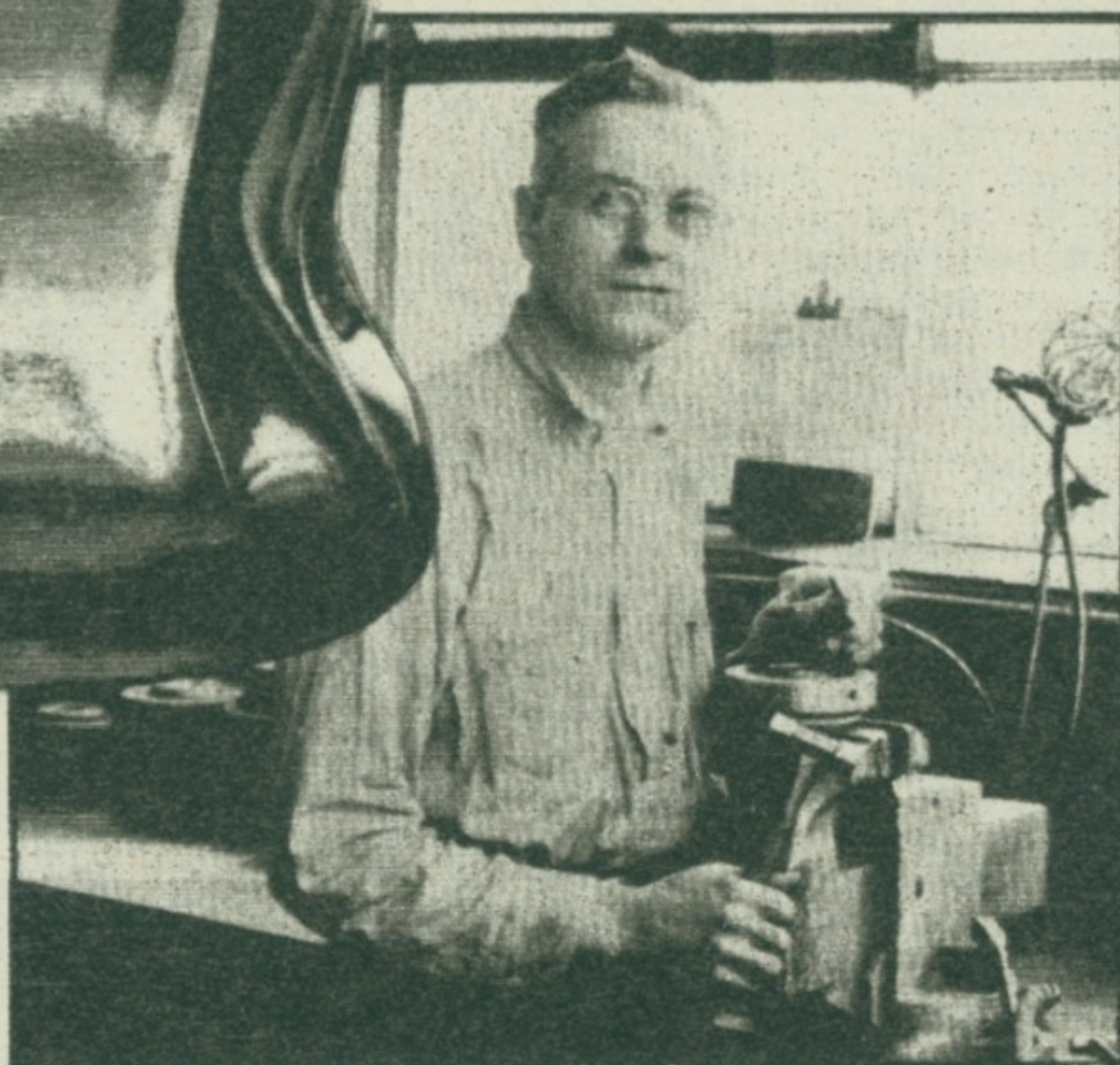
ВЕЧИТО ЗАВОДЉИВЕ

Упркос чињеници да се данас далеко веће количине „кока-коле” продају у конзервама, пластичним и боцама од литра, педесет фабрика стакла у САД и даље производи оригиналне боце од 6,5 унци (184 грама). Само 1985. продато је више од 292 милиона ових вечито „заходљивих” флашица.

Цртеж плода
накаовца који је
Ерлу Дину
послужио као
инспирација.

Један од два
преостала
прототипа прве
флашице
„кока-коле”.

Ерл Дин: педесет и шест година само је неколицина људи знала да је он прави творац најславније флашице на свету.

Према тврђењу стручњака за истраживање тржишта, деведесет посто становника света препознаје је на први поглед. Сасвим је могуће да ће, рецимо за 10 хиљада година, овом нашем геолошком „сендвичу” дати назив „Кока-кола доба”.

Откуд толика опчињеност обичном флашом? Амерички индустријски дизајнер Рејмонд Лоуи мисли да је ствар у томе што њен облик, осим што је „савршен”, поседује и неке „нападне женске” облине. Један други стручњак за ова питања отишао је још даље тврдећи да флашица о којој је реч има бар „двадесет оштроумно скривених особина... које маме и годе руци.”

А од чега се то прзви?

Јуна 1915. године на адресу „Рут глеса” из Тер Ота у Индијани стигло је циркуларно писмо које је компанија „Кока-кола” из Атланте послала свим фабрикама стакла у земљи. Био је то у ствари позив за учешће на јавном конкурс. „Кока-кола” је тражила нову флашицу за пиће које је из дана у дан имало све више купаца.

Тим поводом у канцеларији директора „Рут глеса” окупали су се контролор производње Клајд Едвардс, управник фабрике Александар Семјуелсон, секретар Рој Херт, надзорник моделарске радионице Ерл Дин и директор и

Наставак на 38. страни

власник фабрике Чепмен Рут. Договор је трајао неколико минута колико је било довољно да се сви сложе како „Рут глес“ не сме да пропусти понуђену прилику.

Пошто је то решено, Семјуелсон је упитао: „А од чега се прави кока-кола?“ То је било прво, последње и једино што је Александар Семјуелсон рекао или учинио поводом боце „кока-коле“. Та чињеница је значајна утолико што је замешатељство око идентитета идејног творца најпознатије флашице на свету трајало до пре петнаест година.

Више од пола века, ауторство се приписивало Семјуелсону чије се име појавило на првом патенту 1915. године. Шта је томе разлог, тешко је рећи. Највероватније је реч о тадашњем обичају да се патенти приписују некој од руководећих личности у фабрици. Било како било, када је патент истекао, на молби за издавање новог која је поднета 1923. године стајало је име Чепмена Ј. Рута. На патенту из 1937. ново име. Као и приликом претходних обнављања ауторских права, и овога пута радило се о непознатим изменама у првобитном облику флашице које су, као и оригинални нацрт, биле дело Ерла Дина.

Питање ауторства мање-више је решено 1971. године када је на чело „Рут-глеса“ дошао унук Чепмена Рута. У брошури издатој те године поводом производње ограничене серије оригиналне флашице из 1915. године, коначно је ода то признање њеном правом творцу, Ерлу Дину.

Али, да се вратимо на почетак, односно на питање Александра Семјуелсона: „А од чега се прави кока-кола?“ Нико од присутних у канцеларији Чепмена Рута оног јуна 1915. није знао одговор. То је и разлог што је облик славне флаше настао пуком грешком.

Крајњи рок: два дана

Ерл Дин је кренуо најлогичнијим путем: да облик буде у некаквој вези са састојцима пића којим ће се флаша пунити. Зато се потрудио да добије одговор на питање Александра Семјуелсона и тако сазнао да се „кока-кола“ прави од коке и коле. А како ти плодови изгледају?

Чепмен Рут је Дину ставио на располагање лимузину марке „пирлес“ и шофера који га је одвео до градске библиотеке Тер Ота. Услужни библиотекар је у издању енциклопедије „Британика“ за 1910. нашао врло мало података под насловима „кока“ и „кола“, али му се какава учинио довољно сродним, а уз то је пратећи текст имао и лепу илустрацију.

„Кока-кола“ не садржи ни тунцицу какаа или чоколаде, али се цртеж какаовца изузетно допао Дину: „Махуна је била велика отприлике као краставац са вијугама по читавој површини, налик онима какве има диња. И тако сам одлучио да све то скицирам.“

Чепмен Рут је био више него задовољан скицом:

— Одлично, Ерл. Можете ли то да дотерате тако да излијемо калуп пре него што за два дана угасимо ватру?

Прописи су налагали да се процес производње с времена на време обустави и 150 тона течне стаклене масе из специјалних резервоара излије у огромну јаму како би се обавио редовни ремонт.

Подно последњег радног дана јуна био је крајњи рок да се ватра у „Рут глесу“ угаси. Уколико је желео да његов нацрт оде на конкурс, Дин је морао да доврши свој прототип пре тог времена.

Двадесет и два часа без сна

После завршетка радног дана, Дин је понео кући прибор за цртање. Сутра ујутро појавио се у фабрици пре седам. Када је Чепмен Рут стигао на посао у пола десет, нацрт је био готов. Директору се свидео.

Дин се одмах бацио на посао. У два изјутра следећег дана био је сигуран да ће успети да доврши свој део посла на време да му у фабрици излију неколико узорка пре него што следећег дана у подне обуставе производњу. Све у свему, радио је двадесет и два сата без тренутка одмора. Заслужио је неколико сати сна.

Следећег јутра био је у радионици у шест. Имао је још доста тога да обави: још неколико удараца чекића, последњи потези длетом, исписивање слова. У пола дванаест био је у погону с коначно дотераним калупом. Потребно је двадесет минута да се калуп загреје до жељене температуре, али се овога пута чекало мање... петнаест минута пре рока за гашење ватре, изливено је неколико првих флашица „кока-коле“.

Пријави за издавање патента Дин је приложио цртеж предње и задње стране боце. Адвокат је цртеж пресекао маказама на пола, пружио Дину предњу половицу, а другу послао у Вашингтон. Тај нацрт, као и флашица из те прве пробне серије данас су власништво синова Ерла Дина. У архивском одељењу „Кока-коле“ у Атланти чува се једина друга преостала оригинална боца, поклон сина Александра Семјуелсона.

Чепмен Рут одобрио је прототип и тако себи обезбедио место у историји најпопуларнијег освежавајућег пића на свету, као и милионе долара на име ауторских права.

Патент је одобрен 16. новембра 1915. године. На конвенцији произвођача боца за пиће 1916. године, флашица „Рут глес“ изабрана је између стотина других на конкурс „Кока-коле“. Те године је и пуштена у масовну производњу.

Ерлу Дину је дато да бира између две могућности: награде од 500 долара и радног места у „Рут глесу“ до краја радног века. Изабрао је посао.

М. Илић

НАЈЛЕПШЕ ЛЕГЕНДЕ

Када се Зевс, најмлађи син владара света титана Крона, побунио против оца да би успоставио нови, праведнији поредак, на његовој страни био је и Прометеј, и сам титан, син Кроновог рођеног брата Јапета. Прометеј је помагао Зевсу у борби за слободу а наговорио је и богињу земље Геју да им се приклони.

После десетогодишње борбе Зевс је победио, запосео Кронов престо, поделио боговима највише почасти, а Прометеју се није одужио. Титан му то није замерио. Напустио га је тек када је Зевс, сада врховни бог, насиљем и тиранијом почео да учвршћује своју владавину.

До отвореног сукоба између њих двојице дошло је када су се сви богови састали у Сикиону, на Пелопонезу, да се договоре како да униште људски род. Прометеј је волео људе, саосећао је са слабијима и одлучио да их спасе уз ризик да и сам настрада.

На гозби у Сикиону он је заклао бика, сакрио месо под волујску кожу, кости покрио салом, обе гомиле ставио пред Зевса и оставио му да бира. Врховни бог прозрео је Прометејево лукавство и намерно је узео део са салом.

Од тог времена људи приносе боговима жртве с тим што за себе задржавају месо.

Нада, снага и разум

Зевс је био велико злопамтило и никада није заборавио увреду. Због тога је људима ускратио ватру.

Из љубави према људима Прометеј се дрзнуо да са огњишта на Олимпу украде огањ, сакрије га у трску и однесе на Земљу. Али, да би се људи спасли у неравноправној борби с боговима, било је потребно да и сами то желе да би сами себи могли да помогну. Прометеј им је зато усадио наду и улио снагу.

Прометеј, највећи добротвор људског рода, подучио их је како да постану господари ватре, да кују метале, израђују алате. Научио их је и разним занатима, писању, читању, рачунању. За њих је укротио и ујармио дивљег бика да им обрађује земљу, упрегао је коње у кола, саградио прву лађу. Упознао их је с лековима, упутио их у тајне лечења болесника. И, што је, можда, најзначајније, није дозволио да људи унапред сагледају смрт.

Овим племенитим поступцима Прометеј је извукао човека из првобитног полуживотињског стања и створио од њега разумно биће.

Тиме је превршио меру и Зевс му се опако осветио: наредио је богу Хефесту да га нераскидивим ланцима окује за стену на далеком

ПРО

ЗЕВС ЈЕ НАРЕДИО ДА СЕ
НАЈВЕЋИ ДОБРОТВОР
ЧОВЕЧАНСТВА И
НАЈПРОСНИЈИ БУНТОВНИК
ПРОТИВ ТИРАНИЈЕ
НЕРАСКИДИВИМ ЛАНЦИМА
ЗАУВЕК ОКУЈЕ ЗА СТЕНУ

Кавказу и осудио га да тамо вечито остане.

На тој стени проводио је титан живот без сна, смрзавајући се зими, пржећи се на жестокој врућини лети. Свакога дана долетао је окованом Прометеју огроман орао и кљувао му цигерицу која је ноћу зарастала да би је орлушина следећег дана поново комадала.

Испуниће се Кророва клетва

Прометеј је од мајке Геје Темиде, једине коју је у патњама призивао, наследио видовитост. Знао је своју судбину и све што ће се у будућности догодити. А од мајке је добио глас да га неће ослободити ни снага ни сила већ једно лукавство.

Када је аргивска принцеза Ија, коју је волео Зевс а прогонила његова љубоморна божанска супруга Хера, у својим тужним лутањима светом стигла и до Кавказа, оковани титан јој је прорекао будућност и саопштио да ће њен потомак у тринаестом колену бити његов избавитељ.

Истовремено је објавио да ће се испунити клетва титана Крона — да ће његов син Зевс, који га је свргао, узети жену која ће родити сина јачег од оца.

Зевс је ово одмах сазнао и силно се препао. Сместа је на Кавказ Прометеју послао свог гласника бога Хермеса да од видовитог титана сазна име те жене.

— Мрзим све вас богове! — узвикнуо је Прометеј презриво. — Драже су ми моје муке него робовско служење тиранину!

Када је Хермес донео Зевсу овај поносити одговор, врховни бог је зграбио муњу и стену са окованим Прометејем срушио у Подземље. Он то није урадио да би га убио и скратио му муке већ да би га понизио и сломио му понос. Када му то није успело, наредио је да стену с Прометејем поново врате на Кавказ.

СТИГАО ЈЕ ХЕРАКЛЕ

Пролазили су векови и векови и у свету се много тога променило. Док је Прометеј поносито трпео

МЕТЕЈЕВ

ПРСТЕН

муке на Кавказу, Зевс је толико учврстио своју моћ да више нико и ништа није могло да га угрози. Његова владавина постала је блажа и чак је и људима поклањао своју милост, уз одређене услове, наравно.

Више га ништа није мучило осим тајне коју је знао само Прометеј.

Због тога је поново послао Хермеса да му понуди помиловање у замену за тајну, за име жене с којом никако не треба да има сина.

Прометеј је поново одбио.

Затим су на Кавказ дошли титанови рођаци и уверили га да се Зевс заиста променио и да су и богови и људи њиме задовољни. Прометеј није био инација, схватио је да истрајати у пркосу нема никаквог смисла, али није хтео да моли за милост. Он је желео да га ослободе људи, а не богови.

И једнога дана, после неколико десетина хиљада година откако је окован, под Прометејевом стеном појавио се човек – најјачи и најбољи грчки јунак Херакле, Ијин потомак у тринаестом колену.

Чим је угледао орлушину како кида Прометејеву цигерицу, Херакле је одапео стрелу и убио је. Својом тешком тољагом разбио је, затим, Прометејеве окове.

Име жене Тетиде, име сина Ахил

У том часу појавио се Зевсов гласник Хермес да од већ ослобођеног Прометеја чује тајну која је Зевсу загорчавала живот. Прометеј је овога пута одговорио:

– Нека Зевс никако не узима Тетиду, за којом толико чезне, јер ће њен син надјачати оца. Нека је уда за обичног смртника и њен син неће моћи да угрози ниједног бога.

Зевс је послушао, удао је Тетиду за краља Пелеја и из тог брака родио се славни грчки јунак Ахил.

Тако је Прометеј, најзад, добио слободу. Постигао ју је уз помоћ човека и помирио се са Зевсом а да при том није изгубио ништа од свог поноса и идеала. Победио је и богови су га замолили да им се придружи на Олимпу.

Да би се, ипак, извршила необорива Зевсова пресуда да Прометеј заувек остане окован за стену, он је морао на руци да носи прстен начињен од тих истих окова у који је уграђен комадић кавкаске стене.

У част Прометеја и људи су од тада почели да носе прстење с каменом и носе их и данас мада су порекло тог знамења одавно заборавили.

Прометеј, највећи мученик за човечанство и најпоноснији бунтовник против тираније, взћ више од две хиљаде година надахњује безбројне филозофе, песнике, књижевнике, сликаре, скулптуре, од древних времена до данас, од Есхилове трилогије „Оковани Прометеј“ од пре наше ере, до Гетеа, Бајрона, Шелија, Жида, Маркса, Пјетра да Козима, Тицијана...

На великој зидној слици у палати Унескоа у Паризу мексички сликар Тамајо симболично је приказао Прометеја као опште власништво целог човечанства чије је патње овај горостасни титан драговољно преузео на себе.

Б. Дожић

ХИТ

ОВО НИСТЕ ЗНАЛИ

ВЕЛИКИ КАО ОКЕАН

Такво му је презиме, а такви су му и успеси у САД – Били Оушн (Billy Ocean) је са композицијом „Биће тужних песама (које ћете расплакати)” („There'll Be Sad Songs / To Make You Cry”), заузео, по други пут у каријери прво место на америчкој листи сингл плоча. Први пут му је то пошло за руком са песмом „Краљица Кариба” („Caribbean Queen”) у новембру 1984. године.

Али то нису једине његове песме које су стигле на листе најпопуларнијих. По први пут је стигао на америчке листе пре десет година, са песмом „Љубав заиста боли без тебе” („Love Really Hurts without You”), после тога следила је већ поменута „Краљица Кариба”. „Љубавник” је стигао на друго место у фебруару прошле године, „Изненада” („Suddenly”) на четврто у јуну 1985, „Тајанствена дама” („Mystery Lady”) на двадесет и четврто у августу исте године и песме прилично непреводивог наслова („When The Going Gets Tough / The Tough Get Going”), која је била друга у фебруару ове године.

Занимљиво је, а вероватно нисте знали, Били Оушн је био коаутор обе своје песме које су биле на првом месту листа. „Краљицу Кариба” је урадио у сарадњи са Китом Дајмондом, а „Биће тужних песама...” са Вејн Братвајтом (Wayne Bratwaite) и Бари Истмондом (Barry Estmond).

ИНТЕРВЈУ

ДОКТОР РОБЕРТ

ЗВЕЗДА ИМА ОЗБИЉАН ПОСАО

Певач и вођа групе „Блоу Манкиз” („The Blow Monkeys”) је већ неколико месеци врло занимљив за јавност захваљујући другом албуму своје групе „Животињска магија” („Animal Magic”) и серији врло успешних синглова. Последњи – „Не плаши ме се” („Don't Be Scared Of Me”) доста се пушта и на нашим радио-станицама. Доктор прича, ви читате

Тек сам недавно открио зашто смо Мик Џоунс и ја били тако успешни док смо радили заједно. Он пије чај с млеком без шећера, а ја кафу без млека са три коцке шећера. То су потпуно различите ствари.
Џо Страммер (Joe Strummer)

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ

СЕЈМЕНИ

Како опасно поподне
мирис нафте
мирис зноја
из даљине звук мотора
из даљине звук

иза прозора су пушке
иза пушака су очи
иза очију су руке
иза руку куца срце
baby
не бој се

ја ћу бити ту крај тебе
кад буде вријеме за то

испред куће наши људи
стоје спремни да се боре
хладне цијеви само
чекају знак

црни момци испред
града
су упалили моторе
они остављају пламени
траг

у нама вријеме се мијења
и сви су опет
спремни да се боре за
сан

у нама вријеме се мијења
са барикада
рећи ћемо НО
ПАСАРАН
сад је вријеме за то
СЕЈМЕНИ ДОЛАЗЕ
ЛАНЦЕ НАМ ДОНОСЕ
ЉУДИ ИХ ГЛЕДАЈУ
ПРОБИ ИМ НЕ ДАЈУ
сад је вријеме за

Текст: Дарко Рундек;
изводи „Хаустор“

Да ли сте свом другом албуму дали име по истоименом филму? И да ли си гледао тај филм?

Гледао сам „Животињску магију“ али не због тога што волим животиње, већ због главног глумца Џона Мориса. Он је један од мојих омиљених глумаца и желео сам да га позовем да гостује на овој плочи, тако што би говорио неки текст, али је то отпало јер он није био заинтересован. Свеједно, назив плоче је остао.

Ти волиш животиње?

Да, али мислим да су превише непредвидљиве. Имао сам три мачке све до недавно, али сам их поклонно пријатељима јер су стално доносиле птице у мој стан. А ја нисам велики љубитељ птица, нарочито не полумртвих.

Да можеш, да ли би пристао да један дан будеш жена?

А, то сам већ пробао и није ми се нарочито свидело.

Једном си изјавио да ти је „Библија“ омиљена књига. Колико је често читао?

Добро, кад сте ме већ питали, рећи ћу вам истину. Никада нисам читао ту књигу. Била је то једна од мојих шала, мислим на ту изјаву. А то сам рекао зато што у свим хогелским собама уз кревет стоји „Библија“. Моја омиљена забава са „Библијом“ је да је одмах бацим кроз прозор, пошто ме цела идеја религије толико нервира да не бих могао да заспим с тим у соби. Ја нисам читалац, ја сам бацач „Библија“ кроз прозор. Ако имате неку при руци, дајте ми да је бацим.

Ко то треба да те се плаши?

Не бих волео да одговорим на то питање сасвим директно, али мислим да нема разлога за забринутост. Та песма се односи на једну особу с којом сам се, као и са многима растао у прилично болним околностима. Иначе, у тој песми је један од мојих омиљених стихова и један од најбољих које сам икада написао: „Немам ништа против да ми узмеш живот,

само уради то нежно“. Свиђа ми се идеја да четрнаестогодишње девојке певају ту песму. Могу да замислим њихове родитеље како улазе у собу своје ћерке и уплахиено вичу: „Шта?“ Но, свеједно, нема заиста ничега у или на мени чега би се требало плашити.

Кад већ помниш девојке, да ли си некада размишљао да се пријавиш када буду тражили првог мушкарца добровољца који би пристао да роди дете?

Да, сигурно. Овог момента не могу да вам кажем како ћу тачно извести тај подухват, али ћу пробати. Ја волим да пробам све што није опасно по живот.

Доста путујеш, мало си код куће. Има ли у домаћинском животу нешто што ти прија?

Откуда знам, кад немам времена ни да мислим о томе. Мислим да ће ми то пријати када остарим, мислим када будем старији. Иначе, сада не волим ни да кувам ни да једем, мада претпостављам да је куварски посао и леп и занимљив. Добро правим омлете, што није чудно пошто сам доста вежбао. А вежбао сам јер је то једини рецепт који сам успео да запамтим.

Од како су „Блоу Манкиз“ постали успешна група, публика и новинари обраћају много пажње на вас као личности, да ли ти то смета?

Мала исправка, само на мене обраћају ту врсту пажње, али мени не смета, то сам и очекивао. Смета ми то што нас не третирају као тим, а ми то јесмо. Ја сам онај који пише песме и стоји на бини испред других, али за „Блоу Манкиз“ је најбитнија хемија која постоји између нас. Ако се група распадне, сигурно нећу тражити друге људе, јер ови су једини који ме схватају на прави начин. Они, заправо, много утичу на мене, боје све моје идеје својом бојом, тако да ми заиста јесмо тим. Што је, с друге стране прилично чудно, јер смо нас четворица потпуно различити типови људи. Велшанин свира

бубње, Шкотланђанин саксофон, а рођени Лондонац бас гитару. И социјално порекло нам се тотално разликује, они нису били толико заинтересовани за омладинску културу и уобичајене тинејџерске активности за разлику од мене, јер су били врло заузети својим пословима и зарађивањем за живот – један је поправљао лифтове, други је био столар, трећи је од ране младости био професионални свирач, али у цез оркестрима.

Ми се, ван свирања не дружимо много, иако смо добри пријатељи. А то што смо добри пријатељи подразумева и честе ситуације међусобног критиковања. Мене су, рецимо, неколико пута извређали толико да бих се сигурно убио да не знам да су били потпуно у праву.

Да ли мислиш да је доба великих поп група дефинитивно прошло са распадом дуета „Вем!“ („Wham!“)?

Нешто се неоспорно десило, али ја не знам шта. Био сам доста дуго у Аустралији и изненадно сам се када сам видео да су у међувремену „Доктор енд Д Медикс“ („Dr. And The Medics“) били на првом месту топ листе. Био сам срећан кад сам видео да група „Хаузмартинос“ („Housemartins“) добро иде. Али мислим да је срамота да група „Фармерс Бојс“ није никада ништа урадила јер је боља и од једних и од других.

А да, питали сте ме шта ће бити са поп-музиком. Откуда знам?

Па шта си ти, озбиљан музичар или поп звезда?

Чудно питање. Не може се целог живота бити педантни досадњаковић, морате мало и да забављате људе, да budete духовити. Опет, не мислим да је све у забави. Тачно је да сам сада мање забринут, бар јавно, него што сам био раније. Али и ово што „Блоу Манкиз“ сада раде није само забава, то је и озбиљан посао. Свесан сам да нисмо највећа група свих времена, али сам, с друге стране, савршено сигуран да ми имамо шта да понудимо.

Можда зато што је и данас ова уметност за- постављена, мало ко зна да су и велики уметници као Донатело, Учело и Ди- рат израђивали витраже и розете. Витражи, иако ни- су тако чувени као фреске, иконе и слике, обилују уметничком лепотом и ви- ртуозношћу израде. Можда је чак теже уклопи- ти сићушне разнобојне ко- маде стакла у хармоничну слику „Богородице са Христом“ уз захтев да под одређеним углом сунчеве светлости баца зраке на под пред олтаром баш у часу мисе. Али, док су њи- хова дела блистала божан- ском светлошћу, дочара- вајући верницима узвише- ност рајског живота, вред- не руке занатлија-уметника су као и данас почивале у тами заборавља.

Од прозирне плоче до ремек-дела

Првим витражима се сматрају прозирне плоче од алабастера или комади селенита уметнути у пре- граде великих прозора ба-

зилика из 4. и 5. века. Не- правилни комади су споје- ни мрежиштима од жбуке, дрвета или камена а њихо- ви творци остали су непоз- нати. Најстарији витраж је из каролиншког доба (око 800 године). Временом се техника и мотиви усаврша- вају па се у ранороманич- ко доба прозори базилика украшавају стилизованим једнодимензионалним приказима геометријских шара или светаца.

Од 1200–1250. године почиње под утицајем ро- маничког и готског стила изградња базилика широм Европе. То је и доба проц- вата уметности бојеног стакла. Крај црквава ничу и радионице где се израђује стакло за прозоре, новог стила, дуге и преко четири- пет метара. Цркве Сен Дени и париска Сен Ша- пел са својим радионица- ма постају центри ове уметности у Француској. По узору на њих стварају се школе-радионице у Ен- глеској, Немачкој и Итали- ји где најчувеније постају радионице Фиренце, Сије- не и Асиза.

У почетку се под утица- јем романичког стила ко- мади стакла резани гвожђем слажу попут мо- заика у правилне оловне мреже. Мотиви су интен- зивних боја: модроплави, ватреноцрвени, наранџа- сти и зелени. Полако се тежи постизању тродимен- зионалног утиска. Приме- ном дијамантског шиљака омогућено је ситније и не- правилније резање стакла, па витраж у раздобљу го- тике постаје фини чипкасти мозаик у раскошној скали боја и нијанси. Стварају се читаве композиције слика из верских предања са ус- пешном илузијом троди- мензионалности и богат- ством детаља.

Занатлија или уметник?

Мајстори витража попут Роберта, Пјера и Жана Куртуаза, Ле Пата, Ђибери- тија, Виваринија, Кастане и других више су сматрани занатлијама него уметни- цима, иако је техника ви- тража права уметност. Пут до прозирне слике је му- котрпан и разнолик. Нај-

старија техника је помену- то уметање на стотине раз- нобојних стаклића у мрежишта од танких олов- них трака. Бржи али не и једноставнији начин је ос- ликавање стакларским бо- јама које се касније на стаклу пале. А најтежи је сликање бојама на стаклу. Овде је редослед наноше- ња боје обрнут у односу на платно. Раде се прво дета- љи из главног плана а за- тим позадина слике и ве- лике површине. Грешака не сме да буде јер нема могућности да се ишта по- прави, а ни препокрива бо- јом. Ова техника тражи савршено мирну и прециз- ну руку. Уз све то, слој бо- је мора да буде довољно прозиран како би пропуш- тао сунчеву светлост. Тре- ба знати и магичан начин припремања боје пошто ће она морати да издржи искушења сунчеве свет- лости и топлоте а да оста- не вековима иста као на дан када је нанета на стак- ло.

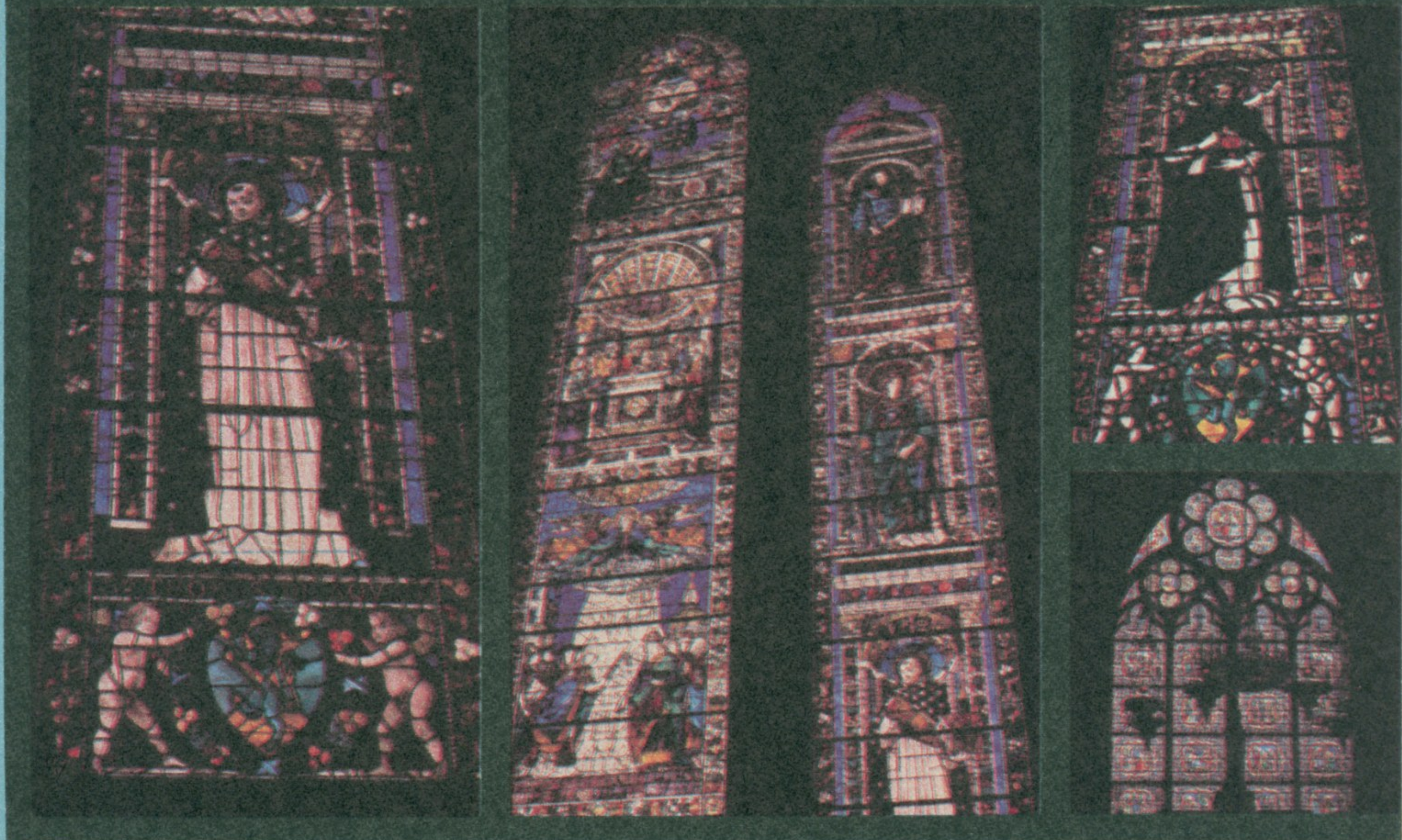
Поред све те вештине и муке ти велики ствараоци из прошлих векова нису били славољубиви јер ће-

те само на ретко којем ви- тражу наћи потпис непри- метно скривен негде у уг- лу. И док се слике чувају под посебним условима по музејима, ова дела оплаку- ју кише и снегови а не рет- ко су изложена и погубним ударима града и мрза. За- то ако се некада будете дивили фрескама, не забо- равите да подигнете по- глед ка сводовима црквава. Обасјаће вас светлост ви- тража и неприметно до- дирнути златне руке старих мајстора.

Уметност витража је и код нас оставила трага. На жалост, ратови, непогоде и људски немар су однели највећи део овог блага. Остао је само један, нај- старији и врло необичан витраж с представама животиња. Налази се на Немањиној Успенској цркви у Студеници. А ура- ђен је крајем 12. века. Остала су и два сликана про- зора из 15. века на презви- теријуму готичке капеле Светог Ленарта у Брегу код Предвора, у околини Краља.

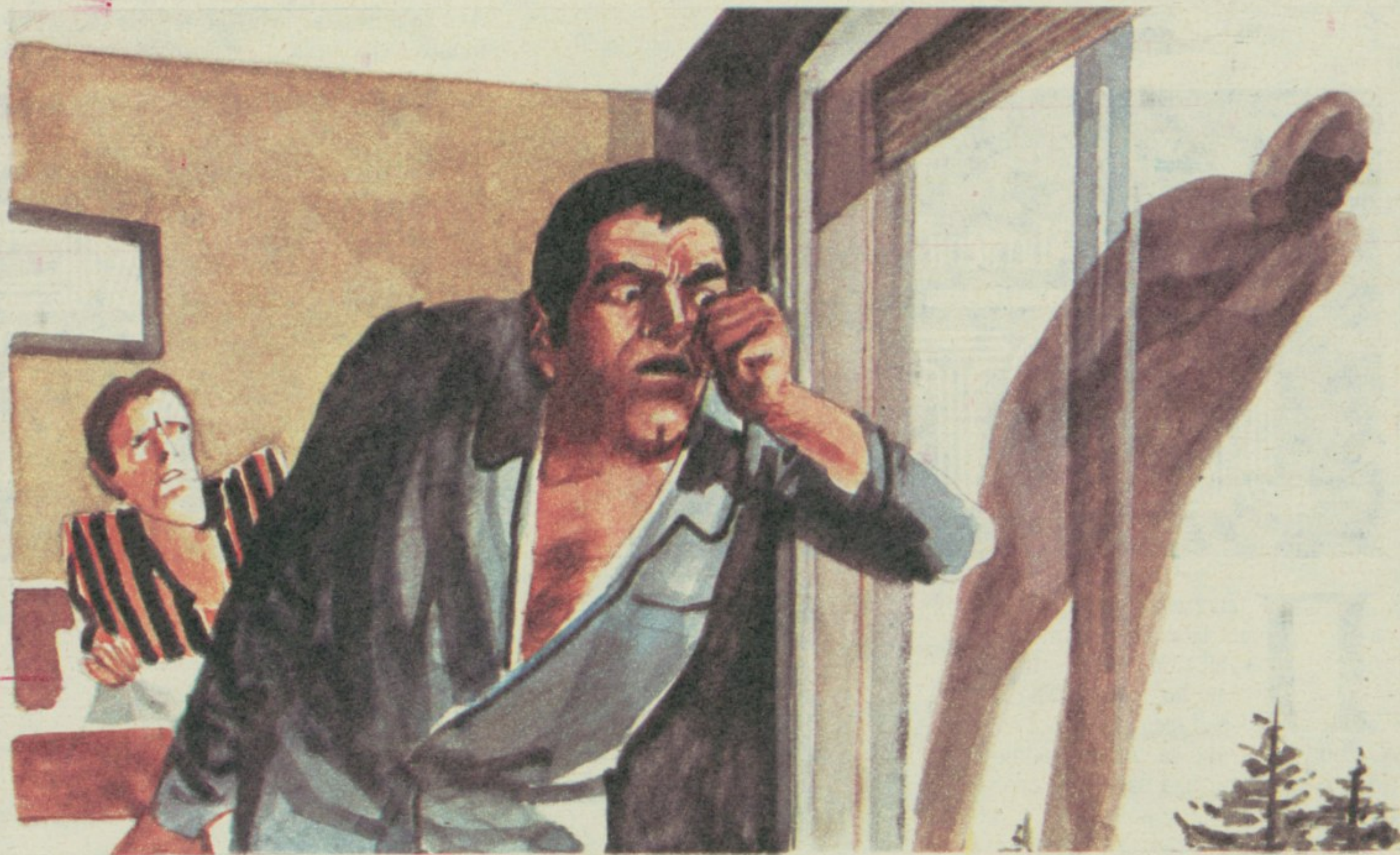
Н. Петрић

УМЕТНОСТ СВЕТЛОСТИ И МРА

Видим, не видим, па опет видим

НЕЋУ ВИШЕ НИКАД!

Илустровао Брана Јовановић

**КАД СУ СЕ ПОСЛЕ
БУРНЕ НОЋИ
ПРОБУДИЛИ У РАНУ
ЗОРУ, ДВОЈИЦА
БЕОГРАЂАНА БИЛИ СУ
ШОКИРАНИ: ПОРЕД
ЊИХОВОГ ПРОЗОРА
ЛЕТЕЛИ СУ ЉУДИ...**

Имена јунака наше приче нећемо открити. То је био услов да нам кажу шта им се догодило у једном чехословачком хотелу. Из редова који следе читаоци ће, надамо се, разумети због чега смо прихватили жељу наших уважених суграђана, иначе људи на високим положајима.

Елем, крену Миодраг и Слободан (њихова права имена) да посете пријатеља у Пољској. Згодено се потрефило да споје 4. и 7. јул, пуна четири дана празновања. Возили цео дан и заморили се. Стицајем околности нашли се близу

чехословачке вароши Валашке Межирићи, недалеко од Остраве.

Сместе се у хотел усред шуме и, као светски путници, сете се да и овде имају пријатеља. Раденка. Наш човек у Межирићима с фирмом изводи радове. Стигао Раденко у хотел за мање од пола сата, оно кад у туђини сретнеш пријатеља. Испред мушке две флаше коњака, један француски, други грузијски. Не знаш који је бољи.

Причама, уз вечеру и коњаке, никад краја. Велика је београдска штрафта. Па још кад све то на крају залијеш шампањцем. А крај те бурне вечери био је у три сата после пола ноћи.

Да су те вечери прекардашили, Миодраг је осетио ујутру, око 5.30 сати. Пробудили су га болови у стомаку, мучнина. У оваквим (не)приликама најбољи лек је, знао је то из искуства, отворити прозор и докопати се свежег ваздуха. Таман је, онако бунован, кренуо према прозору кад... Не, то не може да буде истина. Поред њиховог прозора на другом спрату пролетео је човек. Прави правцати.

Миодраг, запањен, неколико пута протресе главом, штипну се за лице.

Мора да још спава па сања да је устао и... Уто, поред прозора пролете други човек. Сад већ постаје опасно. Закле се: нећу више никад да пијем. Притрча прозору, отвори га и види тиху јелову шуму. Около роса на трави. Окрену се око себе и види Слободана. Спава. Ако га пробуди, сигурно ће му рећи да је луд.

У таквим случајевима купатило и хладан туш су често права ствар. Дрхтећи од хладноће (да ли само од ње!?), Миодраг после седе на кревет не скидајући очи с прозора. Неће, ваљда, опет?! Хоће! Тог јутра пролетео је и трећи човек. Миодраг је сад већ у паници, на ивици шока. Готово је са мном?

Дивље дрмуса Слободана а овај никако да дође себи. Види само уплашеног пријатеља који му упорно руком показује на прозор. Еј, па оно стварно пролете неки човек. За Миодрага већ четврти по реду. Сад је Слободан одјурio у купатило, под хладан туш.

Потом ћутке зуре у прозор. Само парче неба и врхови јела. Ево га. Пети. Миодраг граби јастук и ставља га на главу, чини

му се да му је тако лакше. Пресече га смех. Слободанов. Човече, па они имају скије на ногама. То су скакачи. Какви бели мишеви и бакрачи.

Миодраг ћути и даље, сад гледа у Слободана. Тек ће му, после минут-два, рећи да је начисто поблесавио. Откуд скакачи усред лета, па још у само свитање, А нигде, с прозора, не виде ни скакаоницу ни стазу за доскок. Слободан није успео да убеди Миодрага.

Пола сата касније, за ручком, двојица пријатеља сазнали су да се у близини заиста налази скакаоница Јиржи Рашке, некад чувеног чехословачког скакача, и његових синова, скакаоница с пластичном подлогом. А зашто скачу у праскозорје?! Подлога стално мора да буде влажна и да се полива водом па је зато рано јутро најзгодније. Док се сунце не појави. Миодраг и Слободан, наравно, нису рекли конобару због чега се тако детаљно распитују о скакаоници, а овај их није ни питао к'о, вели, можда су и ови неки љубитељи скакаоница.

Што се њега тиче, он се плаши летења.

П. М.

– Зашто тиме лупате главу, децо? – рекао сам. – Једноставно, будимо срећни што је тако.

– Јесте ли га чули? – праснула је Рут. – Да му на улици приђе неки човек и понуди му милион долара на поклон, он би их узео не питајући ништа.

– То је ипак мало чудно – казао је Фил. – Ако мало размислиш...

– Размислио сам, али нисам променио мишљење – рекао сам. – Чак ми се чини да би кирија могла бити мало нижа.

– Ох, боже! – Као обично, Рут је

мах смо се пријавили. Сећам се нашег изненађења и одушевљења кад смо чули колико се плаћа.

Фил, Мари, Рут и ја били смо први станари. Сутрадан, остали су зграду освојили на јуриш.

– Ту има нешто сумњиво – закључила је Рут. – Јесте ли приметили како изгледа настојник?

– У праву си – рекла је Мари. – Као из филма страве.

– Слушајте – обратио сам им се, подигавши руку у знак помирења. – Ако се и дешава нешто сумњиво иза наших леђа, нека. Лепо смо се смес-

– Колико ја знам, све је нормално – рекао је. – На основу чега сумња да нешто није у реду?

– Кирија је сувише јефтина.

– Је ли то тачно?

– Јесте. – Потапшао сам Џонсона по рамену. – Али, немојте ником да кажете. Једном у животу сам направио добар посао и не бих хтео да ми то сад пропадне.

Врата су нестала!

– Знала сам, знала сам! – рекла је Рут, посматрајући ме продорним погледом изнад корпе с рубљем spremним за пеглање.

Ричард Матисон

ПРОКЛЕТА ЈЕВТИНА ОЋА

ЈЕДНОМ У ЖИВОТУ
НАПРАВИО САМ ДОБАР
ПОСАО И НИСАМ ЖЕЛЕО
ДА МИ ТО САД
ПРОПАДНЕ

Плашим се настојника – рекла је Рут вративши се кући то поподне. – Шуња се по ћошковима као Петер Лоре.

Дигао сам нос са писаће машине док је она спуштала пакете на сто.

– Петер Лоре – поновио сам, и даље заокупљен идејом за причу коју сам управо покушавао да реализујем.

– Драги, говорим ти озбиљно. Код тог човека има нешто монструозно.

– Душо – рекао сам – јадник није крив што му је лице такво. Наследно га је.

– Слушај ме добро – рекла је, вадећи из кеса оно што је купила, углавном конзерве и зачине. – Тај човек није овде тек тако. Он није прави настојник и не бих се изненадила кад би...

Пришао сам јој и загрлио је.

– Престани, Рик – казала је. – Хоћеш да промениш тему. – Лице јој се смрачило. – Тај ме је тип данас чудно гледао. Као да нешто очекује.

Насмијао сам се.

– Ма хајде, Рут. Сећаш ли се кад си за млекацију тврдила да је убица у служби мафије. Много читаш криминалистичке романе.

– Видећеш!

Опет сам је загрлио, али сада се није бунила.

– У колико долазе Фил и Мари? – упитао сам.

– У шест.

– Добро, ја се враћам својој машини.

Сви су слепи

– Не, то је сувише лепо да би било нормално – рекла је Рут те вечери док смо седели за трпезом.

– То и ја мислим – казала је Мари.

– Шездесет пет долара месечно за намештен петособни стан! Просто невероватно!

моју шалу схватила озбиљно. – А шта ако је ова зграда заједно с њеним станарима само параван иза којег се крије ко зна шта? Тиме би могла да се објасни овако ниска кирија. Сећате ли се гужве кад су почели да издају станове?

Сећао сам се тога добро, исто као и Мари и Фил. Добили смо стан само зато што смо нас четворо пролазили поред зграде баш у тренутку кад је овај исти настојник лепио оглас с крупним насловом: „Издаје се”. Од-

тили за мале паре. Не гурајмо нос тамо где не морамо.

– Опет он! – планула је Рут и погледала Мари. – Јеси ли се и ти удала за слепца?

Сутрадан сам застао да мало причам с полицајцем нашег кварта. Џонсон ради по подне. Добар момак, весео. Поразговарамо кад се сретнемо.

– Моја жена мисли да се у нашој згради дешавају неке чудне ствари – рекао сам.

– Шта си знала?

– Ова зграда нешто скрива. У подруму сам открила машине.

– Машине? Како их ја нисам видео кад сам био тамо?

Опрезно је погледала око себе.

– Говорим ти о нивоу који је испод подрума. Показаћу ти.

Узела ме је за руку и повила до лифта.

– Кад си их видела? – упитао сам.

– Док ми се рубље прало, угледала сам доле светлост и пошла низ степенице. Приметила сам одшкринута врата и завирила...

Лифт се зауставио и изашли смо.

– Сад ћеш да видиш – рекла је Рут. – То је овде.

Пред нама је био зид, без иједног отвора. Погледао сам је.

– Мила...

– Ћути! – Почела је да кушка по зиду. – Ту негде мора да су скривена врата.

– Јесте ли нешто изгубили? – Просто сам се одузео чувши настојников глас иза леђа. Рут је остала отворених уста.

– Моја жена... мисли да тамо... – стао сам да мушам.

– Показујем му како се укушава ексер у зид – прекинула ме је Рут, прибравши се пре мене. – Јеси ли схватио, драги?

– О, да.

Осећао сам настојников ироничан поглед док смо ишли ка лифту. Кад су се врата затворила за нама, Рут ме је напала:

– Јеси ли луд? Умало си се изрекао! Али, ја не одустајем. Показаћу ти машине. Ноћас, док настојник буде спавао... ако он уопште спава.

Треће око

Цело то поподне седео сам за писаћом машином, неспособан да отку-

цам један једини ред. Рут је некуд изашла. Вратила се сва уплахирана.

– Настојник има три ока! – рекла је пригушеним гласом.

Касније, кад се смирила, испричала ми је шта је видела.

– Долазећи овамо, прошла сам поред оног човека. Стајао је на капији. Климнула сам му главом, а он се осмехнуо, знаш већ како. Дакле, прошла сам, а и даље сам осећала његов поглед на себи. Нагло сам се окренула и... видела сам...

– Шта си видела, драга?

– Он ми је био окренут леђима, а посматрао ме је. Оним својим трећим оком, позади!

– Рут, шта причаш?

– Коса му се била размакла на потиљку и указало се око. Пре него што сам побегла, видела сам како се коса враћа преко њега.

У глуво доба

Из сна ме је тргао Рутин глас:

– Рик, време је!

Погледао сам на сат. Три.

У згради је владала мртва тишина кад смо изашли у ходник. Били смо код лифта кад сам се сетно батеријске лампе.

– Рут, сачекај ме, одмах се враћам.

Није ништа одговорила. Кад сам се вратио с лампом, ње није било ту.

Избезумљен од страха, потрчао сам низ степенице. У подруму, врата од лифта су била отворена, а у кабини – никога.

– Рут – мрмљао сам. – Рут, где си?

Нашао сам је испред оног зида, само сад су у њему била врата. Отворена. Виделе су се и степенице. Одоздо се чуло брујање.

– Идемо доле – рекла је Рут.

Зауставили смо се на дну степеница, разрогачених очију.

То су заиста биле машине. Фантастичне машине. Гледајући их, било ми је јасно којој врсти припадају. Читам научне чланке.

Прошло је извесно време пре но што сам схватио да треба одмах отићи одатле.

– Хајдемо, Рут – рекао сам. – Видели смо што је имало да се види.

Устрчали смо уз степенице и пошли према лифту кад смо чули кораке. Настојник! Повукао сам Рут иза једног стуба.

Прошао је поред нас и упутио се према вратима у зиду. Ту се зауставио. Тада сам и ја видео. Коса се размакла и указало се оно скривено око. Гледало је према нама.

Остали смо као приковани иза стуба. Он је ушао на она врата, која су се затворила за њим. Зид се нечујно вратио на своје место.

– Шта ћемо сад? – питала је Рут, очигледно преплашена. Загрлио сам је чврсто, да бих је смирио, али ни ја се нисам осећао ништа боље.

– Треба да бежимо из ове куће – рекао сам. – Пре јутра.

– А ствари?

– Узећемо само оно најпотребније.

Лукаво смишљено

Уз пут смо пробудили Фила и Мари и рекли им да се спреме. Пет минута касније били су у нашем ста-

ну. Нису били много изненађени, као да су и сами били дошли до истог закључка. А ево шта сам им рекао:

– Мислим да је цела ова кућа свемирски брод. А оне машине у подруму су млазни мотори.

– Али, чему то? – питала је Мари.

– Ја ћу ти рећи – одговорила је Рут.

– Настојник није човек. Он је хуманоид, са неке друге планете. Но, могуће је и да је сасвим друкчији и да је морао да промени облик. Можда има још неко из тог друштва. Што се тиче њиховог циља, мислим да хоће да се домогну групе људи, да би им тамо служили за експерименте.

– Погледајте само како су то лукаво смислили – наставио сам ја. – Направили су свемирски брод у облику куће и намамили у њега нас четворо и остале захваљујући јевтиној кирији. И, једног јутра, зором, док станари још спавају – збогом, Земљо!

У том тренутку почело је да нам се тресе под ногама.

– Нема више чекања! – узвикнуо сам. – Идем да обавестим остале станаре. Мила, ти у међувремену спакуј кофере.

Пошао сам ка вратима и притиснуо кваку. Ништа. Врата нису могла да се отворе.

Цела зграда се сада тресла, као да је земљотрес.

– Филе, учини нешто! – викала је Мари, захваћена паником.

Зграбио сам најближу столицу и разбио њоме стакло на прозору. Претпостављао сам да су и прозори аутоматски затворени.

– Брзо! Сви на спољашње степенице! Још можемо да умакнемо!

Помогао сам им да се провуку кроз отвор. Ја сам изашао последњи.

Док смо силазили, чули смо како пршти стакло на осталим прозорима. Један старији брачни пар нас је био предухитрио: силазио је испред нас и успоравао нам кретање.

– Пожурите! – викала је Мари.

Најзад је Фил стао ногом на тле. Прихватио је Мари, која је од среће плакала као дете. Сишли смо и нас двоје.

Сачекали смо остале, а онда смо, сви заједно, изашли на улицу. Ту се однекуд нашао Џонсон, заводећи ред и смирујући људе.

– Џонсоне – рекао сам му – ова зграда је у ствари свемирски брод.

Његов поглед је био празан.

– Брод? Какав брод?

Тле је све јаче подрхтавало.

– Хајдемо, људи – рекао сам. – Боље је да будемо што даље.

Испред мене је ишао Џонсон. Прамен косе му се размакао на потиљку и отуда ме је гледало његово треће око.

Небо, које је бивало све светлије, одједном се смрачило. Погледао сам око себе. Зидови су ми заклањали видик.

– Ох, боже! – заварила је Рут. – Нећемо изаћи. Цео блок узлеће!

Тог тренутка мотори су достигли пуну снагу...

Р. Т. П.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

	ПОКРЕТ У ЕВРОПИ БИЗНАС СИМЕО ЛИЗМУ	СПРАВА ЗА МЕ- РЕЊЕ УГЛОВА	ВРЕТА СПОРТА	МОДЕЛ НЕЧЕ- ГА	НАШ КОМ- ПОЗИ- ТОР СЛО- БОДАН (АКА- ТИСТ)	АУТОР ИСКАЊА "СКОТ РИБАРА" (ПЈЕР)	ГРАД У ЧИЛЕУ
ПРАВА УПРАВ- НА НА ДРУГУ ПРАВУ	и	о	р	м	а	л	а
ПЛА- ТАР	е	к	б	а	к	о	р
ТОМЕ- ГИ ОД- ВАЗАТИ	о	ш	а	к	а	к	м
ПОВРЕ- ЂЕНА ОСОБА	р	а	к	е	н	м	к
МЕТАР	р	и	е	ш	а	а	а
НОВАЦ	ш	к	а	у	о	а	а
"МЕГА- ТОНА"	а	и	м	к	р	а	а
ПРВО СЛОВО АЗБУКЕ	а	и	м	к	р	а	а
УКРУТ, ОКОЛО	и	а	о	к	о	л	о
ВОДА СОПРА- ДНОКРЕТА У СРЕДЊИ ДИМИТ- РИЈЕ	ш	у	у	о	в	м	т
ПОНА- ШАТИ СЕ ЗЛО- НО	м	л	а	м	и	и	и
ЗАКА- ЗАТИ ВРЕМЕ ЗА НЕ- ШТО	з	а	р	е	т	и	и
АУТО- ОЗНАКА АУСТРИ- ЈЕ	а	и	и	и	и	и	и
ЗНАК ЗА МО- ЛИБ- ДЕН	и	о	и	и	и	и	и
ПРИКА- ЗА УГВА- РА	и	и	и	и	и	и	и
СТАРО- ЕГИПТ- СКИ ВЛАДА- РИ	ф	а	р	а	о	и	и
АЖДА- ЈЕ	а	л	е	и	и	и	и
ЕНГЛЕ- СКИ ШАХИСТ ЏОН	и	а	и	и	и	и	и
ЗНАК ЗА ТЕСЛА	и	и	и	и	и	и	и
ОБРАЂИ- ВАЧИ ЗЕМЉЕ ПЛУ- ГОМ	о	р	а	и	и	и	и
ИЗМИ- РИТЕЉ, МИРИ- ТЕЉ	и	и	и	и	и	и	и

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: 1) Вићеслав Новак, 13) квантитет, 14) ати, 15) аперкат, 16) ила, 17) знојав, 18) ке, 20) ИКЛ, 22) опрашивати, 25) ае, 26) Ла, 27) Ида, 28) Адамо, 29) расплакати, 32) аш, 33) антрацит, 34) ОВ (Орсон Велс), 36) СИ, и, 37) ићи, 38) мека, 40) Андреј, 43) ГМ (Ги Мопасан) 45) ран, 46) наре-дан, 48) етика, и, 50) Али, 51) одгртач, 53) тавани, 56) ореаде, 57) Ирак, 58) Јозеф Сук.

Харбор Бриџ
у пуној
величини

ГРАДИТЕЉСКИ
ПОДВИЗИ

КАД СЕ МОРА ПРЕКО МОРА

њом да ће се пројект успешно остварити, влада Новог Јужног Велса (Сиднеј је главни град те државе) донела је одлуку о подизању моста. За његову градњу издвојила је 19 милиона долара, али је задржала право да тај новац добије назад у року од 50 година и то од мостарице која ће се убирати од првог дана. Изричито је захтевала од извођача радова да мост не сме да стаје ни цент више.

Одређено је стручно лице које ће у име владе

инжењер Лоренс Енис одговарао за конструкцију. Да се догодила несрећа, а њу је очекивала целокупна аустралијска јавност, прво би се на њега сручио гнев. За време градње Енис је више време провео у убеђивању чланова владе Новог Јужног Велса да се ништа рђаво неће догодити, него на градилишту. Касније је признао да му није било лако и да му се неколико пута срце стегло очекујући да се мамутска конструкција сруши у море.

Крајеви су се мимомашли

На градилишту је владао мравињак, радило је неколико хиљада радника. И сами радници нису веровали у успех. За посао их је везивала једино добра зарада.

И инжењери, учесници градње нису били одушевљени пројектом. Разумљиво: мост таквог распона лука нико никада није направио. А тек начин градње! Замисао пројектаната граничила се са фантастиком. Наиме, било је предвиђено да се лучна конструкција склапа од крајева према средини где ће се обавити спајање у целину. Данас је то сасвим обична ствар, а тада...

Радило се под немогућим условима. Лети се температура пењала до 43 степена Целзијусова, а зими брисали хладни ветрови.

Ипак, градња је напредовала. И кад се чинило да ће се сан пројектаната

Идеја да се подигне мост преко великог залива уз чије се вијугаве обале растегао Сиднеј, највећи град и морска лука у Аустралији, није настала у овом веку. Још 1815. године први аустралијски архитекта написао је писмо гувернеру савезне државе Нови Јужни Велс и предложио грађење моста који би спајао ртове Доз Поинт и Милсонс Поинт. Гувернер је прочитао писмо Френсиса Хауарда Гринвсија и презриво се насмејао. „Будалаштина!“, одрезао је кратко.

И други Гринвсијеви истомишљеници који су се касније јављали, нису боље пролазили. Умало их

Сви су прорицали несрећу

Време је пресудило. Сиднеј се тако брзо развијао да је у 20. век закорачио често паралисан због закрченог јединог пута који је водио дуж обале. Превоз људи и робе морем, из северног у јужни део града, није представљао срећно решење. Мост преко залива постао је неопходан. Оптерећена сум-

вршити надзор. Био је то инжењер Џон Бредфилд. Он је имао широка овлашћења, али и велике обавезе. Могао је у сваком часу да обустави градњу, измени пројект и захтева било шта што обезбеђује будућу сигурност моста. Исто тако, био је обавезан да сачини прецизан списак елемената моста на којима мора да почива пројект.

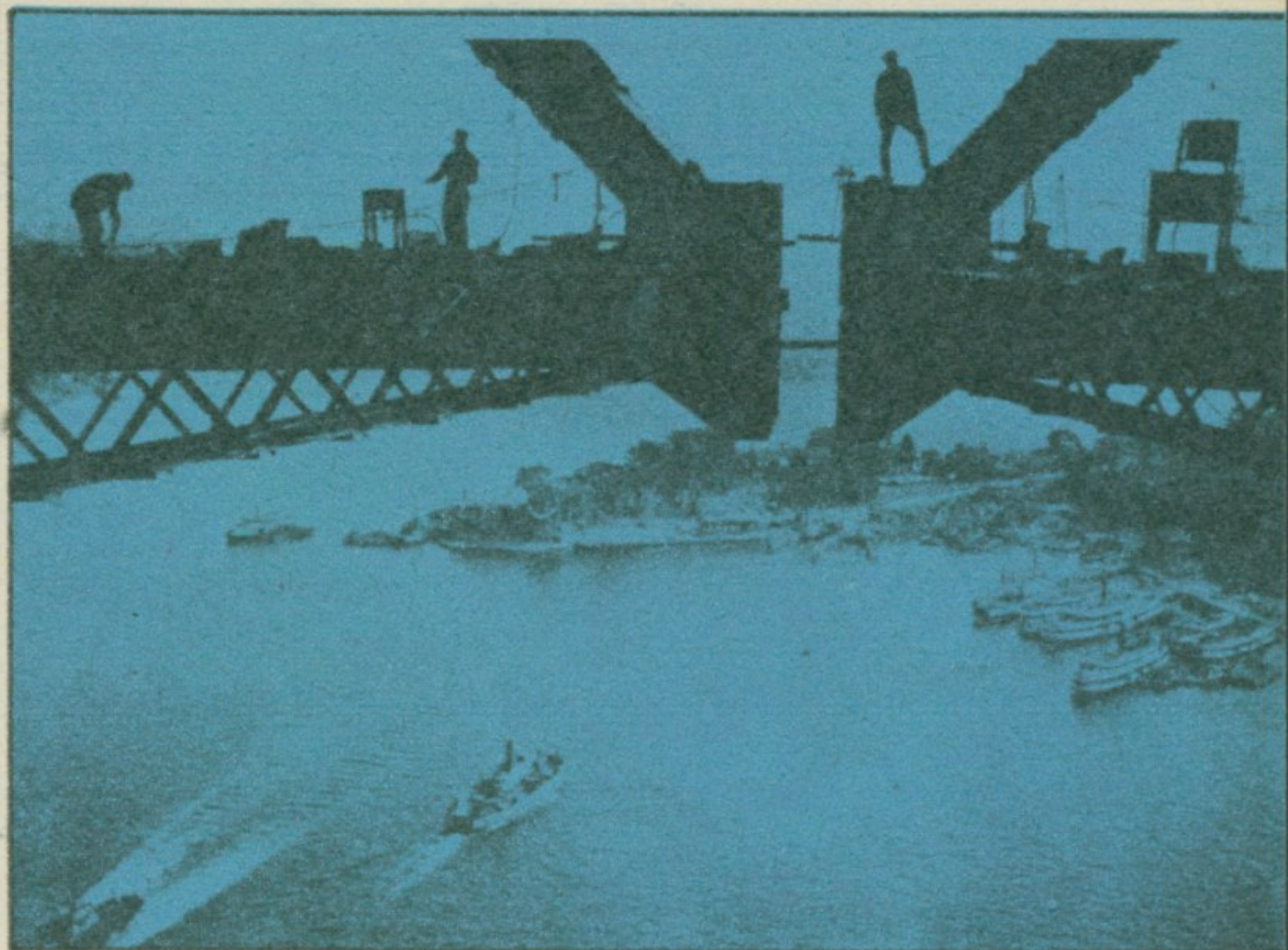
Бредфилд је одлучио да мост „разапне“ између ртова које је још пре стотину година предлагао Гринвси.

Мост је пројектовао сер Ралф Фримен, инжењер фирме „Дормен Лонг енд Кампани Линитид“ из Марлбороа у Енглеској, док је њен директор

**МОСТ КОЈИ СЕ
ПРУЖА ОД ЈЕДНОГ
ДО ДРУГОГ КРАЈА
СИДНЕЈСКОГ ЗАЛИВА
ВИСОК ЈЕ 134 МЕТРА,
ТЕЖАК ОКО 52
ХИЉАДЕ ТОНА И
ДУГАЧАК ВИШЕ ОД
ЈЕДНОГ КИЛОМЕТРА.
ОН ИМА И НАЈВЕЋИ
РАСПОН ЛУКА НА
СВЕТУ**

На свечаном отварању моста окупила се маса света. Тада се догодио инцидент.

Ноћ је донела олакшање. Температура је опала, крајеви су се охладили и „скупили“ и нашли у идеалном односу један према другом.

остварити, догодило се разочарање. У подне 19. августа 1930. требало је обавити спајање, али су се крајеви лучне конструкције „мимоишли“ за 9 центиметара хоризонтално и 5 центиметара вертикално!

Пројектанти су се ухватили за главу! Цео вишегодишњи труд и уложен новац пропали су. Шта рећи јавности! Најгоре од свега било је то што за радове „хајде Јово наново“ није било пара.

Једина нада полагана је у ноћ. Сви су напетост ишчекивали. С првим мраком ваздух је постао свежији. До поноћи температура је почела да пада а крајеви лучне конструкције да се полако померају. Када су се нашли тачно један наспрам другог, градитељи су одахнули. Завладала је велика радост.

Шта се догодило? По закону физике да се тела на топлоти шире а на хладноћи скупљају, конструкција угрејана жарким сунцем „отела“ се прорачунима. Али, када је у поноћ жива у термометру „сишла“ на нормалу – све се нашло на свом месту. Спајање је обављено до свитања.

Шест милиона закивака

После десетак година мукотрпног рада Харбор Бриџ је свечано пустио у промет 10. марта 1932. премијер Новог Јужног Велса Џек Ланг. Ипак, није први пресекао врпцу. Задовољство му је ускратио пензионисани капетан Френсис Едвард де Грот који се некако пробио кроз масу и на запрепашћење присутних сабљом пресекао траку. У затвору

је изјавио да је живео за тај тренутак славе.

Харбор Бриџ, или – лучки мост заиста је ремек-дело градитељства. И данас је див међу мостовима. Уједно, то је и највећи мост са челичним луком који је икад изграђен у свету. Дугачак је 1149, док распон самог лука износи – 503 метра!

Највиша тачка изнад воде је 134 метра па испод моста може да прође и највећи прекоокеански брод. Мост надвисује сиднејску луку за читава 52 метра.

Саобраћај се обавља преко две железничке пруге и осам аутомобилских трака. Ту су и две пешачке стазе. Лук изграђен од силиконског челика тежак је 37 хиљада, а цела конструкција 52 хиљаде тона. Мост се ослања на само два носача пободена на два краја залива. Сваки може да издржи терет од 20 хиљада тона чак и под углом од 45 степени! Носачи су тешки по 298 тона. Чине их масивни бетонски блокови.

На оба краја моста налазе се по две куле од сивог гранита. Куле служе као украс, али су и оне однеле много рада и зноја. У све четири уграђено је укупно 40 хиљада гранитних плоча пренетих од каменолома до Сиднеја бродом.

Конструкцију овог челичног дива повезује у целину 6 милиона закивака. Неки су дугачки и до пола метра. До данас ниједан закивак није промењен – сви су у одличном стању.

Пет година бојења

Харбор Бриџ је од првог дана симбол Сиднеја. На дошљака оставља дубок

утисак. За време другог светског рата јапански командоси, људи-жабе покушали су да га дигну у ваздух али им није пошло за руком.

Прелазак преко моста се наплаћује. Рачуна се да његовим саобраћајним тракама протутњи око 53 милиона возила остављајући фирми задуженој за његово одржавање око пола милиона долара.

На одржавању раде 92 радника разних струка. Предводи их инжењер Кевин Бланш. Његовим људима је за фарбање целог

моста потребно пуних пет година јер површина конструкције износи 48 хектара. Таман кад стигну до краја, време је да се крене изнова!

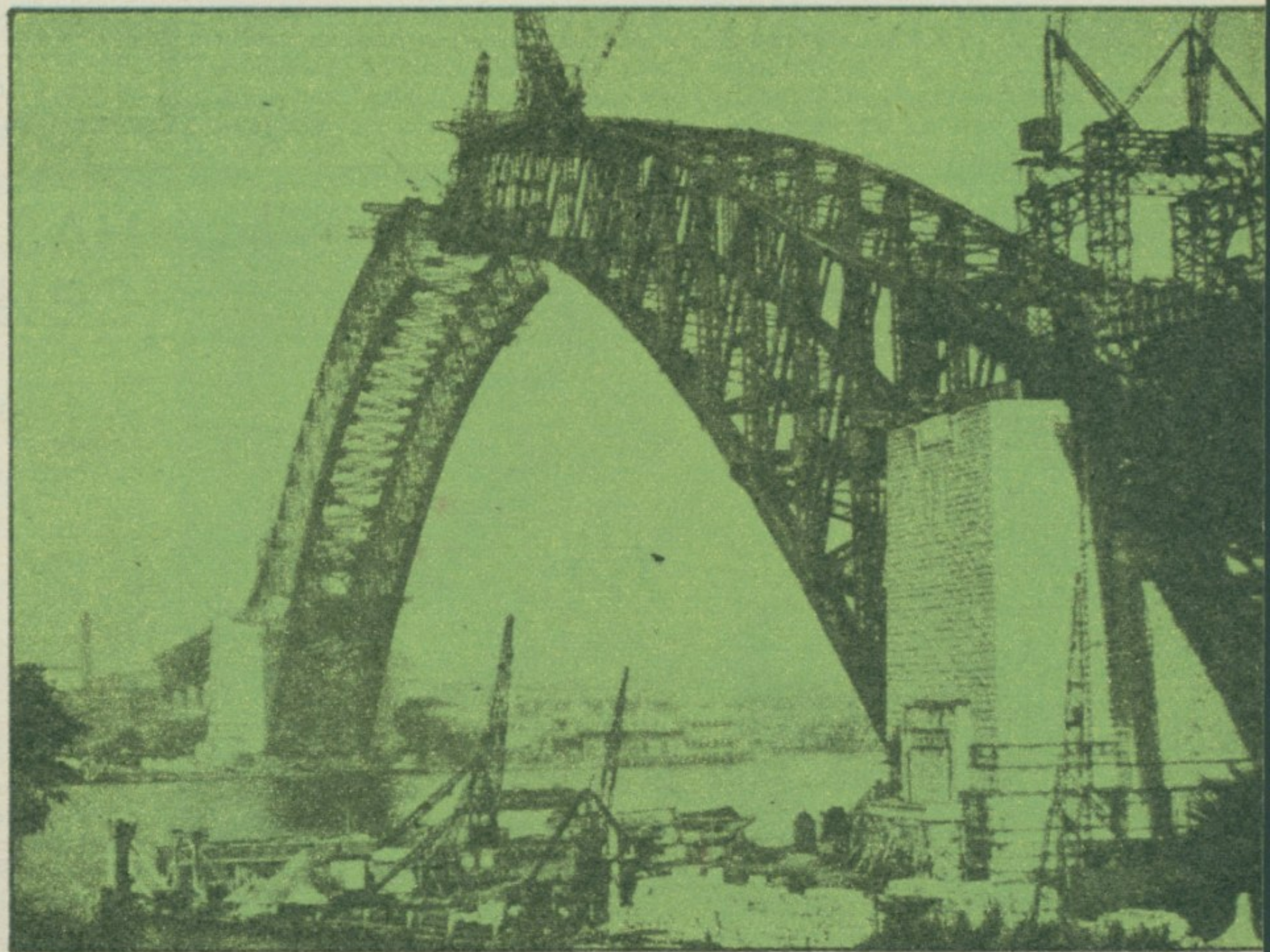
Мост је пројектован да може да издржи налет ветра брзине до 300 километара на час! Имајући у виду велике температурне разлике он се стално „растеже“ и „скупља“. За најхладнијих ноћи и најтоплијих дана чак и до 35 центиметара! Скупљању и ширењу су подложни и закивци па се догађа да Бланш у току ноћи наиђе на потпу-

но олабављене закивке, чини се испашће, а већ сутрадан они као да су управо стављени – ни да мрдну!

Кевин Бланш с крајњом одговорношћу тврди да је Харбор Бриџ најбоље очувани челични мост на свету. Стање челика конструкције је Ал, што у преводу са језика стручњака значи – идеално. Колико ће мост трајати? То нико не може да предвиди. Како ствари сада стоје мост може да „поједе“ само кристализација челика. До тада ће проћи векови!

Миленко Тодоровић

Тренутак приближавања крајева челичног лука. На запрепашћење пројектаната они су се, што се на слици не примећује, мимоишли за неколико центиметара.

СИТАН, АЛИ БИТАН

✉ Човек је успео да помоћу микроскопа види бактерије. Али, да ли може да види и вирусе?
МИЛАНКА ОБРАДОВИЋ
Карађорђева 50
14000 Ваљево
Најситнији изазивачи болести су – вируси. Помоћу обичног мик-

роскопа они не могу да се виде, али то не значи да модерна наука не може да проучава и те како важну грађу вируса. Јер, данас постоје такозвани ултрамикроскопи који омогућују да и ови сићушни организми постану видљиви. А помоћу електронског микроскопа

наука сазнаје много о величини и облику разних вируса.

Уместо светлосних, електронски микроскоп користи снап зрака електрона. Они пролазе кроз предмет који се посматра и падају на фотографску плочу на којој се добија слика. На овај начин постижу се увећања и на стотине хиљада пута.

Електронски микроскоп омогућио је да се утврди да величина вируса износи од 10 до 300 милимикрона. (Милимикрон је хиљади-ти део микрона, а микрон хиљади-ти део милиметра).

Нико још тачно не зна шта су вируси. Неки научници сматрају да су они врло сродни бактеријама. Други, међутим, тврде да су слични елементарним честицама, односно генима. Постоје научна мишљења да вируси чине прелаз између живе и мртве материје.

Колико је савременој науци познато, вируси могу да расту и размножавају се само у живом ткиву, што би значило да не могу да се одгајају ван живе материје, а то онемогућава проучавање њиховог развоја. Због тога се вируси и разврставају према њиховој могућности да заразе живе ћелије и према реакцијама које изазивају у животињском или људском телу.

Наука се пита и следеће: да ли вируси производе и неке отрове, односно токсине? Постоји претпоставка да вируси нашим организмима „дарују“ отрове који доносе болести, али то, ипак, још није сасвим доказано. Истина, вируси су ту, видљиви и јасни, али оно што та сићушна бића садрже у себи још је велика загонетка. Да није тако, победили бисмо грип и друге болести које су још моћније од човека двадесетог века.

Егзотично занимање

ФИШБОЈ

Тешко да игде на свету осим на Филипинима постоји ово необично занимање – гонич риба. При том то уопште није лак посао а обављају га искључиво дечаци од 10–15 година!

Риболов помоћу нарочитих купастих мрежа и гонича рибе примењује се на коралним спрудовима у Јужнокинеском мору. На сваком од 15 бродова, колико ради на овом послу, налази се посада – више од 400 дечака и неколико одраслих. Када се приближе гребену, они бацају мрежу на дубину од 25 метара, после чега деца масовно скачу с чамаца у воду стварајући огроман полукруг и почињу да пливају у правцу мреже. Сваки дечак има дугачак јак конопац с тешким каменом на једном и плутом на другом крају. Дужином целог ужета причвршћене су најлонске траке свих могућих боја. Пливајући на малој дубини један поред другог они стално тресу конопцем и риба, уплашена опасношћу која се надвија над њом, креће право у – мрежу. Рибарима који чекају у чамцима преостаје само да брзо извуку мрежу на површину.

Сваког дана мрежа се баца десетак пута, а сезона траје пуних десет месеци. За то време гонич риба заради отприлике 350 долара, што је заиста скромно. Па ипак, сиромашни сељаци с Филипина пресрећни су кад успеју да „убаце“ свог сина код рибара.

НАЈЈАЧИ ЧОВЕК СВИХ ВРЕМЕНА

Висина – 186 центиметара, тежина – 120 килограма, обим грудног коша 128 центиметара, обим врата 49, обим бицепса – 43, подлактице – 35,5, обим бутине – 67 центиметара. То су основни антропометријски подаци о Ивану Зајкину, једном од најјачих људи свих времена, који је почетком нашега века обарао с ногу публику широм царске Русије, а и света.

Шта је све радио овај див за кога кажу да се увек смешио? Без по муке дизао је са пода бродско сидро тешко преко 400 килограма. Шесторица мишићавих младића помагало му је да боље смести на леђа терет с којим је затим мирно шетао ареном. На дугачкој металној шипки коју би пребацио преко рамена окачио би се десет људи. Зајкин би прво полако, а затим све брже, завртео шипку... Ова тачка је на плакатима најављивана као „Живи рингишпил“. Зајкин би легао на под, на груди су му постављали дрвени „мостови“, преко кога би прешао аутомобил са путницима. Од гвоздених трака дебелих као човечја рука везивао је кравате, правио наруквице, на леђима је носио буре са 580 литара воде итд. итд.

Иван Зајкин, који се дружио с многим познатим људима свога времена, био је познат не само као ненадмашан атлета, првак света у рвању, већ и као један од првих руских авијатичара.

В. д. директор НО „ПОЛИТИКА“
др Милорад Минковић

В. д. руководиоца ООУР-а Издања за младе „Политикин забавник“
Влада Булатовић Вић

Главни и одговорни уредник
Влада Булатовић Вић

Заменик главног и одговорног уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милан Илијин, Милован Кљејић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљенић и Никша Стипчевић, Чланови Савета из Редакције: Влада Булатовић Вић, Зефирино Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Днего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Божана Дожић-Стојковић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Микић, Зора Меденица, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Петровић, Зоран Петковић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленио Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:
Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански фах 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 150 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 1.656,00 динара, полугодична 3.312,00 динара, годишња 6.624,00 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 3.312,00 динара, полугодична 6.624,00 динара, годишња 13.248,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ ГОДИШЊА:

САД	\$ 42.-
СР НЕМАЧКА	ДМ 93.-
ШВЕДСКА	Шкр. 299.-
ФРАНЦУСКА	Ффр. 285.-
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 79.-

Уплате из иностранства слати на деовизни рачун НО „Политика“ код „ИНВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-60054 уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника одговоран: Милана Весовић, руководиоца ООУР-а „Дубока штампа“.

Насловна страна:
Ненад Милићевић

ТРАЖИМО

ПРИЈАТЕЉЕ

Саша Дробац, Каће Дејановић 32/3, 21000 Нови Сад – има 13 година, сакупља значке, марке и привеске, воли животиње, бави се фудбалом и чудом.

Nenad Gojkovich, 31 Santiago Place, Seven Hills, N.S.W. 2147, Australia – има 11 година и жели да се дописује са младима из Југославије, по могућству на енглеском језику.

Мато Градиштанац, Колодворска 111, 56402 Семелци – има 14 година, сакупља постере и касете, воли дописивање

Ивана Костић, Максима Горног 8/18, 18000 Ниш – има 11 година, игра фолклор, воли рок музику, сакупља све и свашта.

Милан Станковић, Јастребацка 10, 35230 Ћуприја – има 12 година, воли спорт и музику, навија за Црвену звезду.

Невен Мехинагић, Петра Докића 56/1, 74250 Маглај – има 10 година, жели да размењује цртане романе.

Игор Налеваки, Партизанска 53/6, 97000 Битољ – има 14 година, сакупља разгледнице, а хоби му је астрономија.

НАД ПОЧНЕ ДА ФАЛИ...

Недавно, доспе у моје руке нови избор из поезије ДУШАНА РАДОВИЋА, и поново се РАДОВАЛА моја ДУША, мада сам га већ пуно читао. Молим вас да из све збирке – наслов је „Замислите, децо“ – објавите песму коју вам шаљем.

Деца

Благо нама децама
Што смо тако мали
Па не знамо јоште
Да л' нам штогод фали.
Чим почме да фали
Ниси више мали.

Не треба нам новаца
Не треба нам власти.
Нама треба сува леба.
И на леба масти.

Благо нама децама
Док смо ваки чисти,
Спреда и одостраг
Још увек смо исти
Чим почме да фали,
ниси више мали.

НЕБОЈША ИЛИЋ
Београд

КОЛИКО (ВЕЋ) НЕМАШ ГОДИНА?

Je 'л може једна анегдота? – пита

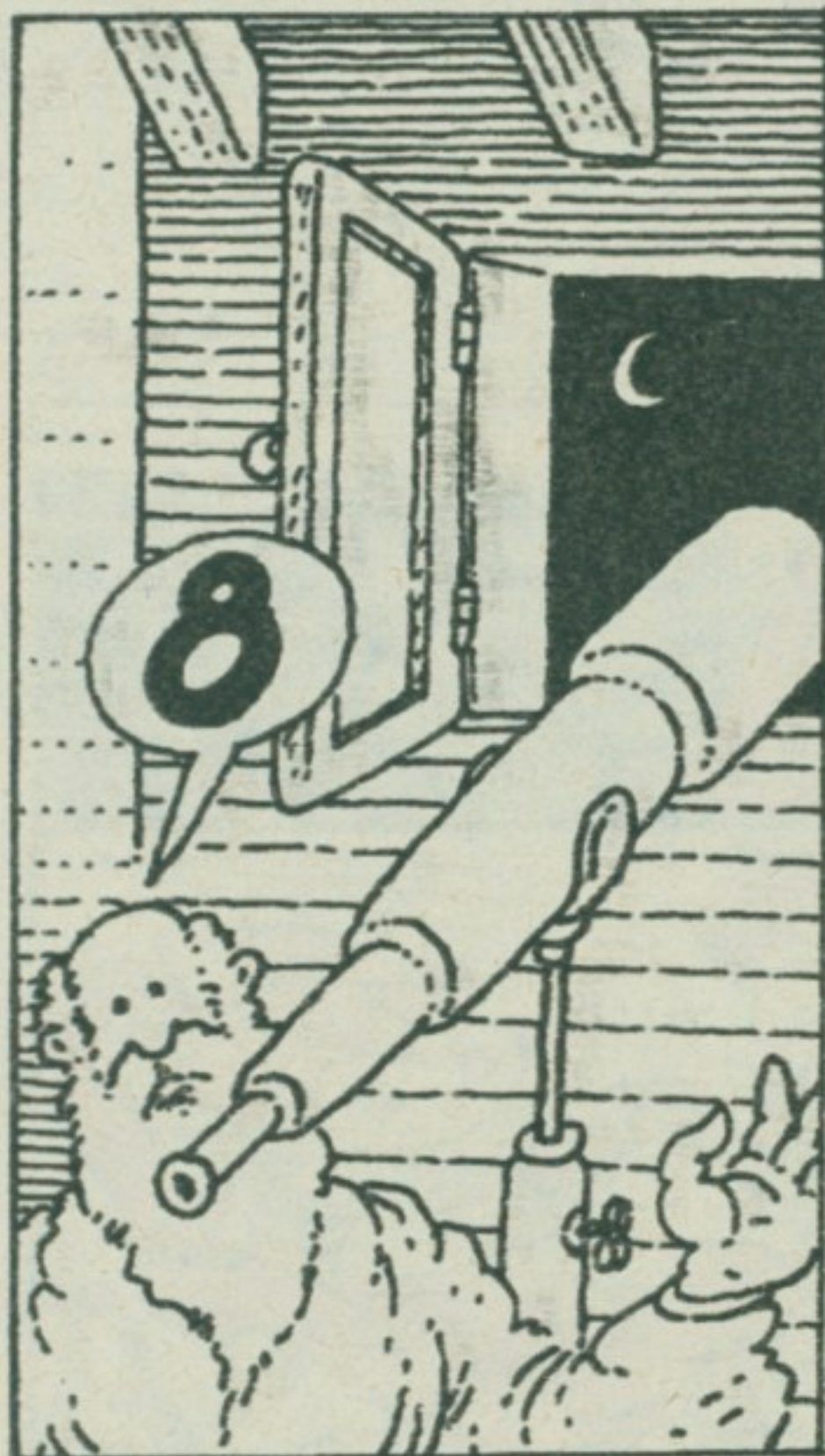
МИЛЕ БАЊАЦ из Руме

Неко упита астронома и физичара Галилеа Галилеја:

– Извините, маестро, колико имате година?

– Осам или десет – одговори Галилеј, што очигледно беше у опери с његовом дугачком белом брадом. На зачуђени поглед испитивача, нагло одговори:

– Бројим само године које су ми преостале до смрти, јер оне које су већ прошле немам више.

НИ ДУХОВИ НИСУ ШТО СУ НЕКАД БИЛИ

Прочитај, проскитај

Истраживање које је спроведено међу људима, који су имали „сусрет“ с духовима показује да те авети нису ни издалека више онако опасне и непријатне као што су некад биле. Наиме, како тврди

Керол Мичел, која држи предавања о народном фолклору на државном универзитету у Колораду, духови су постали прилично незанимљиви и много мање опасни.

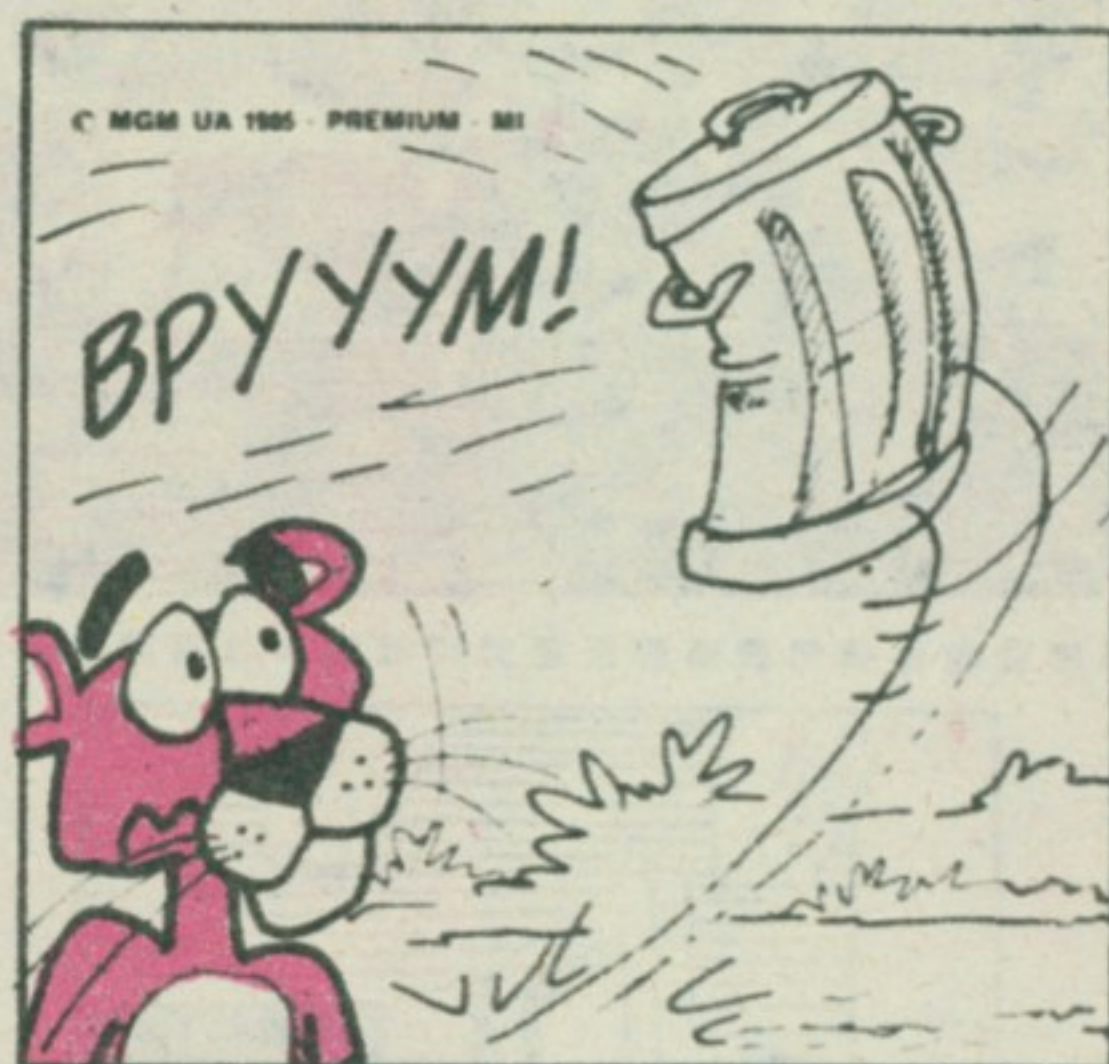
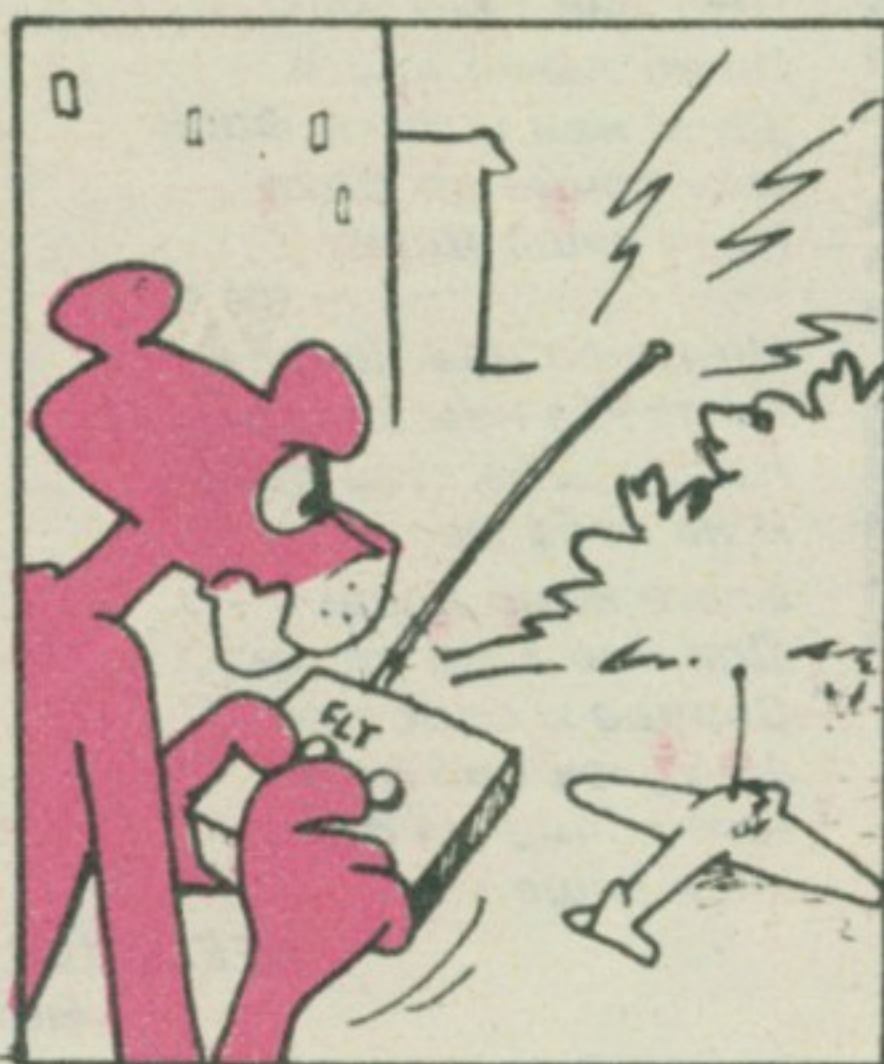
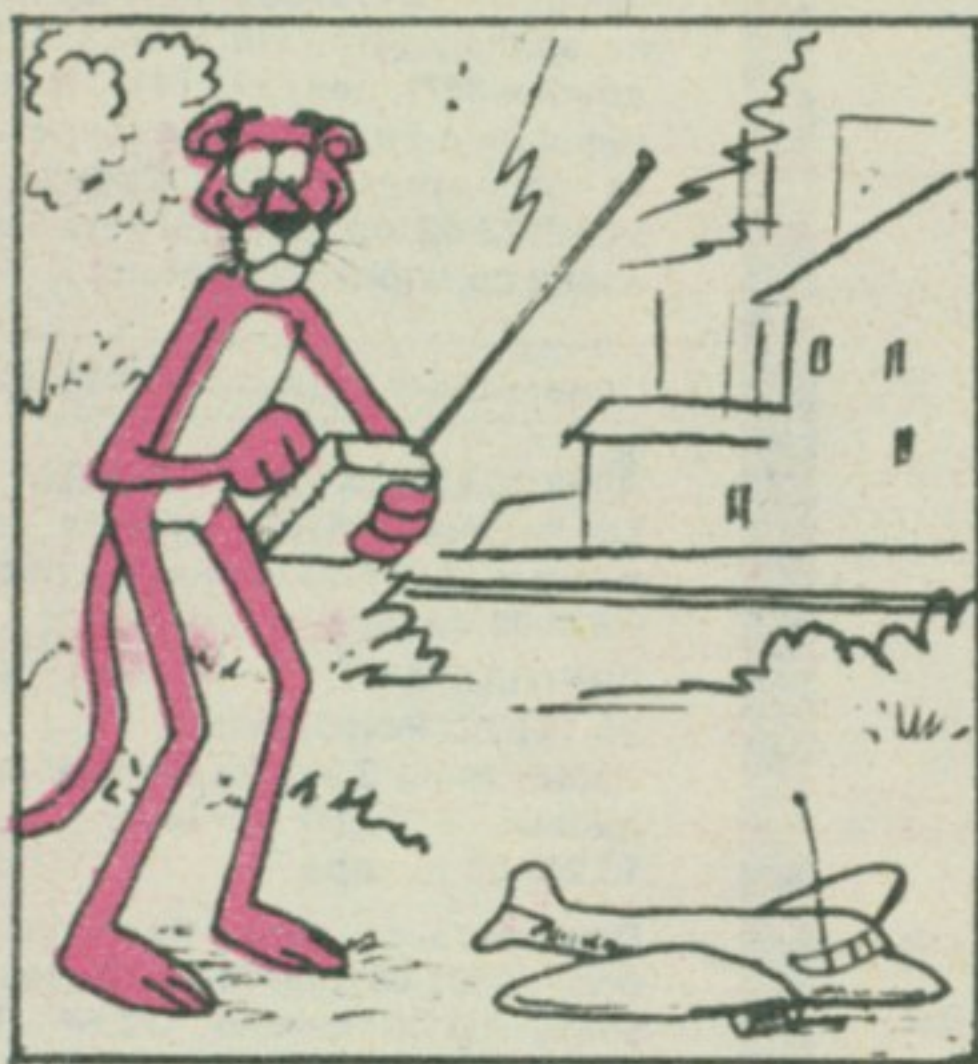
– Духови не постоје, то сви добро знамо – каже Керол Мичел. Па ипак, тешко их се одрећи. По цену да их прогласе празноверним, људи ми и данас долазе чврсто уверени да су видели духа. По овим сведочењима, до-

шла сам до закључка да су духови све немаштовитији. Углавном се приказују људима на сасвим обичним местима – по колима, у трпезарији, за време обеда, у спаваћим собама. Нема више мртвачких сандука, ужаса и језе коју су „добри стари духови“ прошлости собом носили.

– Можда су се и духови временом уморили – каже, уз осмех, Керол Мичел.

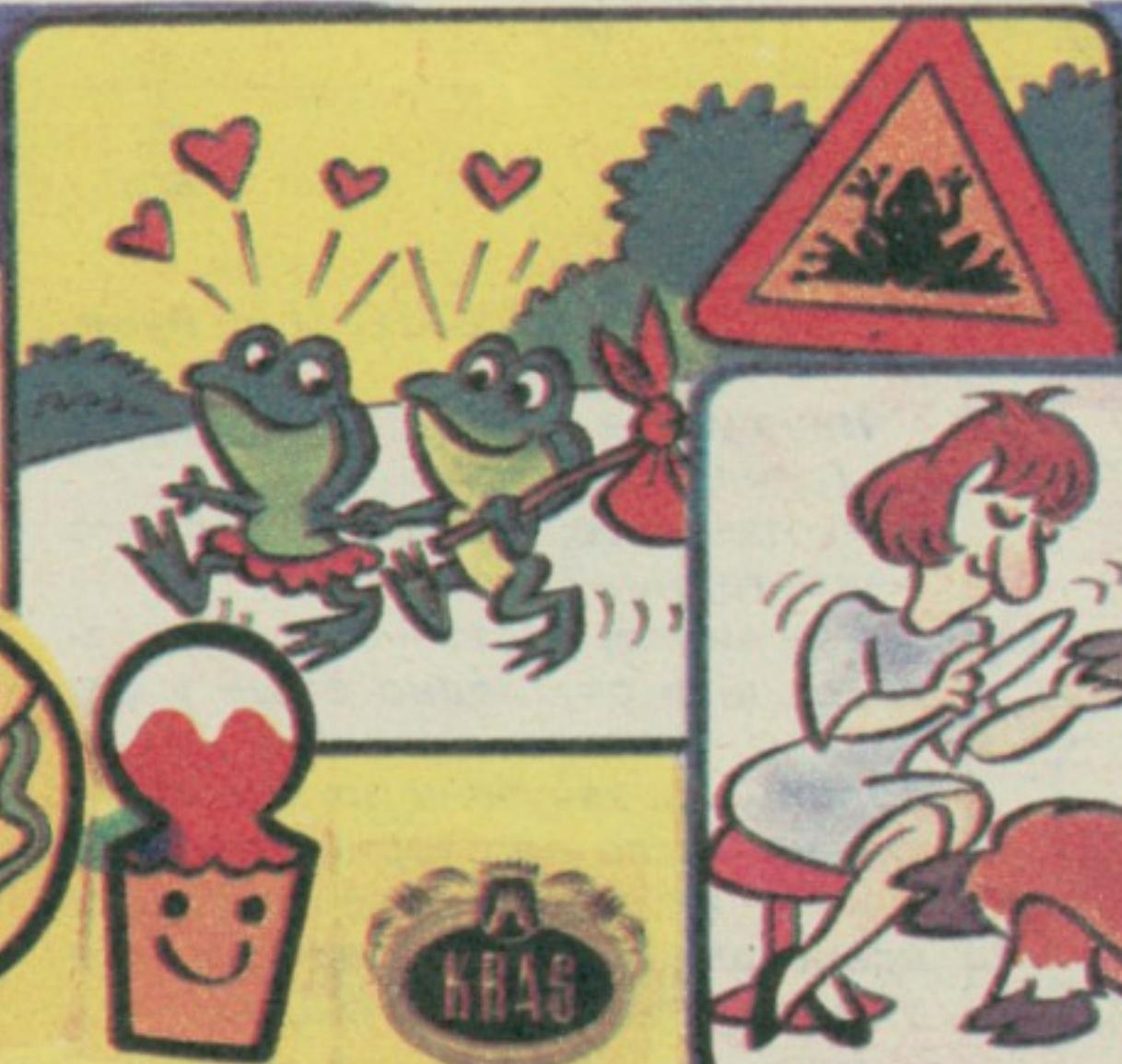
ПАНТЕР ПАНТА

За 20 празних врећица шаљемо бесплатно албум.
Пожурите – 40 000 албума!

URNEBESNI

NEKORD

81 слика
необичних,
истинитих
догађаја.

